

ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Θ Ε Μ Α

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΟΚ ΑΠΟ ΤΟ
1980 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ : Παναγάκος Ηλίας

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: Αλεξόπουλος Ανδρέας

ΠΑΤΡΑ 1993

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	1031
----------------------	------

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο	
1.1. Γενικά.....	2
1.2. Ορισμός - Όσμή του πληθωρισμού.....	2
1.3. Τα δύο βασικά είδη του πληθωρισμού.....	5
1.4. Οι συνέπειες του πληθωρισμού.....	9
1.5. Διαγράμματα πληθωρισμού ζήτησης - κόστους.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ - ΑΝΕΡΓΙΑ	
2.1. Γενικά.....	13
2.2. Σχέση πληθωρισμού - ανεργίας.....	17
2.3. Στασιμοληθωρισμός - Καμπύλη PHILLIPS.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	
3.1. Εξασθένιση ισοζυγίου πληρωμών με τη επίδραση του πληθωρισμού.....	24
3.2. Συναλλαγματικά διαθέσιμα και ανελαστικές υποχρεώσεις.....	24
3.3. Η διάρθρωση των τρεχουσών συν/κών εισπράξεων.....	27
3.4. Εμπορικό ισοζύγιο.....	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	
4.1. Η ελληνική οικονομία στις δεκαετίες 1970 και 1980.....	33
4.2. Η ελληνική οικονομία στην δεκαετία 1990.....	38
4.3. Η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας - Οι πρόσφατες εξελίξεις.....	42
4.4. Οικονομικά προβλήματα και η πρόκληση της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης.....	45
4.5. Η συνθήκη του Μάαστριχτ - Οι προϋποθέσεις για την συμμετοχή της Ελλάδος.....	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΟΚ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΩΣ ΣΗΜΕΡΑ	
5.1. Δείκτες τιμών καταναλωτή στην Ελλάδα - Τιμοληψία.....	51

5.2. Ανάλυση δείκτη τιμών καταναλωτή για την Ελλάδα και για τις χώρες της ΕΟΚ από το 1980 ως σήμερα.....	54
Α. Εξελίξεις στις τιμές για το 1980.....	54
Β. Εξελίξεις στις τιμές για το 1981.....	56
Γ. " " " " 1982.....	58
Δ. " " " " 1983.....	61
Ε. " " " " 1984.....	63
ΣΤ. " " " " 1985.....	64
Ζ. " " " " 1986.....	66
Η. " " " " 1987.....	68
Θ. " " " " 1988.....	70
Ι. " " " " 1989.....	73
Κ. " " " " 1990.....	76
Λ. " " " " 1991.....	79
Μ. " " " " 1992.....	81
5.3. Η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού.....	86

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

6.1. Πρόγραμμα - Στόχοι.....	88
6.2. Μέτρα καταπολέμησης του πληθωρισμού.....	89
6.2.1. Συσταλτική δημοσιονομική νομισματική πολιτική.....	89
6.2.2. Συσταλτική πολιτική της κυβέρνησης.....	90
6.2.3. Αύξηση της προσφοράς.....	90
6.2.4. Άμεσος έλεγχος των τιμών των προϊόντων.....	91
6.3. Μέτρα καταπολέμησης του πληθωρισμού στην Ελλάδα.....	92
6.3.1. Μακροοικονομική πολιτική.....	92
6.3.1.1. Δημοσιονομική πολιτική.....	92
6.3.1.2. Μέτρα μείωσης των δημόσιων δαπανών.....	92
6.3.1.3. Μέτρα αύξησης - αναδιάρθρωση εσόδων.....	93
6.3.1.4. Οι Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης.....	94
6.3.1.5. Οι Δημόσιες Επιχειρήσεις.....	94
6.3.1.6. Οι Προβληματικές Επιχειρήσεις.....	96
6.4. Επίλογος - Ανακεφαλαίωση.....	96

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	97
-------------------	----

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σ'αυτή την προσπάθεια με την ευκαιρία της πτυχιακής μου εργασίας ασχολήθηκα με το καυτό πρόβλημα του πληθωρισμού, του οικονομικού αυτού φαινομένου που πλήττει τις παγκόσμιες οικονομίες ιδιαίτερα μετά τη δεκαετία του 1970.

Στο 1ο Κεφάλαιο έχουμε μία γενική επαφή μαζί του δίνοντας τον ορισμό και γνωρίζοντας σαν οικονομικό φαινόμενο. Επίσης γίνεται ανάλυση των αιτιών και τέλος αναφέρονται οι συνέπειες του.

Το 2ο Κεφάλαιο αναφέρεται στις έννοιες πληθωρισμού - ανεργίας, όπως και στην έννοια του στάσιμου πληθωρισμού.

Στο 3ο Κεφάλαιο προσδιορίζονται οι επιπτώσεις και τα αποτελέσματα του πληθωρισμού πάνω στο ισοζύγιο πληρωμών.

Το 4ο Κεφάλαιο περιγράφει την κατάσταση της Ελληνικής Οικονομίας ξεκινώντας από την δεκαετία του 1970 και φτάνοντας στην σημερινή εποχή που η Ελλάδα βρίσκεται αντιμέτωπη με μία πραγματική πρόκληση (την συνθήκη του Μάαστριχτ).

Στο 5ο Κεφάλαιο γίνεται ανάλυση του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή για την Ελλάδα και για τις χώρες της Κοινότητας από το 1980 έως σήμερα.

Τέλος στο 6ο Κεφάλαιο γίνεται μία αναφορά στα μέτρα που λαμβάνονται προκειμένου να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα, δηλαδή να αναχαιτιστεί ο πληθωρισμός, καθώς και στην αποτελεσματικότητά τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

1.1. ΓΕΝΙΚΑ

Ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες αναπτυγμένες οικονομίες είναι το πρόβλημα του πληθωρισμού. Στα τελευταία χρόνια το φαινόμενο αυτό έχει απασχολήσει τους ακαδημαϊκούς οικονομολόγους περισσότερο από κάθε άλλη περίοδο μεταπολεμικά. Ιδιαίτερα μετά το 1973 με την απότομη άνοδο στις τιμές των καυσίμων, τη λεγόμενη πετρελαϊκή κρίση και την αδυναμία υποκατάστασης των καυσίμων είχαμε μία απότομη άνοδο των τιμών λόγω αύξησης του κόστους παραγωγής, με αποτέλεσμα, ο πληθωρισμός να πάρει τρομακτικές διαστάσεις, επιπλέον την τελευταία δεκαετία παρατηρείται το φαινόμενο της ύψωσης των τιμών, που συνοδεύεται από αύξηση της ανεργίας και που οι οικονομολόγοι ονόμασαν στάσιμο πληθωρισμό.

Το φαινόμενο αυτό έχει δημιουργήσει σοβαρό πρόβλημα στην οικονομική πολιτική κάθε κυβέρνησης.

1.2. ΟΡΙΣΜΟΣ - ΟΡΜΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Πληθωρισμός ονομάζεται το φαινόμενο της συνεχούς ανόδου του γενικού επιπέδου των τιμών. Κατά συνέπεια, από τον ορισμό, ο πληθωρισμός ισοδυναμεί με μία μείωση της αγοραστικής δύναμης του χρήματος.

Η μείωση αυτή, από κάποιο σημείο και ύστερα αναχαιτίζεται από το κράτος είτε με φορολογικές απαλλαγές ή με φορολογικά κίνητρα. Μία οικονομική κατάσταση θεωρείται πληθωριστική όταν υπάρχει τάση για συνεχή ύψωση των τιμών των αγαθών και όχι παροδική αύξηση ή αύξηση τιμών η οποία παροδικά μπορεί να είναι αποτέλεσμα ενός συγκεκριμένου μέτρου της κυβέρνησης που αποβλέπει στην εξυπηρέτηση ενός σκοπού. Τέτοιου είδους αυξήσεις τιμών δεν συγκαταλλέγονται στις πληθωριστικές τάσεις.

Μία διάκριση που πρέπει να γίνει είναι του έρποντος πληθωρισμού (Creeping) και του καλπάζοντος ή υπερπληθωρισμού (Hyperinflation).

Ο έρπων πληθωρισμός αναφέρεται στην αύξηση του επιπέδου των τιμών και αγαθών με ρυθμούς υψηλότερους από το κανονικό αλλά όχι σε σημείο που να προκαλούν την ανάγκη δραστηρικής παρέμβασης από τις κρατικές αρχές.

Ο υπερπληθωρισμός από την άλλη μεριά περιγράφει μία κατάσταση αύξησης των τιμών με υπερβολικά ανησυχητικό ρυθμό. Σε μία τέτοια κατάσταση η οικονομία είναι εκτός ελέγχου από τις κεντρικές οικονομικές αρχές, η οποία επιβάλλεται με μία συγκεκριμένη νομισματική πολιτική δηλαδή αύξηση της κυκλοφορίας του χρήματος ανάλογα με το τρόπο λειτουργίας της οικονομίας, έτσι η χρηματική κυκλοφορία κάνει την αγοραστική της δύναμη σε μεγάλο βαθμό, ώστε να χρειάζονται μεγάλες ποσότητες χρηματικές για την αγορά φτηνών αγαθών.

Ο υπερπληθωρισμός βέβαια θεωρείται ακραία περίπτωση αυξητικής τάσης των τιμών και προκύπτει κατά την διάρκεια παρατεταμένων πολέμων ή σε μεταπολεμικές περιόδους. Ο έρπων πληθωρισμός αντίθετα είναι συνηθισμένο φαινόμενο των οικονομιών.

Ο πληθωρισμός δημιουργεί δυσκολίες στην σύναψη μακροχρόνιων συμβάσεων, απθεαρρύνει την ανάληψη και εκτέλεση επενδύσεων, ευνοεί τις κερδοσκοπικές δραστηριότητες και προκαλεί σοβαρές μετατοπίσεις εισοδήματος και πλούτου με αποτέλεσμα τη δημιουργία κοινωνικών συγκρούσεων καθώς οι ασθενείς τάξεις γίνονται ασθενέστερες και οι ισχυρές ισχυρότερες.

Συνέπεια όλων αυτών είναι να εντείνεται η πολιτική ανησυχία και να περιορίζεται η ικανότητα και η αποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής, η οποία κάτω από τις έντονες πιέσεις που ασκούνται από διάφορες πλευρές αναγκάζεται συχνά να κάνει λανθασμένες εκτιμήσεις και να παίρνει βεβιασμένα μέτρα, που ενώ φαίνονται σωστά στην αρχή, καταλήγουν συνήθως στο αντίθετο αποτέλεσμα από αυτό που επιδιώκεται και στη δημιουργία ανεπιθύμητων επιδράσεων.

Η βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος του πληθωρισμού αποτελεί ο εντοπισμός των πραγματικών αιτιών που το δημιουργούν.

Οι βασικότερες αιτίες των πληθωριστικών πιέσεων που ασκούνται στην Ελληνική Οικονομία, είναι η δημοσιονομική και νομισματική πολιτική που ακολουθείται. Το συμπέρασμα

αυτό αναφέρουν και οι πρόσφατες εκθέσεις εμπειρογνομένων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και του ΟΟΣΑ.

Το πρόβλημα χαρακτηρίζεται από την ταυτόχρονη ύπαρξη εξωτερικών πηγών πληθωρισμού (π.χ. ανατιμήσεις εισαγόμενων προϊόντων και πρώτων υλών, υποτίμηση της δραχμής) και από την παράλληλη ύπαρξη εσωτερικών οικονομικών φαινομένων (π.χ. υπερκατανάλωση, ανυπαρξία καινούργιων επενδύσεων) τα οποία ενώ κάνουν το πρόβλημα δυσκολότερο, είναι συνέπειες και όχι πρωταρχικά αίτια του πληθωρισμού.

Τα βασικά πρωταρχικά αίτια του πληθωρισμού θα πρέπει να αναζητηθούν στην πολιτική των δημοσίων δαπανών που έχει εφαρμοσθεί από τις αρχές της δεκαετίας του '70 και μετά. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία, η πολιτική αυτή άλλαξε ριζικά τη διάρθρωση των δημοσίων δαπανών παράλληλα με την ταχύρρυθμη αύξησή τους. Από τα γεγονότα αυτό προκλήθηκαν τα εξής αποτελέσματα:

1. Επηρεάστηκε ανασταλτικά η αποταμίευση και οι επενδύσεις όλης της οικονομίας.
2. Άλλαξε η σύνθεση των δημοσίων επενδύσεων με τελευταία προτεραιότητα στα έργα υποδομής.
3. Ένα μεγάλο και συνεχώς αυξανόμενο μέρος της συναλικής αγοραστικής δύναμης μεταφέρθηκε στον δημόσιο τομέα από τον ιδιωτικό, το οποίο διαχετεύθηκε σε καταναλωτικούς σκοπούς.

Το αποτέλεσμα της επιτάχυνσης και της αναδιάρθρωσης των δημοσίων δαπανών ήταν πληθωριστικό και αντιαναπτυξιακό.

Τα πρωταγενή όμως αυτά αίτια του πληθωρισμού συνεχίστηκαν και στην μεταπολιτευτική περίοδο (μετά το 1974). Το έλλειμα του δημοσίου τομέα συνέχισε να αυξάνει πολύ γρήγορα και οι δημόσιες δαπάνες ακολούθησαν αυτό το ρυθμό αύξησης σε βάρος των δημοσίων επενδύσεων, κυρίως των έργων υποδομής. Το πρόβλημα έγινε περίπλοκο εξαιτίας του εισαγόμενου πληθωρισμού, των ανατιμήσεων του πετρελαίου, της υποτίμησης της δραχμής και της εγκατάστασης μίας πληθωριστικής ψυχολογίας.

1.3. ΤΑ ΔΥΟ ΒΑΣΙΚΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

ΑΝΤΙΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

Τα αίτια του πληθωρισμού όπως αναφέραμε είναι πολλά. Έχουν, όμως, καταταγεί σε δύο βασικές κατηγορίες - είδη πληθωρισμού. Το πρώτο είδος είναι ο πληθωρισμός ζήτησης και το δεύτερο είδος είναι ο πληθωρισμός κόστους. Ο διαχωρισμός του πληθωρισμού στις δύο αυτές βασικές κατηγορίες μπορούμε να πούμε ότι γίνεται με βάση τη φύση του αιτίου που τον προκαλεί. Αν αυτό το αίτιο του πληθωρισμού σχετίζεται με τη συνολική ζήτηση της οικονομίας (ΣΖ), τότε λέμε ότι ο πληθωρισμός που προκύπτει είναι ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΖΗΤΗΣΗΣ. Αντίθετα αν το αίτιο του πληθωρισμού σχετίζεται με το κόστος της παραγωγής, δηλαδή με τη συνολική προσφορά της οικονομίας (ΣΠ), τότε λέμε ότι ο πληθωρισμός που προκύπτει είναι ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΚΟΣΤΟΥΣ.

Πληθωρισμό ζήτησης έχουμε στην περίπτωση εκείνη κατά την οποία η συνολική ζήτηση της οικονομίας για αγαθά και υπηρεσίες υπερβαίνει την παραγωγική ικανότητα της οικονομίας, δηλαδή στην περίπτωση εκείνη κατά την οποία η συνολική ζήτηση είναι μεγαλύτερη της συνολικής προσφοράς (ΣΖ > ΣΠ). Το γενικό επίπεδο τιμών στην περίπτωση αυτή ανέρχεται, καθώς η κοινωνία προσπαθεί να αποκτήσει περισσότερα από αυτά που μπορεί να παράγει.

Η πλεονάζουσα ζήτηση μπορεί να οφείλεται ή σε αύξηση της προσφοράς του χρήματος μεγαλύτερη από αυτή που είναι αναγκαία για να απορροφήσει την παραγωγή, ή στην ανταγωνιστική προσπάθεια των διαφόρων εισοδηματικών ομάδων να αποκτήσουν όλο και μεγαλύτερα μερίδια από το συνολικό εισόδημα ή σε κάποια ανάλογη αιτία. Τα αίτια όμως αυτά είναι δυνατό να οφείλονται σε μεταβολές παραγόντων που δεν σχετίζονται με την συνολική ζήτηση, αλλά με το κόστος παραγωγής, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προγενέστερες καταστάσεις, πχ. να εντείνεται η ανταγωνιστική προσπάθεια των ομάδων, επειδή ακριβώς προβλέπεται αύξηση στις τιμές των πρώτων υλών. Οι περιπλοκές όμως αυτές στην πληθωριστική διαδικασία δεν σημαίνουν ότι δεν ισχύει η διάκριση μεταξύ του πληθωρισμού ζήτησης και του πληθωρισμού κόστους.

Πληθωρισμό κόστους έχουμε στην περίπτωση εκείνη κατά την οποία αυξάνει το κόστος της παραγωγής των αγαθών με αποτέλεσμα να μειώνεται η συνολική προσφορά της οικονομίας. Συνέπεια αυτής της διαδικασίας είναι να ανταγωνίζονται οι

καταναλωτές να αποκτήσουν τα περιορισμένα πλέον προϊόντα της αγοράς αγαθών. με συνέπεια οι τιμές να αυξάνουν. Συνήθως με αύξηση του κόστους παραγωγής εννοούμε ή την αύξηση στους μισθούς των εργατών ή την αύξηση των τιμών των άλλων εισροών της παραγωγής.

Στον πληθωρισμό ζήτησης έχουμε αύξηση των τιμών με παράλληλη αύξηση του παραγόμενου προϊόντος, στον πληθωρισμό κόστους έχουμε αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών με παράλληλη μείωση του παραγόμενου προϊόντος. Η μείωση στο παραγόμενο προϊόν οφείλεται στο γεγονός ότι οι αυξήσεις στους μισθούς, που υπερβαίνουν τις αυξήσεις της παραγωγικότητας, οδηγούν σε αύξηση της ανεργίας, επειδή οι μισθοί γίνονται υψηλότεροι, με συνέπεια οι επιχειρήσεις να απολύουν εργατές και συνεπώς να μειώνουν την παραγωγή τους. Επίσης, στο ότι οι αυξήσεις των τιμών των πρώτων υλών αναγκάζουν τις επιχειρήσεις να προσφέρουν τις διάφορες ποσότητες των προϊόντων σε υψηλότερες τιμές.

Ο πληθωρισμός προκαλείται:

1. Από αίτια νομισματικά, όπως είναι η αύξηση της αγόραστικής μας δύναμης ως αποτέλεσμα, συνήθως των υπέρμετρων πιστώσεων ή της υπερείσροής εξωτερικού συναλλάγματος και χρυσού.
2. Από αίτια δημοσιονομικά, όπως είναι κυρίως το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού εσόδων και εξόδων το οποίο συνήθως καλύπτεται από πιστώσεις εσωτερικές ή εξωτερικές χωρίς να γίνει αύξηση των εισαγωγών τους.
3. Από αίτια πραγματικά, όπως είναι η έλλειψη αγαθών ως αποτέλεσμα καταστροφών, ή ανεπάρκεια της παραγωγής σε συνδυασμό με την αδυναμία εισαγωγής από το εξωτερικό και με εξάντληση των αποθεμάτων.
4. Από αίτια τα οποία αναφέρονται στις επενδύσεις οι οποίες αυξάνονται ασυνήθιστα και μάλιστα τόσο ώστε να χρειάζονται περισσότερες πιστώσεις.

Σε όλες τις περιπτώσεις γίνεται λόγος περί πληθωρισμού που προκαλείται από την υπερβολική αύξηση της ζήτησης σε σχέση προς τα αγαθά που διασέονται.

Πληθωρισμός είναι δυνατόν να προκληθεί και από την αύξηση των αποδοχών των εργαζομένων αν δεν σημειωθεί και ανάλογη αύξηση της παραγωγής τους. Για πληθωρισμό μιλούν και πολλοί και όταν τα διάφορα οικονομικά μεγέθη αυξάνουν ταχύτερα από

πριν. Πάντως σε περίοδο πληθωρισμού όλοι προσπαθούν να περιορίσουν την ρευστότητά τους για να αγοράσουν περιουσιακά στοιχεία τα οποία ανατιμώνται συνεχώς εξαιτίας του πληθωρισμού. Έτσι αυξάνουν οι πληθωριστικές πιέσεις και η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος.

Υπερπληθωρισμός υπάρχει , όταν ο ρυθμός των ανατιμήσεων εντείνεται και επιταχύνεται και όταν προβλέπεται ότι θα συνεχιστεί με ένταση και επιτάχυνση. Σύμφωνα με μελέτες των τελευταίων χρόνων προκύπτει ότι ο πληθωρισμός ποτέ δεν οδηγεί σε οικονομική ισορροπία εκτός αν ληφθούν ριζικά μέτρα καταστολής του χωρίς όμως να σταματήσουν εξαιτίας των δυσάρεστων αποτελεσμάτων τους σε πάρα πολλούς.

Πραγματικό, η άνοδος των τιμών δεν απορροφά την παραπάνω αγοραστική δύναμη , απλώς μεταφέρει το πλεόνασμα της αγοραστικής δύναμης από τους αγοραστής, μέσω των αυξημένων τιμών, στους πωλητές και επιχειρηματίες. Οι οποίοι πάλι την δισέτουν παραγωγικά ή καταναλωτικά, εκτός αν τους αφαιρεθεί μέσω φόρων και διατεθεί από το δημόσιο για εξόφληση των χρεών του. Όμως, θα πρέπει να τονίσουμε ότι οι αυξήσεις στις τιμές ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών και οι μειώσεις σε άλλες δεν θεωρούνται ως πληθωρισμός.

Μόνο όταν το γενικό επίπεδο τιμών ανεβαίνει με ένα συνεχόμενο ρυθμό πάνω από 3% μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει πληθωρισμός. Όταν λοιπόν, η αύξηση που παρατηρείται στο γενικό επίπεδο τιμών είναι σε χαμηλό ποσοστό, τότε ο πληθωρισμός χαρακτηρίζεται ήπιος πληθωρισμός.

Το αντίθετο φαινόμενο, δηλαδή όταν:

1. Η προσφορά αγαθών και υπηρεσιών δεν απορροφάται από την ζήτηση.
2. Οι τιμές των αγαθών και οι αμοιβές των συντελεστών παραγωγής τείνουν προς τα κάτω.
3. Η αποταμίευση εκ των υστέρων αποδεικνύεται ότι είναι μεγαλύτερη των επενδύσεων
4. Η ανεργία είναι σημαντική.
5. Η πραγματική ρευστότητα, δηλαδή η πιστωτική κυκλοφορία και οι τραπεζικές καταθέσεις όψεως των ιδιωτών και των ιδιωτικών επιχειρήσεων σε σχέση με το εθνικό εισόδημα με βάση τις τρέχουσες τιμές αυξάνουν, τότε μιλούμε περί αντιπληθωρισμού. Σήμερα, όμως μερικοί μιλούν για

αντιπληθωρισμό και όταν τα διάφορα οικονομικά μεγέθη παύουν να αυξάνουν ή αυξάνουν με βραδύτερο ρυθμό από πριν.

Ο αντιπληθωρισμός προκαλείται από αίτια:

1. Νομισματικά, όπως είναι η μείωση της αγοραστικής μας δύναμης συνέπεια μέτρων νομισματικών ή επιβράδυνση της χρησιμοποιήσεως της αφού αναμένεται μείωση των τιμών των αγαθών τα οποία πρόκειται να αγοραστούν.
2. Δημοσιονομικά, όπως είναι η εξασφάλιση πλεονάσματος στον κρατικό προϋπολογισμό εσόδων και εξόδων και η διάθεση του πλεονάσματος αυτού για την εξόφληση του δημόσιου χρέους.
3. Πραγματικά, όπως είναι η υπερπαραγωγή σε σχέση με την ενεργό ζήτηση στο εσωτερικό ή εξωτερικό και ανεξάρτητα από τα αίτια της.
4. Αποτέλεσμα της σημαντικής επιβράδυνσης των επενδύσεων, ως συνέπεια της αύξησης του τόκου ή της μείωσης της απόδοσης των κεφαλαίων ή της απαισιοδοξίας των επιχειρηματιών.

Πολιτική αντιπληθωρισμού εφαρμόζεται, όταν επιδιώκεται:

1. Η μείωση της αγοραστικής μας δύναμης
2. Η αύξηση της εσωτερικής και εξωτερικής αξίας του νομίσματος

Αν η πολιτική αυτή αποδειχθεί αποτελεσματική θα σημειωθεί ανατίμηση του εθνικού νομίσματος έναντι των ξένων νομισμάτων. Η συνέπεια της πολιτικής του αντιπληθωρισμού, της βελτίωσης της εξωτερικής αξίας του νομίσματος, οφείλεται στην μείωση της ζήτησης των ξένων αγαθών και υπηρεσιών του εσωτερικού από το εξωτερικό. Αν η εξωτερική αξία του νομίσματος έχει οριστεί με νόμο, όπως πραγματικά συμβαίνει, η πολιτική αντιπληθωρισμού θα προκαλέσει απλώς αύξηση των αποθεμάτων σε εξωτερικό συνάλλαγμα.

Το φαινόμενο του αντιπληθωρισμού που σημαίνει, γενικά, μείωση των τιμών, είναι σπάνιο φαινόμενο.

1.4. ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Η άδικη ανακατανομή του εισοδήματος που γίνεται σε βάρος των εισοδηματικών τάξεων που απολαμβάνουν σταθερό εισόδημα, δηλαδή το πρόβλημα της ανισόρδιανομής του εισοδήματος.

Επειδή δεν είναι δυνατόν οι διάφορες κατηγορίες των εισοδημάτων (μισθοί, ενοίκια, τόκοι) να ακολουθούν την αυξητική τάση του τιμάριου κατά το ίδιο ποσοστό, κυρίως από αυτούς των οποίων τα εισοδήματα είναι σταθερά, προς εκείνες τις εισοδηματικές τάξεις των οποίων τα εισοδήματα αναπροσαρμόζονται εύκολα προς το ύψος του τιμάριου. Ιδιαίτερα δε προς εκείνες τις εισοδηματικές τάξεις που είναι ικανές άμεσα να αυξάνουν τις τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών τους.

Οι μισθωτοί είναι που πλήττονται άμεσα από τον πληθωρισμό, όπως και οι καταθέσεις χρηματικού κεφαλαίου στις εμπορικές τράπεζες. Επειδή το επιτόκιο που αποδίδουν οι καταθέσεις δεν καλύπτει την μείωση στην αξία του πραγματικού χρήματος που έχει κατατεθεί, λόγω του πληθωρισμού, μπορούμε να πούμε ότι οι καταθέσεις έχουν απόλεια εισοδήματος. Ενώ αντίθετα, σφελεύονται οι σφειλέτες χρηματικών ποσών οι οποίοι επιστρέφοντας τα κεφάλαια στις τράπεζες θα έχουν στην πραγματικότητα επιστρέψει πραγματικό χρήμα μικρότερης αξίας από αυτό που δανείστηκαν.

Ετσι, το πραγματικό επιτόκιο που κερδίζουν οι καταθέτες είναι αρνητικό ή στην καλύτερη περίπτωση ίσο με το μηδέν ή θετικό μεν, αλλά πολύ χαμηλό. Πραγματικό επιτόκιο εννοούμε εδώ τη διαφορά μεταξύ ονομαστικού επιτοκίου και ποσοστού πληθωρισμού. Ετσι μπορούμε να διατυπώσουμε τη σχέση:

$$R = I + P$$

όπου I = Πραγματικό επιτόκιο
R = Ονομαστικό επιτόκιο
P = Ποσοστό πληθωρισμού

Επίσης:

$$y = Y/P$$

όπου y = Πραγματικό εισόδημα
Y = Ονομαστικό εισόδημα
P = Επίπεδο των τιμών

Η εξασθένιση του ισοζυγίου πληρωμών. Με την συνεχή αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών ο εξωτερικός τομέας της οικονομίας επηρεάζεται αρνητικά.

Οι τιμές των ξένων προϊόντων γίνονται φεικτότερες σε σχέση με τις τιμές των εγχώριων προϊόντων, με αποτέλεσμα οι εξαγωγές να μειώνονται και οι εισαγωγές να αυξάνουν, δηλαδή μειώνεται η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας στην διεθνή αγορά. Αυτό όμως σημαίνει έλλειμα στο ισοζύγιο εμπορίου, πράγμα που υπονοεί ότι τα συναλλαγματικά αποθέματα της κεντρικής τράπεζας μειώνονται. Μια συνεχή δε διεύρυνση του ελλείματος μπορεί να δημιουργεί τάσεις ύφεσης μέσα στην οικονομία και συνέπεια στο εισόδημα, με παράλληλη μείωση της δανειοληπτικής ικανότητας της χώρας σε συνάλλαγμα καθώς αυτή λόγω του περιορισμένου όγκου συναλλάγματος της τα δανείζεται από το εξωτερικό. Αποτέλεσμά αυτού θα είναι αργά ή γρήγορα η χώρα να προσφύγει στην υποτίμηση του νομίσματος της, πράγμα όμως το οποίο πυροδοτεί τον πληθωρισμό και ανακατανέμει το εισόδημα.

Κακή κατανομή των ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ. Καθώς οι επιχειρήσεις αρχίζουν να διαπιστώνουν ότι ο πληθωρισμός είναι ένα φαινόμενο που δεν πρόκειται να σταματήσει στο άμεσο μέλλον, κάνοντας ορθολογικές προβλέψεις, αρχίζουν να υποκαθιστούν το χρήμα τους με αποθέματα αγαθών, δηλαδή απροηκεύουν τα αγαθά τους αντί να τα πουλούν, έτσι ώστε στο άμεσο μέλλον να τα πουλήσουν με υψηλότερες τιμές και έτσι να απολαύσουν ψηλότερα κέρδη.

Κατά συνέπεια προκαλείται ζημιά παραγωγικών πόρων στην προσπάθεια των επιχειρήσεων να υποκαταστήσουν το χρήμα τους με πόρους.

Επίδραση στο ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ. Η βασική διαπίστωση σε περίοδο που επικρατεί πληθωρισμός είναι ότι, έχουν όφελος όσοι γενικά χρωστούν χρήματα και ζημιώνονται όσοι γενικά έχουν δανείσει χρήματα. Και η διαπίστωση αυτή αναφέρεται στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα όπως και στις σχέσεις μεταξύ τους. Αυτό συμβαίνει γιατί όσοι χρωστούν εξοφλούν τα χρέη τους με χρήματα μικρότερης αξίας και όσοι έχουν δανείσει χρήματα παίρνουν πίσω τα χρήματα τους αλλά με μικρότερη αξία. Επίσης, ο πληθωρισμός ευνοεί τα έσοδα του κράτους από την άμεση φορολογία καθώς τα εισοδήματα που φορολογούνται αναπροσαρμόζονται και ανεβαίνουν φορολογική κλίμακα.

1.5. ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΖΗΤΗΣΗΣ - ΚΟΣΤΟΥΣ

Ας δούμε, όμως και διαγραμματικά τη διάκριση μεταξύ πληθωρισμού ζήτησης και πληθωρισμού κόστους.

Στο διάγραμμα 1. Βλέπουμε τη διαγραμματική απεικόνιση του πληθωρισμού ζήτησης όπου:

$\Sigma\P$ = η συνολική προσφορά της οικονομίας

ΣZ = η συνολική ζήτηση της οικονομίας

Στο διάγραμμα αυτό βλέπουμε ότι η αύξηση στη συνολική ζήτηση από ΣZ σε $\Sigma Z'$ μετατοπίζει την καμπύλη της συνολικής ζήτησης της οικονομίας προς τα πάνω και δεξιά, με αποτέλεσμα η καμπύλη αυτή να τέμνει την καμπύλη της συνολικής προσφοράς της οικονομίας ($\Sigma\P$) στο σημείο Β και όχι στο σημείο Α. Η μετατόπιση αυτή μπορεί να οφείλεται ή στην αύξηση της κατανάλωσης (C), ή στην αύξηση των προγραμματισμένων επενδύσεων (I_p), ή στην αύξηση των δημόσιων δαπανών (G). Εδώ θα πρέπει να θυμηθούμε τον τύπο:

$$\Sigma Z = C + I_p + G.$$

Στον κάθετο άξονα του διαγράμματος 1, όπως και στον κάθετο άξονα του διαγράμματος 2, απεικονίζουμε το γενικό επίπεδο τιμών, ενώ στους οριζόντιους άξονες και του διαγράμματος 1 και του διαγράμματος 2 απεικονίζουμε το πραγματικό εθνικό προϊόν της οικονομίας εκφρασμένο σε δραχμές. Βλέπουμε έτσι ότι στο σημείο Β, το γενικό επίπεδο τιμών που αποδίδεται από το σημείο P' είναι μεγαλύτερο από αυτό που αποδίδεται από το σημείο P. Παράλληλα, το πραγματικό εθνικό προϊόν της χώρας αποδίδεται από το σημείο γ' του οριζόντιου άξονα, όπου το εθνικό προϊόν είναι ψηλότερο από αυτό που αποδίδεται από το σημείο γ_1 .

Ετσι λοιπόν, η μετατόπιση της καμπύλης της συνολικής ζήτησης από ΣZ σε $\Sigma Z'$ και η μετατόπιση του σημείου που τέμνει αυτή την καμπύλη της συνολικής προσφοράς από το Α στο σημείο Β καθορίζονται από τις σχέσεις:

$$P' > P \quad \text{και} \quad \gamma' > \gamma_1.$$

Οι μεταβολές αυτές στο επίπεδο τιμών και στο εισόδημα απεικονίζουν το γεγονός ότι ο πληθωρισμός ζήτησης συνοδεύεται και με αύξηση του παραγόμενου προϊόντος. Η αύξηση στο παραγόμενο προϊόν οφείλεται στο γεγονός ότι με την αύξηση της ζήτησης, οι επιχειρήσεις αρχίζουν και χρησιμοποιούν και άλλους συντελεστές παραγωγής, έτσι ώστε

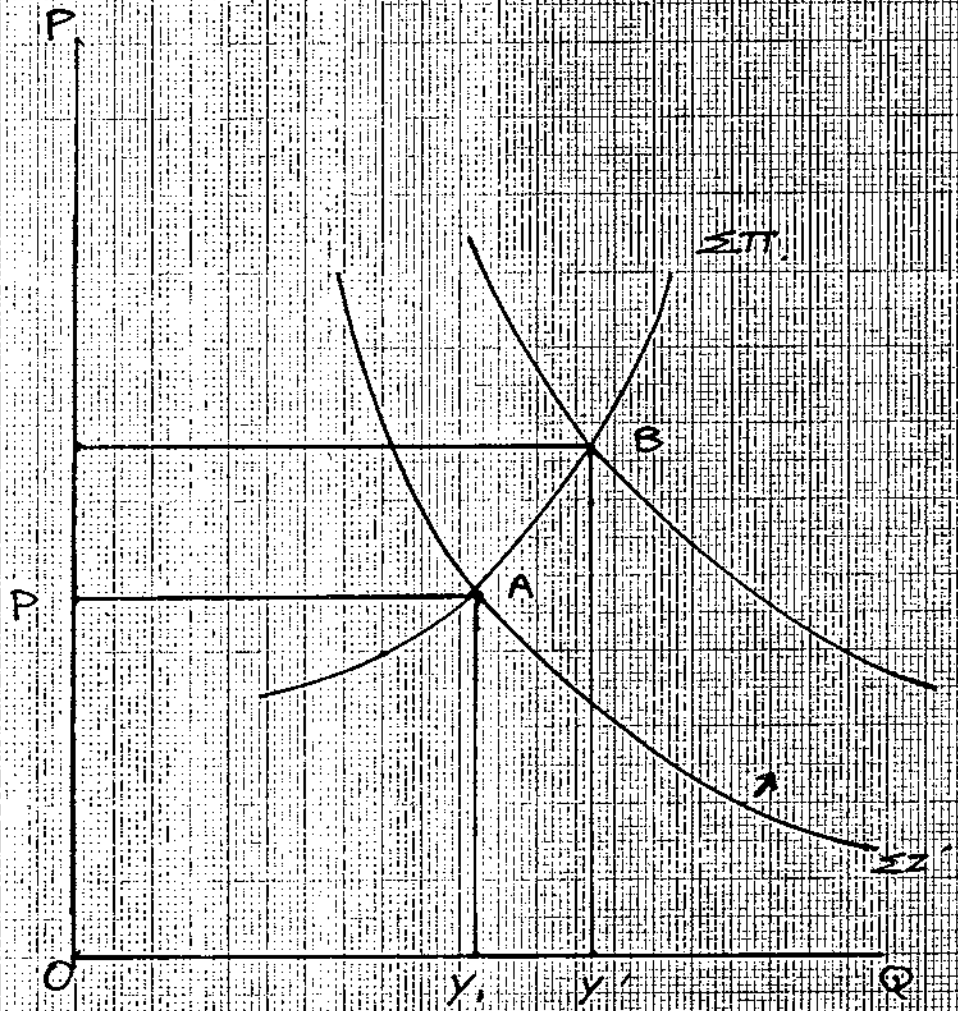
να ανταποκριθούν στην αυξημένη ζήτηση και να πραγματοποιήσουν περισσότερα κέρδη. Συνοπτικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι, ο πληθωρισμός ζήτησης συνοδεύεται και από ένα καλό αποτέλεσμα, που δεν είναι άλλο από την αύξηση της παραγωγής και του εθνικού εισοδήματος.

Αντίθετα, στην περίπτωση του πληθωρισμού κόστους του διαγράμματος 2 βλέπουμε ότι η αύξηση στις τιμές των συντελεστών παραγωγής μετατοπίζει την καμπύλη της συνολικής προσφοράς της οικονομίας (ΣΠ) προς τα πάνω και αριστερά, με αποτέλεσμα να τέμνει την καμπύλη της συνολικής προσφοράς (ΣΠ') την καμπύλη της συνολικής ζήτησης (ΣΖ) στο σημείο Β' και όχι στο σημείο Α'.

Στο σημείο Β' όμως, το γενικό επίπεδο των τιμών είναι ψηλότερο από ότι στο σημείο Α', ενώ η παραγόμενη ποσότητα προϊόντος είναι χαμηλότερη. Στο διάγραμμα βλέπουμε ότι:

$P^* > P$ καθώς και ότι
 $Y^* < Y$.

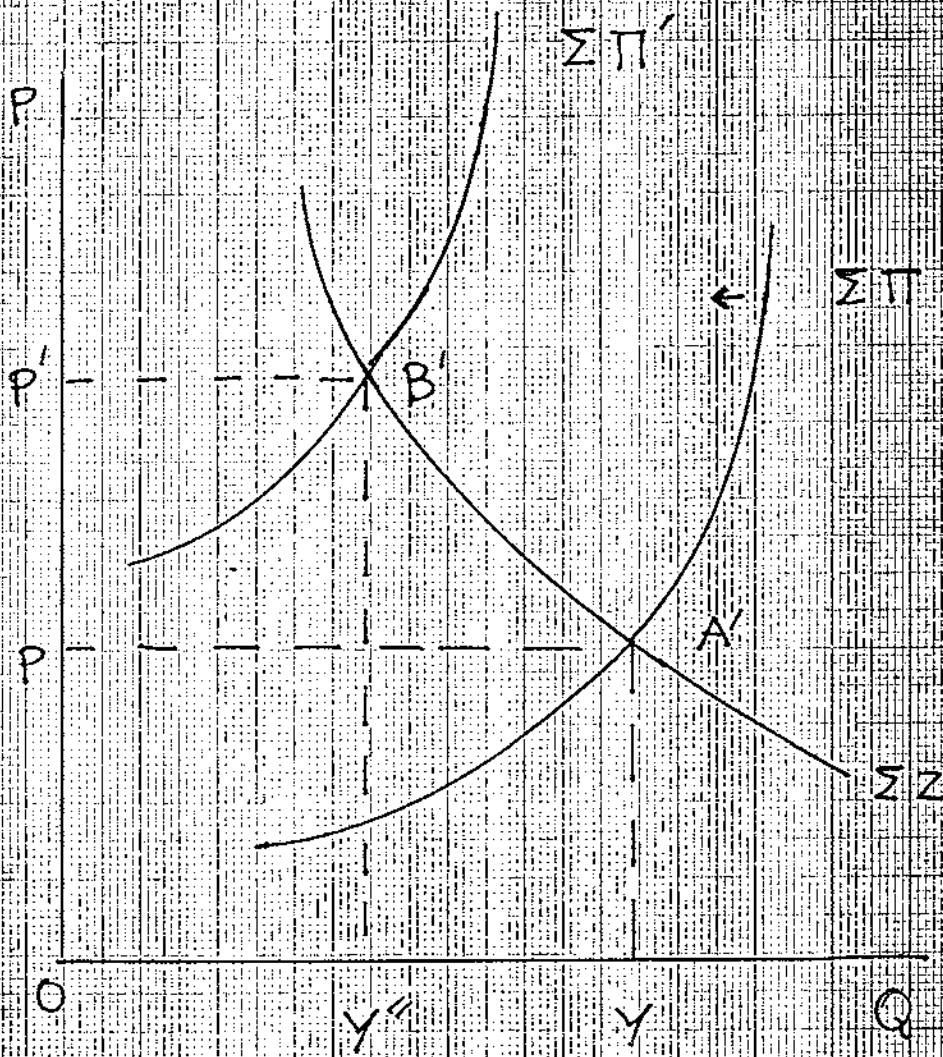
Συνοπτικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο πληθωρισμός κόστους εκτός από το ότι δημιουργεί αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών, μειώνει και το παραγόμενο προϊόν. Επίσης, λόγω της σπειροειδούς διαδικασίας που συνδέει την αύξηση των μισθών και των τιμών, η αύξηση των εργατικών μισθών ή των τιμών των άλλων εισροών αυξάνει το κόστος παραγωγής και η πληθωριστική διαδικασία ενισχύεται από την τάση των επιχειρηματιών να προσδιορίσουν τα κέρδη τους ως σταθερά ποσοστό του κόστους.

ΠΡΟΠΟΙΗΣΗ

ΜΕΤΑΤΑΣΤΑΣΗ

(1)

ΠΛΗΘΟΡΙΑΣ ΜΟΣ

ΚΟΣΤΟΥΣ

(9)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ - ΑΝΕΡΓΙΑ

2.1. ΓΕΝΙΚΑ

Τα φαινόμενα της ανεργίας και του πληθωρισμού αποτελούν αιτίες διαταραχής της ισορροπίας στην οικονομία της αγοράς, με συνέπεια να έχουν προβληματίσει την οικονομική θεωρία και πολιτική.

Για να κατανοήσουμε την έννοια της ανεργίας πρέπει να ορίσουμε κατ'αρχήν την έννοια του εργατικού δυναμικού.

Εργατικό δυναμικό μίας χώρας είναι το σύνολο των ατόμων που ήδη εργάζονται και των ατόμων που προσπαθούν να απασχοληθούν.

Η ηλικία του εργατικού δυναμικού στις περισσότερες χώρες καθορίζεται στο όριο των 16 ετών.

Ο στατιστικός χειρισμός των ατόμων που ήδη εργάζονται είναι εύκολος. Τα άτομα που είναι ακούσια άνεργα, παρουσιάζουν μεγαλύτερες δυσκολίες στον υπολογισμό, γιατί δεν υπάρχει αντικειμενικό κριτήριο που να καθορίζει αν ένα άτομο είναι ακούσια ή εκούσια άνεργο και κατά πόσο ενεργά ψάχνει να εργαστεί.

Η κύρια διαφορά μεταξύ εκούσιας και ακούσιας ανεργίας είναι ότι: Στην εκούσια ανεργία οι εργαζόμενοι οικειοθελώς διακόπτουν την απασχόλησή τους για να βρουν μία καλύτερη ενώ στην ακούσια ανεργία τα άτομα δεν μπορούν να απασχοληθούν σε καμία συγκεκριμένα απασχόληση.

Στις περισσότερες χώρες οι στατιστικές υπηρεσίες υπολογίζουν τα ποσοστά ανεργίας κόνοντας αντιπροσωπευτική δειγματοληψία οριζομένου νοικοκυριών.

Τα αποτελέσματα γενικεύονται με ολόκληρο το εργατικό δυναμικό της χώρας και υπολογίζεται το ποσοστό ανεργίας στην οικονομία.

Η ανεργία διακρίνεται σε τέσσερα είδη που είναι τα εξής:
α) φρερωτική ανεργία, β) τριβής, γ) κυκλική και δ) συγκεκαλυμμένη ανεργία.

α) Η έννοια της διαφερωτικής ανεργίας είναι συνυφασμένη με την έννοια της δυναμικής της οικονομίας η οποία προσαρμόζεται σε νέες καταστάσεις που δημιουργούνται είτε από την διαθεσιμότητα παραγωγικών συντελεστών , πηγών ενέργειας ή από τις νέες τεχνολογικές προόδους.

Ιδιαίτερα σε ότι αφορά την τεχνολογική πρόοδο και των νέων μεθόδων παραγωγής είναι εμφανές γιατί η "πρόοδος" μπορεί να αποτελέσει αιτία για τη μείωση της απασχόλησης ή την αύξηση της ανεργίας.

Η διαφερωτική ανεργία οφείλεται στην έλλειψη ικανοποιητικού βαθμού κινητικότητας του εργατικού δυναμικού.

Οι λόγοι που καθορίζουν τον βαθμό κινητικότητας του εργατικού δυναμικού είναι η ανάπτυξη της τεχνολογίας που αποτελεί την αιτία για τη μείωση της απασχόλησης ή την αύξηση της ανεργίας.

Αναπόφευκτα με τη χρησιμοποίηση της τεχνολογίας δημιουργείται μία διαφορά μεταξύ ζήτησης και προσφοράς εργασίας.

Άλλος λόγος είναι η μεταφορά εργαζομένων από μία περιοχή για να απασχοληθούν από Αθήνα στην Πάτρα αλλά η μετάβαση καθίστανται αδύνατη.

Διαφερωτική ανεργία είναι το κόστος που πληρώνει μία οικονομία κατά τη φάση της ανάπτυξής της. (DEVELOPMENT).

Βέβαια το κόστος αυτό (διαφερωτική ανεργία), διαφέρει από οικονομία σε οικονομία ανάλογα με τον τρόπο λειτουργίας της οικονομίας ή με τους διαθέσιμους παραγωγικούς συντελεστές.

β) Όμοια με τη διαφερωτική είναι η ανεργία τριβής, όπου οφείλεται όχι κυρίως σε έλλειψη των σχετικών γνώσεων που απαιτεί μία συγκεκριμένη απασχόληση αλλά στην έλλειψη ενημέρωσης από τους μη απασχολημένους για την ύπαρξη ευκαιριών απασχόλησης.

Η ανεργία τριβής εμφανίζεται κυρίως λόγω της εκούσιας διακοπής απασχόλησης του εργαζομένου για ένα χρονικό διάστημα προκειμένου να βρει καλύτερη εργασία. Επίσης περιλαμβάνονται σ'αυτή περιστασιακά εργαζόμενοι όπως είναι οι φοιτητές που εργάζονται μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες.

Η αντίστροφη συσχέτιση μεταξύ ανεργία και πληθωρισμού υπονοεί ότι η διασταλτική δημοσιονομική πολιτική μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά για την καταπολέμηση της ανεργίας.

Γύρω από αυτό τον τρόπο λειτουργίας της οικονομίας ασκήθηκε κριτική με κυριότερο εκπρόσωπο τον καθηγητή FRIEDMAN που έγινε γνωστή ως το επιχείρημα του επιταχυνόμενου πληθωρισμού.

Τη θέση του επιταχυνόμενου πληθωρισμού, μεταξύ βραχυκρόνιας καμπύλης του PHILLIPS και μακροκρόνιας καμπύλης PHILLIPS.

Στο σχήμα "η βραχυκρόνια καμπύλη του PHILLIPS" η Αα δείχνει ότι η διασταλτική πολιτική μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την καταπολέμηση της ανεργίας με αντίβαρο την αύξηση του επιπέδου των τιμών.

Μακροκρόνια όμως έχουμε σαν αποτέλεσμα την αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών ενώ η ανεργία θα παραμείνει στο ίδιο επίπεδο.

Το επίπεδο αυτό της ανεργίας μακροκρόνια καθορίζεται από τη συμβολή διαφόρων βασικών και οικονομικών παραγόντων και είναι το "φυσικό ποσοστό ανεργίας" (NATURAL RATE).

Το φυσικό αυτό ποσοστό ανεργίας δεν μπορεί να απαλειφθεί με τη διασταλτική δημοσιονομική πολιτική.

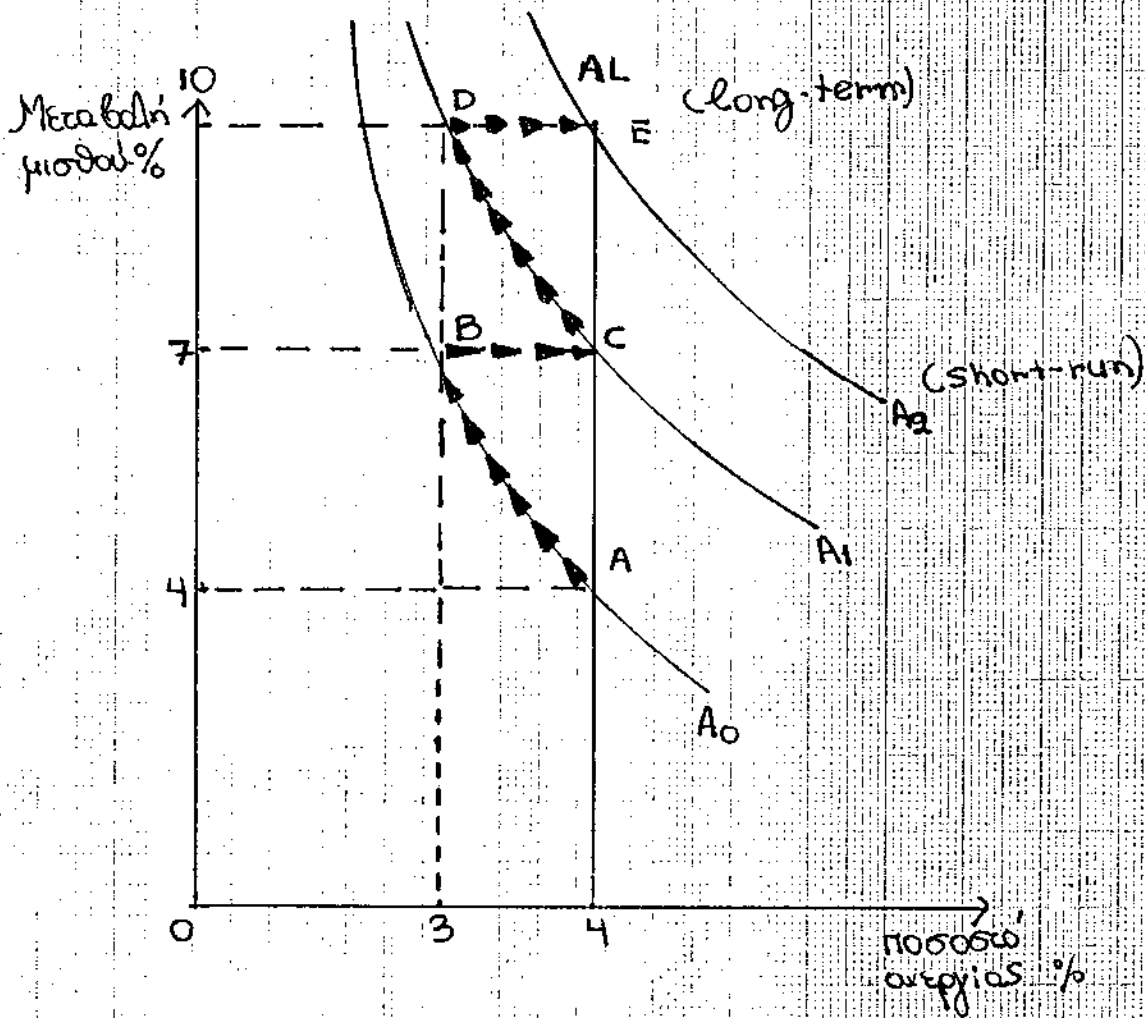
Στο σχήμα μας υποθέτουμε ότι το "φυσικό ποσοστό ανεργίας είναι 4% στο σημείο Α της καμπύλης Αα. Το ποσοστό 4% της ανεργίας συνδυάζεται με ποσοστό πληθωρισμού 4%.

Η διασταλτική πολιτική επιδιώκει τη μείωση της ανεργίας στο 3% και αυξάνει τη συνολική ζήτηση.

Β ρ α χ υ κ ρ ό ν ι α η συνολική ζήτηση θα μετακινηθεί στο σημείο Β της καμπύλης PHILLIPS.

Όμως τελικά η αύξηση της ζήτησης θα οδηγήσει στην αύξηση του επιπέδου των τιμών. Σαν συνέπεια θα έχουμε την μείωση της προσφοράς εργασίας από τους εργαζομένους οι οποίοι βλέπουν τους πραγματικούς μισθούς να μειώνονται.

Έτσι η οικονομία επανέρχεται στο ποσοστό ανεργίας 4% ενώ στο επίπεδο των τιμών θα έχει αυξηθεί. Δηλαδή αν η οικονομία μετακινείται από το σημείο Α στο Β και τελικά στο C.

Διάγραμμα 2.1

Αν επιμείνουμε στη διαστολτική πολιτική (δηλαδή την αντίστροφη σχέση ανεργίας - πληθωρισμού) θα έχουμε και άλλη αύξηση τιμών με πορεία C-D-E.

Τα σημεία A.C.E. είναι στην ευθεία AL, που είναι η μακροχρόνια καμπύλη PHILLIPS. Αυτό που παρατηρούμε είναι ότι μακροχρόνια θα έχουμε συνεχή μετάθεση των βραχυχρόνιων καμπύλων PHILLIPS από A0 σε A1, A2 κλπ.

γ) Μία άλλη μορφή ανεργίας είναι η κυκλική. Η ανεργία αυτή είναι αποτέλεσμα της ανεπαρκούς ζήτησης αγαθών στην οικονομία και υποδηλώνει περίοδο οικονομικής δυσπραγίας.

Η μειωμένη ζήτηση δημιουργείται όταν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση εξαιτίας των μειωμένων εισοδημάτων.

Αναπόφευκτα με τη μείωση της ζήτησης αγαθών έχουμε μείωση της ζήτησης παραγωγικών συντελεστών ανάλογα με τη συμμετοχή τους στην παραγωγική διαδικασία κάθε κλάδου της οικονομίας.

Επίσης κυκλική ανεργία είναι αποτέλεσμα και της ανεπαρκούς προσφοράς στην οικονομία. Πχ. ο τουρισμός παρουσιάζει ανεπαρκή προσφορά εργασίας γιατί ενώ την καλοκαιρινή περίοδο υπάρχει υπερπροσφορά, το χειμώνα η προσφορά στην οικονομία δεν είναι ικανοποιητική.

δ) Επίσης υπάρχει η συγκεκαλυμμένη ανεργία. Η μορφή αυτή της ανεργίας διαφέρει από τις άλλες στο εξής: Τα άτομα που συμπεριλαμβάνονται στη συγκεκαλυμμένη ανεργία υποασπασθολούνται, δηλαδή δεν είναι εντελώς άνεργα.

Το πρόβλημα στην συγκεκαλυμμένη εντοπίζεται στη χαμηλή παραγωγικότητα των εργαζομένων.

Οι αιτίες που βοηθούν στη δημιουργία της συγκεκαλυμμένης ανεργίας είναι ότι δεν υπάρχει μία ισόρροπη συμμετοχή των παραγωγικών συντελεστών: Έξοφος, κεφάλαιο, εργασία.

Η συγκεκαλυμμένη ανεργία δεν έχει αυτοτελή χαρακτήρα. Είναι περισσότερο μία απόχρωση της κυκλικής ανεργίας, αφού η αύξηση της συνολικής ζήτησης αναπόφευκτα θα μετέτρεπε την υποασπασχοληση των ατόμων σε πλήρη απασχόληση.

2.2. ΣΧΕΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ - ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Γνωρίζουμε ότι ο στόχος της πλήρους απασχόλησης δεν επιτυγχάνεται συνήθως χωρίς επιπτώσεις στον τομέα της οικονομικής σταθερότητας και του επιπέδου τιμών.

Με αυτό τον τρόπο η μείωση της ανεργίας κάτω από ένα ορισμένο σημείο θα προκαλέσει αναδική πορεία στο γενικό επίπεδο τιμών (άνοδος πληθωρισμού).

Αυτό έρχεται σαν φυσική συνέπεια της ανεπάρκειας των παραγωγικών συντελεστών, πρόβλημα που υφίσταται σε κάθε οικονομία. Η αύξηση της ζήτησης της εργασίας οδηγεί σε στενότητες στην αγορά του συντελεστή αυτού με συνέπεια η τιμή του, δηλ. (ο μισθός) να αυξηθεί.

Κατό συνέπεια επειδή ο μισθός αποτελεί βασικό στοιχείο κόστους, η αύξηση του συνεπάγεται γενική αύξηση των τιμών. Η κυριότερη προϋπόθεση για να συμβεί αυτό είναι όταν έχουμε προϊόντα σε διατίμηση.

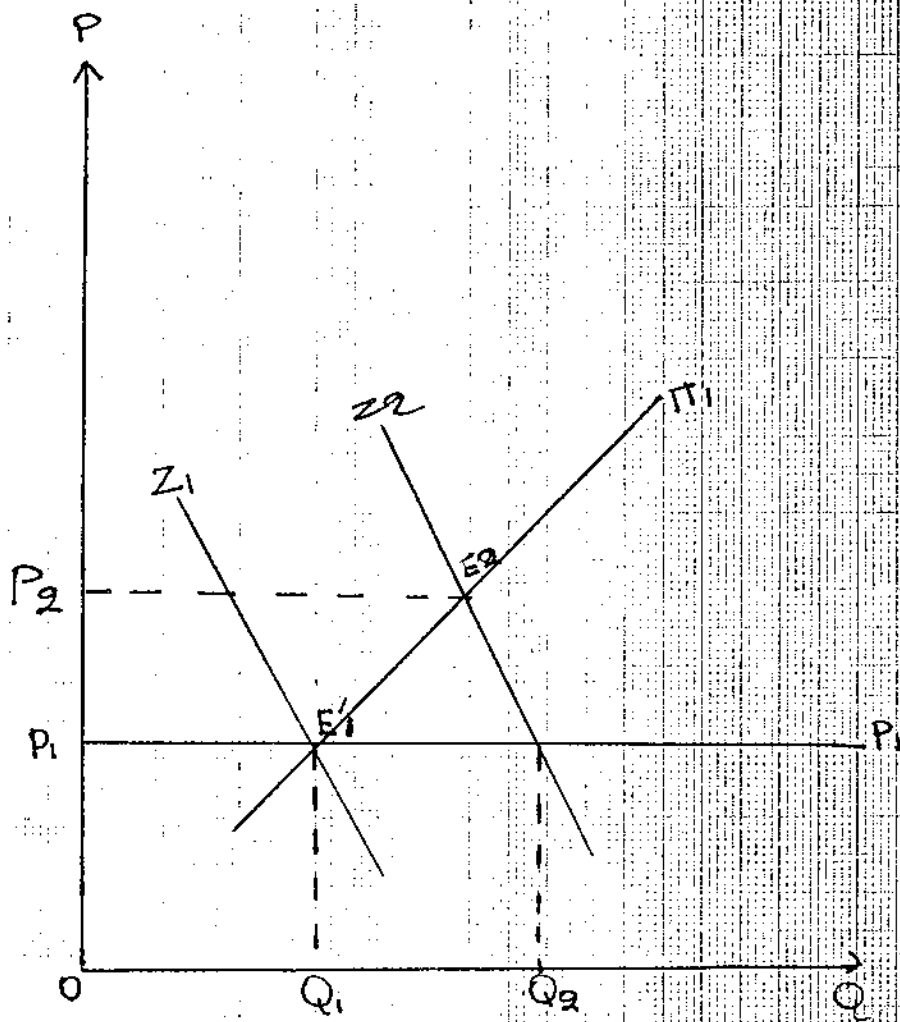
Εστω ότι στο σχήμα το σημείο E1 με τιμή P1 και ποσότητα Q1 είναι το αρχικό σημείο ισορροπίας και ότι η τιμή p1 επιβάλλεται από το νόμο ως ανώτατη δηλαδή το προϊόν βρίσκεται σε διατίμηση.

Η καμπύλη ζήτησης μετατοπίζεται από τη θέση E1 στη θέση E2. Σαν αποτέλεσμα επειδή η αγορά δεν είναι ελέγχεται και η τιμή P1 δεν μπορεί να αυξηθεί εμφανίζεται έλλειμμα Q1Q2. Το έλλειμμα αποτελεί πίεση προς αύξηση της τιμής σε P2.

Παρά το γεγονός ότι η τιμή P1 είναι επιβαλλόμενη υπάρχει η τάση αύξησης της τιμής των προϊόντων με τη μορφή ελλείμματος, που σημαίνει αδυναμία ικανοποίησης των επιθυμιών των καταναλωτών.

Ενας άλλος λόγος που προκαλεί αύξηση των τιμών όταν μία οικονομία προσεγγίζει την πλήρη απασχόληση είναι: ότι προκειμένου να ικανοποιηθεί η αυξανόμενη ζήτηση οι παραγωγοί αναγκάζονται να κάνουν χρήση παραγωγικών συντελεστών χαμηλής παραγωγικότητας (ανεπίδοκτοι εργάτες).

Όμως οι συντελεστές χαμηλής παραγωγικότητας μεταφράζονται σε υψηλό κόστος ή υψηλότερες τιμές. Η πλήρης απασχόληση έχει σαν αναπόφευκτο τίμημα ή εναλλακτικό κόστος τις πληθωριστικές πιέσεις.

Διάγραμμα 9.2

Ενας τρίτος λόγος για να μεταφέρονται οι αυξήσεις του κόστους παραγωγής στις τιμές των προϊόντων είναι να βρίσκεται η αγορά σε ολιγοπωλιακή μορφή. Στο ολιγοπώλιο όλες οι επιχειρήσεις εξαρτώνται η μία από την άλλη και στην ποσότητα που θα παράγουν και στην ποσότητα που θα προσφέρουν και στην τιμή που θα καθορίσουν.

Αν κάποιο από αυτές ή και όλες αυξήσουν το κόστος παραγωγής τους θα το μεταφέρουν άμεσα στην τιμή του προϊόντος που παράγουν. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν και οι δημόσιες επιχειρήσεις.

Γενικά στην οικονομική πολιτική μίας χώρας θα μπορούσε να επιτευχθεί πλήρης απασχόληση χωρίς ένα MINIMUM ανεργίας.

Αυτό θα μπορούσε ίσως να επιτευχθεί αλλά η αυξημένη ένταση πληθωριστικών πιέσεων θα είναι σχεδόν βέβαιη. Δημιουργείται λοιπόν θέμα κατά πόσο είναι σκόπιμο για μία οικονομική πολιτική να επιδιώξει μία τέτοια πληθωριστική πολιτική.

Διαφέρεται έτσι πρόβλημα εκλογής μεταξύ: χαμηλών επιπέδων ανεργίας και υψηλών ποσοστών πληθωρισμού. Όμως τόσο οικονομικοί όσο και κοινωνικοί παράγοντες υπεισέρχονται αναπόφευκτα στην εκλογή του στόχου της οικονομικής πολιτικής σε ότι αφορά το επίτευκτο συνδυασμό ανεργίας - πληθωρισμού.

Οι κυριότεροι είναι οι εξής:

α) Η κρατική παρέμβαση με τη μορφή επιδοτήσεων όταν δεν μπορεί να επιτρέψει την αύξηση της τιμής των προϊόντων που παράγουν οι επιχειρήσεις.

Με αυτό τον τρόπο επιδοτώντας τα συγκεκριμένα προϊόντα βοηθά στην παραγωγή τους υπό άλλες συνθήκες, δηλαδή, χωρίς επιδότηση, η παραγωγή τους θα ήταν ασύμφορη.

β) Επίσης διάφορες κοινωνικές παροχές παρέχονται βοηθώντας έμμεσα τον επίτευκτο συνδυασμό ανεργίας - πληθωρισμού. Όμως οι προτιμήσεις του κοινωνικού συνόλου δεν είναι δυνατό να συμπίπτουν.

Για ορισμένα τμήματα του κοινωνικού συνόλου οι συνέπειες του πληθωρισμού είναι αδυνάτες. Τέτοια άτομα είναι π.χ. οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι συνταξιούχοι κ.α.

Ενώ τμήματα ατόμων που έχουν εισοδήματα και από άλλες πηγές π.χ. από ακίνητα, προσαρμόζονται ευκολότερα στα υψηλότερα επίπεδα τιμών.

Υπάρχει επίσης και μία κατηγορία ατόμων που δεν έχουν τα κατάλληλα εφόδια για να συναγωνιστούν τα άλλα άτομα στην αγορά εργασίας και που η απασχόλησή τους είναι πιθανότερη κατά την διάρκεια οικονομικής άνεσης όταν συνήθως οι τιμές ανεβαίνουν με ταχύ ρυθμό.

Τέτοιες κατηγορίες είναι: οι σπουδαστές που υποαπασχολούνται ευκαιριακά ή οι αγρότες που απασχολούνται εποχιακά στον αγροτικό τομέα.

Ο ιδανικός συνδυασμός της πλήρους απασχόλησης και της τέλει οικονομικής σταθερότητας για τις περισσότερες οικονομίες ανήκει στη σφαίρα επιθυμητού μόνο, αλλά όχι πραγματοποιήσιμου. Γιατί όπως είδαμε πιο πάνω ένα MINIMUM ανεργίας είναι αναπόφευκτο.

Η καμπύλη του PHILLIPS μας δίνει την αντίστροφη σχέση που υπάρχει μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού. Το σημείο Μ είναι το ποσοστό ανεργίας που αντιστοιχεί στο φυσικό ποσοστό ανεργίας σε κατάσταση πλήρους απασχολήσεως των διαθεσίμων παραγωγικών συντελεστών. Το σημείο Α δείχνει πολιτική ύφεσης και το σημείο Β δείχνει πληθωριστική πολιτική.

Επισημαίνουμε ότι στις περισσότερες από τις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες η συμπεριφορά του πληθωρισμού και της ανεργίας ξεφεύγει από την "κανονικότητα" την οποία δείχνει η καμπύλη του PHILLIPS.

Αντί γι'αυτή την κανονικότητα έχουμε ταυτόχρονη αύξηση πληθωρισμού και ανεργίας έτσι ώστε και τα δύο αυτά μεγέθη να είναι υπερβολικά υψηλά.

Οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν είναι:

- α) Η αύξηση της δύναμης των εργατικών σωματείων τα οποία μπορούν να επιδιώκουν και να επιτυγχάνουν υψηλότερους μισθούς, έστω και αν υπάρχει ανεργία.
- β) Στην αύξηση των δυσκολιών στην γεωγραφική και επαγγελματική μετακίνηση του εργατικού δυναμικού, η οποία μπορεί να οφείλεται στον αποκλεισμό των νέων εργατών από διάφορα επαγγέλματα στην αύξηση του κόστους μετακίνησης, στην έλλειψη πληροφοριών για ευκαιρίες απασχόλησης κ.α.

γ) Τέλος το φαινόμενο της τεχνολογικής ή διαπερωτικής ανεργίας. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας και η εφαρμογή της στις μεθόδους παραγωγής δημιουργεί ανάγκες για εξειδικευμένη εργασία ορισμένων νέων ειδικοτήτων και ταυτόχρονα μείωση της ζήτησης εργασίας άλλων ειδικοτήτων με χαμηλότερη συνήθως εξειδίκευση.

Όπως π.χ. η εισαγωγή στην γεωργική παραγωγή των αυτόματων ερπυστικών μηχανών δημιουργεί ζήτηση για οδηγούς, μηχανικούς κλπ. και περιορίζει τη ζήτηση για απλή χειρωνακτική εργασία, και με αυτό τον τρόπο παρατηρείται αύξηση των μισθών των νέων ειδικοτήτων, ενώ παράλληλα αυξάνεται ή δημιουργείται ανεργία στις παλιές ειδικεύσεις.

Προβλεπόμενου ότι η μετακίνηση των εργατών από τα παλιά στα νέα επαγγέλματα δεν είναι εύκολη εξαιτίας της εξειδίκευσης, η οποία απαιτείται, και χρειάζεται χρόνο, έξοδα και διάθεση. Η συνύπαρξη ανεργίας και αυξανόμενων μισθών γίνεται χρόνιο φαινόμενο.

Ετσι εφόσον η τεχνολογική ανάπτυξη και η εφαρμογή της επιτυγχάνεται, τα προβλήματα ανεργίας που δημιουργούνται επιδεινώνονται.

Σαν συνέπεια προκύπτει και η ανάγκη της συνεχούς εκπαίδευσης και αναπότυξης των εξειδικεύσεων του εργατικού δυναμικού. Ετσι στο σχήμα μας αντί του σημείου M μία οικονομία μπορεί να αντιμετωπίσει το φαινόμενο που απεικονίζεται στο σημείο R.

Το φαινόμενο αυτό περιλαμβάνει την αντιμετώπιση του σύνθετου προβλήματος, ανεργία - πληθωρισμός.

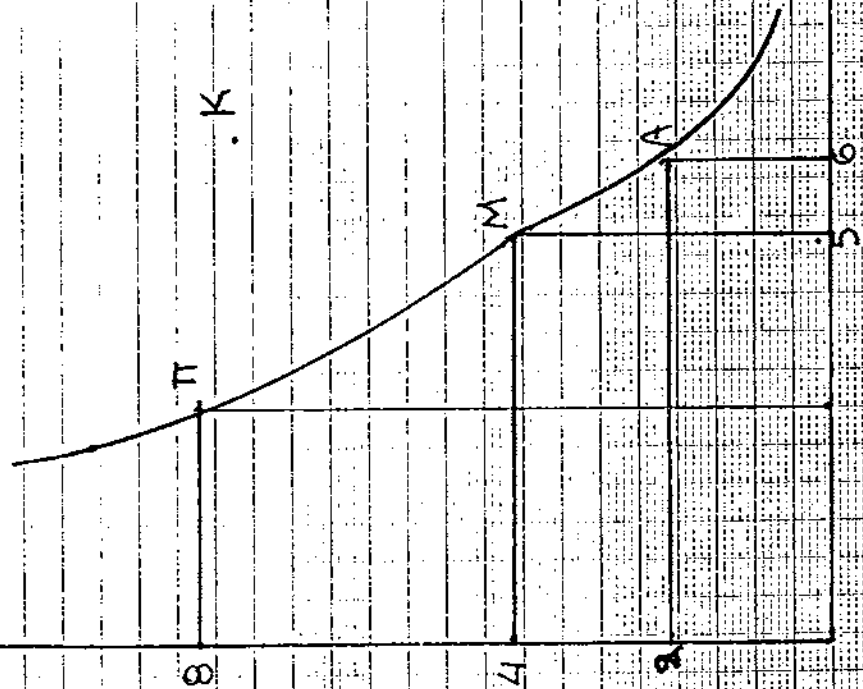
2.3. ΣΤΑΣΙΜΟΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ - ΚΑΜΠΥΛΗ PHILLIPS

Στην διάρκεια της δεκαετίας του '70 ο πληθωρισμός άρχισε σαν οικονομικό πρόβλημα να παίρνει ανησυχητικές διαστάσεις σε πολλές χώρες σε τέτοιο σημείο που το πρόβλημα της ανεργίας έπασε να είναι ο παραδοσιακός πόλος έλξης της προσοχής των κυβερνήσεων των χωρών.

Ταυτόχρονα οι χώρες που είχαν καταφέρει να διατηρήσουν μία σχετική νομισματική σταθερότητα έπρεπε να ενεργοποιήσουν

Μεταβολή τιμών

σε επίπεδο ποσοστού

Η καμπύλη Phillips (curve) δίνει την αλληλεπίσχεση σχέση μεταξύ ανεργίας & πληθωσισμού.

Διάγραμμα 2.3

τους αμυντικούς μηχανισμούς για να προλάβουν την εισαγωγή πληθωρισμού από άλλες χώρες.

Παρόλα αυτά η διάδοση του πληθωρισμού από χώρα σε χώρα στα χρόνια που ακολουθήσαν προκάλεσε διεθνή οικονομική αστάθεια. Σαν συνέπεια της διεθνούς αυτής πληθωριστικής τάσης, οι κεντρικές οικονομικές υπηρεσίες πολλών χωρών αναγκάστηκαν να ανασεωρήσουν τους στόχους τους σχετικά με τα αποδεκτά ποσοστά ανεργίας και να συμβιβαστούν με μικρότερη απασχόληση σαν αντίδοτο στον πληθωρισμό.

Σύμφωνα με την καμπύλη PHILLIPS οι συζητικές τάσεις στις τιμές και την ανεργία σχετίζονται αρνητικά. Παρόλα αυτά η εξέλιξη στην δεκαετία του '70 ήταν ανορεόδοξη αφού τα υψηλά ποσοστά πληθωρισμού ήταν συμβιώσιμα με την ανεργία.

Αυτή η συνύπαρξη ανεργίας - πληθωρισμού αποτελεί το πρόβλημα του στασιμοληθωρισμού, που απασχολεί πολλές οικονομίες. Στο σχήμα 2.4. απεικονίζονται οι συνδιασμοί ανεργίας και πληθωρισμού για την οικονομία των ΗΠΑ στο διάστημα 1963-1985.

Στην περίοδο (1963-1969) βλέπουμε μία αξιολογούμενη εμπειρική επαλήθευση της θεωρίας του PHILLIPS με την καμπύλη ΑΕ που δίνει κατά προσέγγιση το μέσο όρο των αποκλίσεων.

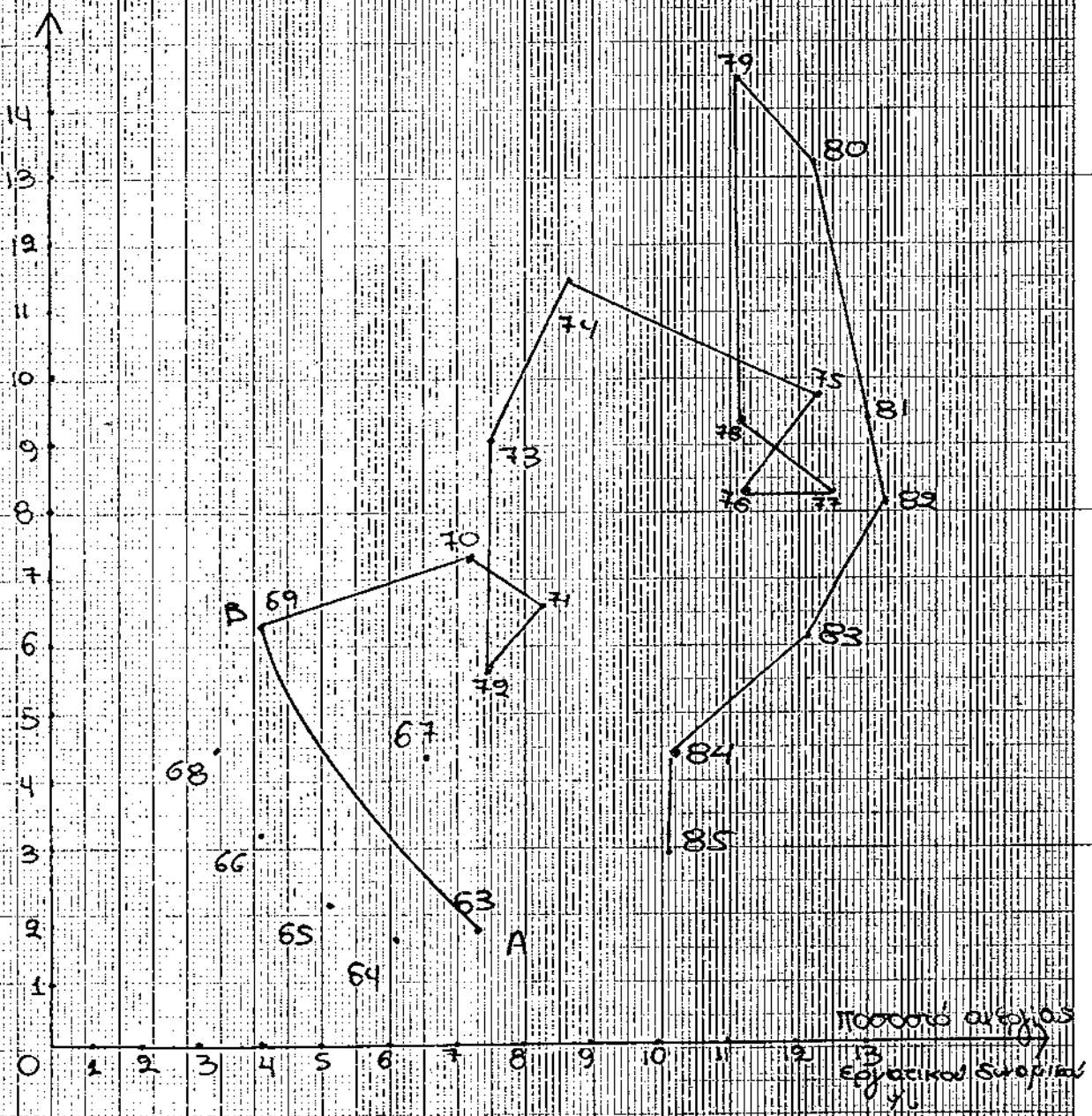
Όμως στην δεκαετία '70 ο σχηματισμός που έχουμε ενώνοντας τα σημεία που δίνουν τις αξίες ποσοστών ανεργίας και πληθωρισμού είναι ανορεόδοξος.

Αντί της αντίστροφης συσχέτισης ανεργίας - πληθωρισμού έχουμε το φαινόμενο της συνύπαρξης υψηλών ποσοστών ανεργίας - πληθωρισμού (σχήμα 2.3).

Η καμπύλη PHILLIPS

Το σχήμα της καμπύλης του PHILLIPS δείχνει τη δυσκολία που υπάρχει στην ταυτόχρονη επίτευξη πλήρης απασχόλησης και σταθερότητας των τιμών.

Η καμπύλη του PHILLIPS μας δίνει τη σχέση μεταξύ του ποσοστού μεταβολής των μισθών και του ποσοστού ανεργίας και έχει τη διαγραμματική μορφή της P1.

(Οχήμα Σαοοιο ανδρ οιορσ)
 Διαγραμμά 24.

Η κομπόλη P1 δείχνει ότι η σχέση είναι αρνητική, δηλαδή ότι όσο το ποσοστό ανεργίας μειώνεται και η απασχόληση αυξάνεται, το ποσοστό μεταβολής των μισθών ανεβαίνει.

Αυτό οφείλεται στα γεγονότα ότι η αύξηση της απασχόλησης σημαίνει σχετική έλλειψη εργασίας και αύξηση της διαπραγματευτικής δύναμης των εργατικών σωματείων με συνέπεια την επίτευξη υψηλότερων αμοιβών.

Η κομπόλη P1 τέμνει τον οριζώντιο άξονα στο σημείο A1. Αυτό σημαίνει ότι το ποσοστό ανεργίας A1 είναι τόσο υψηλό ώστε σε πιο πέρα αύξηση του το ποσοστό μεταβολών των μισθών να είναι αρνητικό δηλαδή ο εργατικός μισθός να μειώνεται.

Η κομπόλη του PHILLIPS φανερώνει τη δυσκολία επίτευξης πλήρους απασχόλησης και σταθερότητας των τιμών συγχρόνως. Εστω ότι το ποσοστό ανεργίας είναι A2 και η ποσοστιαία μεταβολή των μισθών W2. Το επιθυμητό όμως επίπεδο ανεργίας είναι A1, το οποίο αντιστοιχεί στην ανεργία τριβής.

Η κομπόλη P1 δείχνει ότι για να επιτευχθεί μείωση της ανεργίας κατά A2A1 πρέπει να αυξηθούν οι μισθοί κατά ποσοστό WT.

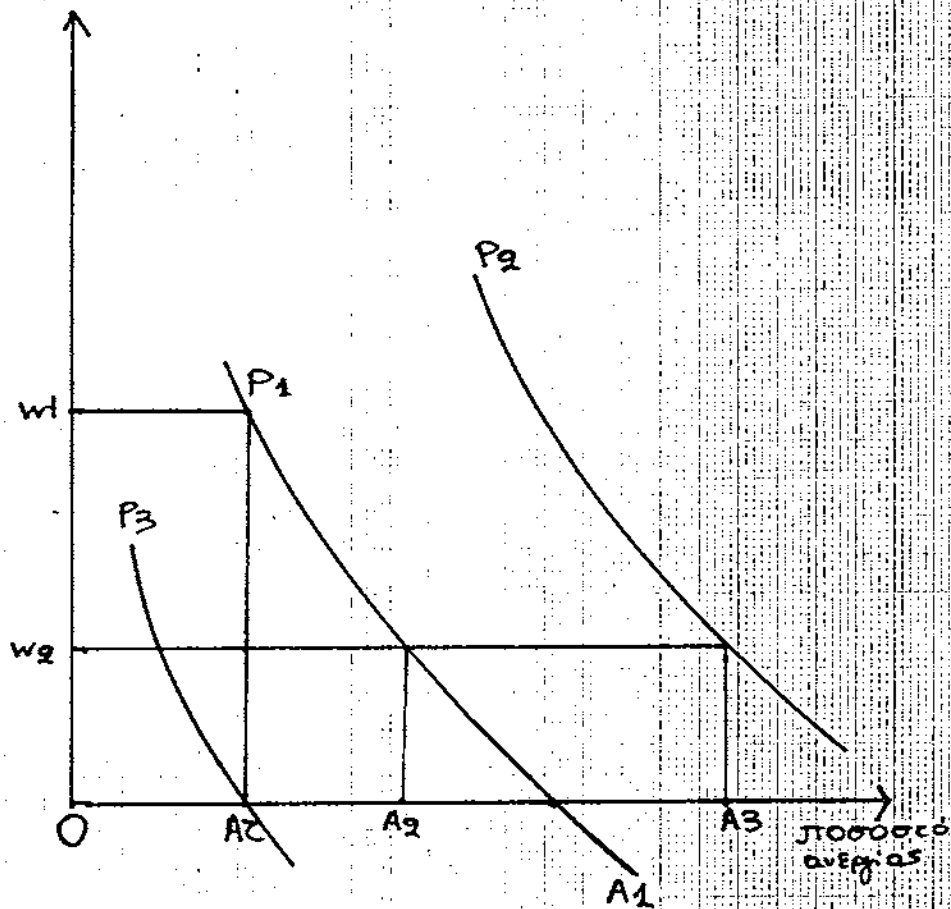
Εφόσον στις αυξήσεις των μισθών αντιστοιχούν και οι αυξήσεις του επιπέδου των τιμών - πληθωρισμός (αυτή είναι η βασική υπόθεση στην ανάλυση των τιμών, μισθών και ανεργίας), γίνεται φανερό ότι για να επιτευχθεί πλήρης απασχόληση είναι ανάγκη να ευσιαστεί η σταθερότητα των τιμών και αντίστροφα η σταθερότητα των μισθών και των τιμών μπορεί να επιτευχθεί μόνο αν θεωρηθούν ως σχετικά ανεκτά υψηλά επίπεδα ανεργίας.

Η ένταση του προβλήματος του πληθωρισμού υφέσεως ή στασιμοληθωρισμού δηλαδή της συνύπαρξης τάσης αυξήσεως των τιμών και αυξήσεως της ανεργίας, προσδιορίζεται από τη θέση της κομπόλης του PHILLIPS.

Αν η κομπόλη μετατοπιστεί προς τα αριστερά στη θέση P3 είναι δυνατό να επιτευχθεί σταθερότητα τιμών και πλήρη απασχόληση γιατί σε ποσοστό ανεργίας A1, η οποία είναι ανεργία τριβής, αντιστοιχεί σταθερότητα τιμών (η μεταβολή των μισθών είναι ίση με μηδέν (0)).

Αντίεστα αν η κομπόλη μετατοπιστεί προς τα δεξιά στη θέση P2 η δυσκολία άσκησης αποτελεσματικής πολιτικής αυξάνει, γιατί τώρα η ίδια μεταβολή των μισθών και η μεταβολή των τιμών είναι δυνατή μόνο στο μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας A3.

Ποσοστό μεταβολής μισθών.

Καμπύλη Phillips

Διάγραμμα 2.5.

Η θέση λοιπόν της καμπύλης του PHILLIPS έχει μεγάλη σημασία για την ανάλυση του στασιμοληθωρισμού. Η εμφάνιση και η επιμονή του στασιμοληθωρισμού τα τελευταία χρόνια δημιουργεί την υπόνοια ότι η καμπύλη PHILLIPS έχει μετατοπιστεί προς τα δεξιά. Η μετατόπιση αυτή της καμπύλης αποδίδεται σε τρεις τουλάχιστον αιτίες:

1. Στη δύναμη των εργατικών σωματείων που επιτυγχάνουν άνοδο των αμοιβών ακόμα και αν υπάρχει ανεργία.
2. Στις δυσκολίες επαγγελματικής μετακίνησης του εργατικού δυναμικού.
3. Στην ανάπτυξη της τεχνολογίας που δημιουργεί ανάγκες εξειδίκευσης σε νέες ειδικότητες και ταυτόχρονα μειώνει τη ζήτηση εργασίας ειδικοτήτων που απαιτούν μικρότερη εξειδίκευση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

3.1. ΕΞΑΣΘΕΝΗΣΗ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Η εξασθένιση του ισοζυγίου πληρωμών είναι ένα πρόβλημα που δημιουργεί ο πληθωρισμός. Πραγματικά εφόσον οι τιμές των αγαθών και υπηρεσιών αυξάνονται στο εσωτερικό σε σχέση με τις τιμές των αγαθών και υπηρεσιών , στο εξωτερικό μειώνεται η ανταγωνιστικότητα της χώρας στην διεθνή αγορά , με αποτέλεσμα να παρατηρείται αύξηση στις εισαγωγές και ταυτόχρονη μείωση στις εξαγωγές. Αυτό επιφέρει επιβάρυνση του ισοζυγίου πληρωμών και συνακόλουθα τη μείωση σε συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας. Γι'αυτό παρακάτω αναφέρουμε αναλυτικά την έννοια των εξωτερικών συναλλαγών και ακολουθεί η ανάλυση στην οποία επισημαίνονται τα δεδομένα εκείνα που αντικατοπτρίζουν τις διαφερωτικές αδυναμίες της οικονομίας , όπως και τις ιδιομορφίες των συνεθέσεων των εξωτερικών συναλλαγών.

3.2. ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΝΕΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

Στον πίνακα 1 βλέπουμε μία θεματική αύξηση του συναλλαγματικού αποθέματος της χώρας. Επίσης μία σημαντική βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών, αποτέλεσμα της απότομης μείωσης του ελλείματος τρεχουσών συναλλαγών και τις συστώσεις αυξήσεις των αυτόματων κεφαλαιακών εισροών.

Ακόμα απεικονίζεται η εξέλιξη της σχέσης του μεγέθους του συναλλαγματικού αποθέματος προς το μέγεθος των εισαγωγών που είναι ένα από τα κριτήρια της κατόστασης των εξωτερικών συναλλαγών.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι

Σχέση συν/κών διαθεσίμων προς τις εισαγωγές

<u>Εισαγ.Εκ.δολ.</u>	<u>Συν/κά διαθ.εκ.δολ.</u>	<u>Σχέση διαθ.προς εισ.</u>	
1980	10.903	1.517	13,9%
1981	11.468	1.189	10,4%
1982	10.068	1.011	10,0%
1983	9.491	1.042	11,0%
1984	9.745	1.103	11,3%
1985	10.561	1.734	16,4%
1986	10.198	2.211	21,7%
1987	12.556	3.738	29,8%
1988	13.547	4.591	34,0%

Βλέπουμε από τον πίνακα ότι η σχέση αυτή κυματινόμενη από 10-11% τα έτη 1981-1985 έφτασε το 34% το 1988, ποσοστό απόλυτα ικανοποιητικό για τη θέση τη συν/κή της χώρας που σφραγ.

Από βραχυπρόνια σκοπιά η συσσώρευση συν/κών διαθεσίμων της τάξης των 4,5 δις δολ. στο τέλος του 1988 εξασφαλίζει από άμεσους κινδύνους διαταραχής της νομισματικής ισορροπίας, που θα μπορούσαν να προέλθουν από επιτόκυνση του ρυθμού των εισαγωγών ή ανάσχεση του αυξητικού ρυθμού των κεφαλαιακών εισροών.

Το μέγεθος όμως των συν/κών διαθεσίμων δεν αρκεί για μία γενικότερη εκτίμηση της συν/κής θέσης μίας χώρας, να συγκρίνεται μόνο με τη σχέση προς τις εισαγωγές. Στο ελληνικό ισοζύγιο πληρωμών είναι βέβαια δεδομένο η μόνιμη ελλειμματικότητα των εμπορικών συναλλαγών και η σχετική ανελαστικότητα του μεγέθους εισαγωγών με συνάρτηση του

βαθμού ανάπτυξης της οικονομίας. Αλλά πέρα απ' αυτό το χαρακτηριστικό υπόβαθρο των εσωτερικών συν/γών έχει προστεθεί από την εξέλιξη της τρέχουσας δεκαετίας ένας σημαντικός παράγοντας ανελαστικότητας των συν/κών δαπανών: η απότομη αύξηση του εξωτερικού χρέους που συνεπάγεται μεγάλη επιβάρυνση του ισοζυγίου από τις δαπάνες εξυπηρέτησής του.

Στον πίνακα (2) οι δαπάνες για τόκους και χρεωλύσια συσχετίζονται προς το συνολικό μέγεθος των τρεχουσών συν/κών εισπράξεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Συν/κή δαπάνη για τόκους και χρεωλύσια ως ποσοστό των τρεχουσών συν/κών εισπράξεως.

	<u>Δαπάνες για τόκους</u>		<u>Δαπάνες για χρεωλύσια</u>	
	% τρεχ.συν/γών		% τρεχ.συναλλαγών	
	εκ.δολ.	εισπραξ.	εκ.δολ.	εισπραξων
1980	466	4.5	499	4.9
1981	823	7.4	653	5.9
1982	784	8.1	707	7.3
1983	874	9.9	698	7.9
1984	1.082	12.1	786	8.8
1985	1.237	14.2	862	9.9
1986	1.354	14.1	1.064	11.0
1987	1.537	12.2	2.114	16.7
1988	1.682	11.3	2.179	14.7

Η παρουσίαση της σχέσεως των υποχρεώσεων προς τις συν/κές εισπράξης από τις πηγές που συνδέονται με την εσωτερική οικονομία είναι ακόμη ως ένδειξη για την αυτόνομη ικανότητα των εξωτερικών συν/γών να αντιμετωπίζουν ανελαστικές υποχρεώσεις.

Οι πληρωμές για τόκους και κρενώσια αντιστοιχούν σε τμήμα των τρεχουσών συν/κών εισπράξεων της χώρας συμπεριλαμβανομένου και των εισπράξεων από την ΕΟΚ μεγαλύτερο από το ένα τέταρτο του συνόλου τους. Την προσεχή περίοδο εφόσον βεβαιωεί το καθεστώς των εξωτερικών συναλλαγών θα προσαρμόζεται προς την ενιαία ευρωπαϊκή αγορά, η ύπαρξη ενός τόσο σημαντικού μεγέθους εντελώς ανελαστικών δαπανών θα είναι ακόμα πιο δυσμενές στοιχείο για την εξωτερική οικονομική ισορροπία.

3.3. Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΚΩΝ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΣ

Στον πίνακα (3) που ακολουθεί εμφανίζεται η εξέλιξη των τρεχουσών συν/κών εισπράξεων από τις αρχές της δεκαετίας του 1980.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

	Σύνολο		Χωρίς ΕΟΚ	
	Εκ. δολ.	Δείκτης	Εκ. δολ.	Δείκτης
1980	10.253	100	10.253	100
1981	11.253	109.8	11.105	108.2
1982	10.239	99.7	9.689	44.4
1983	9.634	94.0	8.800	85.8
1984	9.683	94.4	8.968	87.4
1985	9.553	93.2	8.684	84.6
1986	11.024	107.5	9.632	93.9
1987	14.181	137.3	12.411	121.0
1988	15.961	155.7	14.844	145.0

Χαρακτηριστικό του ελληνικού ισοζυγίου πληρωμών, μόνιμο που αποτελεί και ιδιομορφία σε σύγκριση με τις άλλες χώρες τις ΕΟΚ είναι ότι το κυριότερο μέγεθος των συν/κών εισπράξεων είναι οι άδηλοι πόροι. Το μεγαλύτερο μέρος της ως τώρα περιόδου από τις αρχές της τρέχουσας δεκαετίας τόσο οι άδηλοι πόροι όσο και η άλλη πηγή οι εξωγωγές, παρουσίασαν τάση κόμψης του όμως μετά το 1986 έχουμε μεταστροφή ενώ η τάση η αυξητική στους άδηλους πόρους είναι ταχύτερη.

Στις τρέχουσες συν/κές εισπράξεις έχει προστεθεί τώρα και μία άλλη πηγή, οι εισπράξεις από την ΕΟΚ με ταχύτητα αυξανόμενη συμμετοχή στο σύνολο (σύνολο 4).

Το γεγονός ότι οι άδηλοι πόροι αποτελούν την πηγή με την μεγαλύτερη συμμετοχή στο σύνολο αποτελεί διαρθρωτική αδυναμία του ισοζυγίου των τρεχουσών συν/γών δεδομένου ότι οι τρεις κύριες από τις οποίες προέρχονται, χαρακτηρίζονται από φθίνοντα μάλλον δυναμισμό (πίνακας 4) το γεγονός αυτό, παρόλο που δεν συμβιβάζεται με την εξέλιξη της τελευταίας τριετίας, αντικατοπτρίζει το παροδικό φαινόμενο μίας περιόδου με δύο φάσεις, την κόμψης 1982-1985 και της αντίστροφης των ετών 1986-1988.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Η διάρθρωση των τρεχουσών συν/κών εισπράξεων % συνόλου

	Εξωγωγές	Άδηλοι πόροι	Εισπράξεις ΕΟΚ
1980	39.9	60.1	-
1981	42.4	56.2	1.3
1982	40.4	54.1	5.4
1983	42.6	48.7	8.6
1984	45.4	47.2	7.4
1985	44.9	46.0	9.1
1986	40.9	46.4	12.6
1987	39.6	48.7	11.7
1988	37.1	50.7	12.2

Εξαντλούμενο δυναμισμό ως συν/κός πόρος οπωσδήποτε παρουσιάζουν τα μεταναστευτικά εμβάσματα, δεδομένου ότι ο ένας τουλάχιστον από τους παράγοντες που προσδιορίζει το μέγεθος τους, ο αριθμός των απασχολούμενων Ελλήνων έξω από την Ελλάδα είναι φθίνων. Αλλά και οι άλλες δύο κατηγορίες το ναυπηγικό και το τουριστικό συν/γμα είναι δύσκολο να παίξουν στο μέλλον το ρόλο που έχουν παίξει ως και τα τέλη της δεκαετίας του '70 ακόμη χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιθώρια σημαντικών αυξήσεων της αποδοχής τους, ιδίως του τουρισμού, στο πλαίσιο της γενικότερης διαδικασίας ανάπτυξης και ανασυρραμολής της οικονομίας σε νέες συνθήκες. Με την προοπτική της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, κάθε κατεύθυνση πρέπει να ενισχύει το ρόλο των εξαγωγών ως πηγή συν/κών εισπράξεων, η οποία βέβαια θα αντικαταστήσει την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την προσαρμογή της διαμερισμού της παραγωγής προς τις συνθήκες της ευρωπαϊκής αγοράς.

3.4. ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ

Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου μετά την τύση κάμψης της περιόδου 1982-1985 σημειώνεται μεταστροφή από ο 1986 και το μέγεθος του το 1988 υπερβαίνει κατά 11.9% το αντίστοιχο των αρχών της τρέχουσας δεκαετίας.

Όπως βλέπουμε στον πίνακα 5 το εμπορικό έλλειμμα απορροφά την περίοδο ως το 1986 το 50% έως 56% των τρεχουσών συν/κών εισπράξεων που όμως πέφτουν το 1987-1988 κάτω από 50%.

Είναι βέβαια σίσητά υψηλότερη η σχέση του ελλείματος προς τις τρέχουσες εισπράξεις αν δεν συνυπολογιστούν σ' αυτές οι εισπράξεις από την ΕΟΚ. Για τους λόγους που αναφέραμε παραπάνω σχετικά με την απότομη αύξηση των άδηλων πόρων μετά από το 1986, η ευνοϊκή μεταβολή αυτής της σχέσης του ελλείματος προς συναλλαγματικές εισπράξεις την τελευταία διετία δεν μπορεί να θεωρηθεί παρά ως συμπτωματική εξέλιξη, και όχι ως ενδεικτική μεταστροφή μονιμότερου χαρακτήρα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Το εμπορικό έλλειμμα και η σχέση του προς τις συν/κές εισπράξεις

	<u>Εμπορικό έλλειμμα</u>		<u>Εμπορικό έλλειμμα %</u>	
	Εκ. δολ.	Δείκτης	Συν.τροκ. εισπρ.	Εισπρ. χωρίς ΕΟΚ
1980	6.809	100	66,4	66,4
1981	6.697	98,4	59,5	60,3
1982	5.927	87,1	57,9	61,2
1983	5.386	79,1	55,6	61,2
1984	5.351	78,6	55,3	59,7
1985	6.268	92,0	65,5	72,2
1986	5.686	83,5	51,6	59,0
1987	6.942	101,9	49,2	55,8
1988	7.618	111,9	47,7	51,3

Στον πίνακα 6 η σχέση ελληνικών εισαγωγών και εξαγωγών προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν συγκρίνεται με τις ανάλογες σχέσεις άλλων χωρών της ΕΟΚ.

Στα δεδομένα του πίνακα 6 (που αφορούν το έτος 1986) η σύγκριση εμφανίζει την Ελλάδα με σχέση εισαγωγών προς α.ε.π. υψηλή, μάλλον υψηλότερη τουλάχιστον των αντίστοιχων των μεγάλων χωρών της περιοχής, αλλά με τη χαμηλότερη σχέση εξαγωγών προς αεπ. Αξιοσημείωτο από τα δεδομένα του πίνακα 6 είναι η πολύ μεγάλη συμμετοχή του εξωτερικού εμπορίου των μικρών χωρών της ΕΟΚ προς το εγχώριο προϊόν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Χώρες	Εισαγωγές σε ΑΕΠ %	Εξαγωγές σε ΑΕΠ %
Γαλλία	21.9	19.8
Γερμανία	25.7	29.9
Ην.Βασίλειο	26.0	24.0
Ιταλία	25.9	22.4
Ολλανδία	53.1	55.6
Βέλγιο	73.9	70.8
Δανία	33.6	31.4
Ιρλανδία	57.1	59.0
Ισπανία	18.6	15.0
Πορτογαλία	42.2	31.4
Ελλάδα	30.5	13.6

Τα εμπορικά ισοζύγια του Βελγίου, της Ολλανδίας και της Ιρλανδίας καλύπτουν με περίπου ισόρροπη αναλογία και των άλλων σκελών ποσοστά του ΑΕΠ άνω του 50% του Βελγίου δε πάνω από 70%.

Στους εθνικούς λογαριασμούς συσχέτιση εξωτερικών συναλλαγών με το ΑΕΠ γίνεται λαμβάνοντας υπόψη τα σύνολα των εισαγωγών και εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών.

Και όπως προκύπτει από τον πίνακα 7 η σχέση των εισαγωγών και υπηρεσιών προς το ΑΕΠ παρουσιάζεται την τρέχουσα δεκαετία με αναδική τάση. Η σχέση αυτή παρόλο που προκύπτει από μέγεθος που περιλαμβάνει και τις υπηρεσίες μπορεί να εσωρηθεί ότι περίπου αφορά τις εισαγωγές αγαθών, δεδομένου ότι σε σύγκριση με αυτές οι εισαγωγές υπηρεσιών αντιπροσωπεύουν πολύ μικρό μέγεθος. Στην περίπτωση όμως

εξαγωγών "αγαθών και υπηρεσιών" των οποίων το αεριαιτικό μέγεθος που εμφανίζεται στους εθνικούς λογαριασμούς ανάγεται σε ποσοστό του ΑΕΠ, δεν ισχύει το ίδιο. Οι εξαγωγές υπηρεσιών αντιπροσωπεύουν σημαντικό ποσό επομένως η σχέση εξαγωγών προς ΑΕΠ είναι πολύ κατώτερη από την απεικονιζόμενη στην τελευταία στήλη του πίνακα 7.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Εισαγωγές - Εξαγωγές αγαθών - υπηρεσιών % ΑΕΠ

	(Α) ΑΕΠ	(Β) Εισαγωγές		Εξαγωγές αγαθών	
	τρέχ. τιμές εκ. δρχ.	και υπηρεσιών εκ. δρχ.	% ΑΕΠ	και υπηρεσιών εκ. δρχ.	% ΑΕΠ
1979	258.000	54.996	21.3	29.998	11.6
1980	1.523.724	448.881	29.5	357.651	23.5
1981	7.859.971	556.129	29.9	422.380	22.7
1982	2.310.688	739.303	31.9	473.019	20.5
1983	2.731.903	925.366	33.9	609.493	22.3
1984	3.361.607	1.139.196	33.9	824.649	24.5
1985	4.135.387	1.513.529	36.6	977.623	23.6
1986	4.894.781	1.703.260	34.8	1.233.104	25.2
1987	5.539.100	1.886.004	34.1	1.463.236	26.4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

4.1 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΙΣ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ ΤΟΥ 1970 ΚΑΙ ΤΟΥ 1980

Η πρώτη κρίση του πετρελαίου το 1973 οριοθέτησε νέα μακροχρόνια φάση στην εξέλιξη της ελληνικής οικονομίας, η οποία διακρίνεται σε δύο περιόδους με διαφορετικούς προσδιοριστικούς παράγοντες και διαφορετικές τάσεις: την περίοδο 1974-1980 και την περίοδο 1981 - 1989.

Μετά την πρώτη κρίση πετρελαίου ακολουθεί η κυπριακή κρίση το επόμενο χρόνο, αυτό πρόσθεσε νέες δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομία. Το 1974 έγινε για πρώτη φορά μεταστροφή της μακροχρόνιας ανοδικής τάσεως σε ύφεση που εκδηλώθηκε με μικρή κάμψη του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος κατά 1,9^ο/ο και ήταν μικρής διάρκειας, ενός έτους: από το 1975 ως το τέλος της δεκαετίας έχουμε ανοδικές τάσεις στην οικονομία με κατώτερους όμως ρυθμούς από το 1960-1973, αλλά και υψηλότερους από τους αντίστοιχους της περιοχής του Οργανισμού Συνεργασίας και Αναπτύξεως. Αν υπολογιστεί για ολόκληρη τη δεκαετία 1970-79, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αυξήσεως του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος είναι 5,5^ο/ο, ενώ στην εξαετία 1974-79, αντιστοιχεί μέσος ετήσιος 3,9^ο/ο. Χάρη στην εξέλιξη αυτή, το κατά κεφαλήν εισόδημα που η αύξηση του την προηγούμενη δεκαετία είχε οδηγήσει σε διπλασιασμό σχεδόν εξακολούθησε να αυξάνεται και όλη την δεκαετία του 1970, στο τέλος της οποίας (1979) το μέγεθος του ήταν περί το 38^ο/ο ανώτερο από του 1970

Το 1974 σημειώθηκε απότομη κάμψη του συνόλου, των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου. Αυτή η εξέλιξη του συνόλου των επενδύσεων αντικατοπτρίζει ουσιαστική αλλοίωση στη διάθεση των εθνικών πόρων: μικρότερο ποσοστό απ'αυτούς αποταμιεύεται. Η ιδιωτική κατανάλωση εξακολουθεί να αυξάνεται όλη την περίοδο μετά το 1973: χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι το κατά κεφαλήν μέγεθος της το 1979 υπερβαίνει κατά 29^ο/ο περίπου το

αντίστοιχο του 1972.

Η απότομη μεταβολή των συνθηκών της διεθνούς οικονομίας εξ αιτίας των εξελίξεων στη διεθνή αγορά του πετρελαίου εισήμανε για την ελληνική οικονομία μεταστροφή στην ως τότε πορεία της που μπορεί να συνοφιστεί στα ακόλουθα: Από το ένα μέρος συνεχίζεται, βαθμιαία, εξαντλούμενος όμως, ο δυναμισμός του παραγωγικού μηχανισμού που δημιουργήθηκε την προηγούμενη δεκαετία της ταχείας αναπτύξεως, και που αξιοποιείται ακόμη σε αυξήσεις της μεταποιητικής παραγωγής και των εξαγωγών, σημαντικές μάλιστα σ' αυτές. Με τα περιθώρια - κατάλοιπο της προηγούμενης αναπτυξιακής φάσεως τροφοδοτείται έτσι όχι μόνο συντήρηση αλλά και βελτίωση του βιωτικού επιπέδου του πληθυσμού, παρά τον πληθωρισμό και οι καταναλωτικές τάσεις χρηματοδοτούνται και από συναλλαγματικούς πόρους, κυριώτερη πηγή των οποίων είναι ο ελληνισμός του εξωτερικού. Από το άλλο μέρος ανακόπτεται η διαδικασία της αναπτύξεως συνέπεια της κάμψεως ή στασιμότητας των επενδύσεων, φαινόμενο που ενώ δεν είναι άσχετο προς τις συνθήκες της διεθνούς οικονομίας, αντικατοπτρίζει εν μέρει και την εσωτερική οικονομική πολιτική που δεν απέτρεψε τις καταναλωτικές τάσεις στην πιεζόμενη από το υψηλό κόστος του πετρελαίου οικονομία. Έτσι στο τέλος της δεκαετίας του 1970 η χώρα βρίσκεται στο στάδιο οικονομικής αναπτύξεως που είχε φθάσει ήδη το 1973 με τις διαρθρωτικές αδυναμίες που παρέμειναν στην ανοδική εκείνη φάση και με την παραγωγική της δυναμικότητα στα όρια που επέτρεπε η στασιμότητα των επενδύσεων. Η ήδη εξασθενημένη ελληνική οικονομία υφίσταται τότε νέο πλήγμα, τη δεύτερη κρίση του πετρελαίου, με πρώτη συνέπεια την απότομη έξαρση του πληθωρισμού τη διετία 1980-81, φαινόμενο και αυτό επίσης διεθνές, αν και λιγότερο έντονο στις περισσότερες δυτικές χώρες.

Με αφετηρία τη νέα διαταραχή της νομισματικής ισορροπίας των πρώτων ετών της δεκαετίας του 1980 αρχίζει νέα φάση εξελίξεως της ελληνικής οικονομίας υπό συνθήκες που σύντομα διαφοροποιούνται σε σύγκριση με της προηγούμενης: Σειρά από ευνοϊκούς παράγοντες δημιουργούν δυνατότητες που κατάλληλα αξιοποιούμενες θα είχαν αποκαταστήσει διαδικασία αναπτύξεως και κατάσταση νομισματικής ισορροπίας:

Στην περιοχή του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Αναπτύξεως οι επιπτώσεις στους τιμαριθμούς από τη νέα απότομη αύξηση της τιμής του πετρελαίου αντιμετωπίζονται από τις μεγαλύτερες ιδίως χώρες, με αντιπληθωρική πολιτική, περισσότερο ή λιγότερο αυστηρή ανάλογα με τις εθνικές των οικονομικές συνθήκες. Έτσι τα πρώτα δύο χρόνια της δεκαετίας είναι περίοδος διεθνούς υφέσεως, στη διάρκεια της οποίας όμως πραγματοποιείται η εξυγίανση της νομισματικής καταστάσεως, που επιτρέπει μεταβολή προσανατολισμού και διευκόλυνση της μεταβάσεως σε νέα φάση οικονομικής ανόδου: Ήδη από τα μέσα του 1982 αρχίζουν να επικρατούν οι ανοδικές τάσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες που επεκτείνονται βαθμιαία και στις άλλες βιομηχανικές χώρες. Το 1984 έχει πλέον εδραιωθεί η διεθνής οικονομική άνοδος που αποδεικνύεται κατόπιν, με τη συνέχισή της ως και το τέλος της δεκαετίας του 1980, ως η μακρότερη ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου όλης της τελευταίας εικοσαετίας. Εν τω μεταξύ έχουν σημειωθεί οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις που μεταξύ άλλων ανέτρεφαν και τις συνθήκες που οι δύο κρίσεις της δεκαετίας του 1970 είχαν δημιουργήσει στη διεθνή αγορά πετρελαίου.

Με τη σύντομη αυτή υπόμνηση των βασικών δεδομένων της διεθνούς οικονομίας παρουσιάζεται ο ένας από τους ευνοϊκούς παράγοντες που αντιμετώπιζε στον εξωτερικό της περίγυρο η ελληνική οικονομία: αυξανόμενη διεθνή ζήτηση και έλλειψη "εισαγόμενου πληθωρισμού", αφού μάλιστα είχε σημειωθεί και απότομη μείωση των τιμών του πετρελαίου, στοιχείο αποφασιστικής σημασίας για το ελληνικό ισοζύγιο πληρωμών και για το κόστος παραγωγής. Ο άλλος νέος ευνοϊκός παράγων που έπαιξε σημαντικότερο ρόλο στην οικονομική εξέλιξη της χώρας τη δεκαετία του 1980 ήταν η έναρξη ισχύος της Συμφωνίας Εντάξεως στην ΕΟΚ που είχε υπογραφεί το 1979. Οι υποχρεώσεις οι σχετικές με τον δασμολογικό αποπλισμό, δεν μετέβαλλαν ουσιαστικά το σχετικό καθεστώς που προέβλεπε η Συμφωνία Συνδέσεως. Οποιαδήποτε όμως δυσχέρεια εξ αιτίας των την αντισταθμίζει στο διάστημα αυτό το πολύ μεγάλο όφελος που αντλούσε η οικονομία από τη χρηματοδότηση με συναλλαγματικούς πόρους της ΕΟΚ σε ευρύτατη έκταση.

Το γεγονός ότι η δεκαετία του 1980 άρχισε με την οικονομία υπό συνθήκες ισχυρότατου πληθωρισμού - η δεύτερη κρίση του πετρελαίου διπλασίασε σχεδόν τον ρυθμό του προηγούμενου έτους - επέβαλλε άμεση προσφυγή σε αντιπληθωρική πολιτική - κατά το υπόδειγμα των άλλων χωρών της ΕΟΚ και του ΟΟΣΑ και μάλιστα πολύ αυστηρότερη υπό τις συνθήκες εκείνες. Στην επιτακτική αυτή ανάγκη δεν ανταποκρίθηκαν οι φορείς της ελληνικής οικονομικής πολιτικής το 1981, έτος εκλογών, περίοδο δηλαδή, κατά την οποία αν όχι διεθνώς πάντως οπωσδήποτε στη χώρα μας, παραδοσιακά επικρατούν επεντατικές τάσεις. Από το 1982, όχι μόνον δεν επιχειρείται ο επιβαλλόμενος προσανατολισμός για την αποκατάσταση στοιχειώδους νομισματικής ισορροπίας, αλλά επιλέγεται επεντατική δημοσιονομική και εισοδηματική πολιτική της οποίας μάλιστα η θεμελίωση σε κοινωνικοπολιτικούς στόχους είχε επιχειρηθεί τότε να ενισχυθεί και με θεωρητικά επιχειρήματα αντλούμενα από κεννομανές απόψεις (με πολύ διαφορετικές συνθήκες συνδεδεμένες). Η απότομη αύξηση του κόστους της εργασίας - και των τιμών φυσικά - ήταν η αφετηρία της χρονίας στην ουσία οικονομικής υφέσεως, της κάμψης των παραγωγικών επενδύσεων - υπό την επίδραση και του θεωρητικού έστω, προσανατολισμού προς τις λεγόμενες "κοινωνικοποιήσεις" - της διογκώσεως του δημοσίου τομέα και των ελλειμμάτων του. Έτσι το 1985 η νέα έξαρση του πληθωρισμού και η απότομη αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών έκανε αναπόφευκτη πλέον την προσφυγή σε περιοριστική πολιτική, εισοδηματική και πιστωτική σε συνδυασμό με το δάνειο της ΕΟΚ. Η στροφή, ύστερα από καθυστέρηση μιας τετραετίας, μέσα στην οποία οι άλλες χώρες είχαν πετύχει πλήρη εξουδετέρωση των επιπτώσεων των πετρελαιακών κρίσεων, ακόμη και με μεγαλύτερη συνέπεια εφαρμογή των σχετικών αποφάσεων δεν ήταν δυνατό να οδηγήσει σε εξυγίανση της οικονομίας με τα ανεπαρκή μέτρα που την εξέφρασαν χωρίς ουσιαστικά να εγγίζουν τις πηγές της ανωμαλίας. Η κάποια βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος με την οποία συνδέονται τόσο οι αυξήσεις της παραγωγής και των επενδύσεων στη μεταποίηση όσο και η απότομη αύξηση των κεφαλαιακών συναλλαγματικών εισροών την τριετία 1986-88 δεν εξελίχθηκε σε αφετηρία νέας σταθεροποιητικής φάσεως με αναπτυξια-

κές δυνατότητες.

Η τελευταία δεκαετία του μισού αιώνα σχεδόν, από το τέλος του παγκόσμιου πολέμου ήταν και αυτή περίοδος των χαμένων ευκαιριών όπως και η πρώτη. Το σύνολο των εισπράξεων από την ΕΟΚ από το 1981 ως το τέλος του 1989 πλησιάζει τα 10 δισ. δολάρια. Και την ίδια περίοδο το εξωτερικό μεσομακροπρόθεσμο χρέος της χώρας αυξήθηκε από 6,3 δισ. δολ. σε 17,4 δισ. (τέλος του 1978). Οι εξωτερικοί αυτοί πόροι χρηματοδότησαν κατά το μέγιστο μέρος καταναλωτικές δαπάνες του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

4.2 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1990

Αν το δημοσιονομικό πρόβλημα εμφανίζεται ως το πρωταρχικά προς αντιμετώπιση στο πλαίσιο των προσπαθειών για την εξυγίανση της οικονομίας, δεν είναι μόνο γιατί το έλλειμμα έχει φτάσει με τις τωρινές του διαστάσεις να αντιστοιχεί σε ποσοστό σχεδόν 25⁰/ο του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Από τη βραχυχρόνια σκοπιά υπάρχει βέβαια η μέγιστη δυσχέρεια της καλύψεώς του, που δεν είναι δυνατό μάλιστα να επιτευχθεί χωρίς να λειτουργήσει κι αυτή ως νέα πηγή ελλειμματικότητας. Αλλά η επιβάρυνση από τη δανειακή κάλυψη - που αποτελεί αυτή τη στιγμή τη μόνη λύση - δεν είναι καν εκείνη μόνη που θα οδηγήσει σε μελλοντική συνέχιση της παραγωγής ελλειμμάτων από τον δημόσιο τομέα: ελλειμμάτων διαρθρωτικών εξ αιτίας της μεγάλης διογκώσεως του και της ανορθολογικότητας που αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό του. Η συστολή σε μέγεθος ανάλογο με τις ανάγκες της οικονομίας και η εσωτερική αναμόρφωσή του, ώστε να γίνει αποδοτικός στη λειτουργία του, είναι έργο που απαιτεί μακροχρόνιες προσπάθειες με τόλμη και με άμεση έναρξη εφαρμογής ριζικών μεταρρυθμίσεων.

Στον δημόσιο τομέα, με την ευρεία έννοια, περιλαμβάνονται εκτός από τη δημόσια διοίκηση και τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως, οι δημόσιοι αυτόνομοι οργανισμοί, οι δημόσιες επιχειρήσεις μεταξύ των οποίων και του οργανισμού εξυγίανσεως των προβληματικών, το κρατικοποιημένο τμήμα του τραπεζικού συστήματος, οι ασφαλιστικοί οργανισμοί. Χαρακτηριστικά κοινά σε όλους αυτούς τους φορείς δημόσιας δραστηριότητας είναι το πλεονάζον εργατικό δυναμικό και η ανεπαρκής ποιότητά του και η μεγάλη τεχνολογική και οργανωτική καθυστέρηση που συνεπάγεται χαμηλή αποδοτικότητα.

Δεν είναι δυνατό ο ακριβής υπολογισμός του συνολικού αριθμού των απασχολούμενων στους φορείς δημόσιας δραστηριότητας που αναφέρθηκαν προηγουμένως. Ενδέξεις μόνον παρέχουν εμμέσως τα στοιχεία που προκύπτουν από τις στατιστικές της απασχολήσεως για τις άλλες κατηγορίες εκτός από τους δημοσίους

υπαλλήλους, των οποίων ο αριθμός αναφέρεται στις εισηγητικές εκθέσεις των κρατικών προϋπολογισμών. Από ένα συνδυασμό των στοιχείων των ερευνών απασχολήσεως εργατικού δυναμικού, για την κατανομή κατά θέση στα επαγγέλματα και των εθνικολογιστικών δεδομένων, για την κατανομή του εθνικού προϊόντος, μπορεί πάντως να συνταχθεί ότι το απασχολούμενο στον ευρύτερο δημόσιο τομέα εργατικό δυναμικό ανέρχεται σε περισσότερα από τέσσερις εκατοντάδες χιλιάδες άτομα. Αν η αποδοτικότητα του δημόσιου τομέα εξεταστεί στο χώρο δραστηριότητάς του που αφορά ειδικά την οικονομία, ως κύριες εκδηλώσεις της ανεπάρκειάς του θα πρέπει να επισημανθούν οι ακόλουθες:

Ο φοροτεχνικός μηχανισμός ευθύνεται κατά κύριο λόγο για τη μεγάλη έκταση της φοροδιαφυγής. Λειτουργεί χωρίς να είναι εφοδιασμένος με τα σύγχρονα τεχνικά μέσα ελέγχου και ταχείας εισπράξεως των εσόδων ενώ και το προσωπικό του τομέα αυτού δεν είναι άφογο στις σχέσεις του με τους φορολογουμένους. Το θεσμικό καθεστώς που τον διέπει ούτε αυστηρές κυρώσεις για τις παραβάσεις προβλέπει ώστε στην πράξη να εφαρμόζεται αποδοτικά. Οι παρεμβάσεις της διοικήσεως με ρυθμιστικά μέτρα, που αφορούν την ίδρυση και λειτουργία των παραγωγικών μονάδων, εκδηλώνονται με γραφειοκρατικές διατυπώσεις πολύ συχνά άσκοπες και πάντοτε χρονοβόρες. Γενικά, εξ αιτίας αδυναμιών της διοικήσεως, ακόμη και τα σκόπιμα μέτρα οικονομικής πολιτικής δεν ανταποκρίνονται στην πράξη στον προορισμό τους. Αυτής της κατηγορίας πάντως οι αδυναμίες του δημοσίου τομέα είναι το πρόβλημα που αναγκαστικά θα λυθεί με την υποχρεωτική προσαρμογή στο ρυθμιστικό καθεστώς της ΕΟΚ.

Στη διόγκωση του δημοσίου τομέα εν πρώτοις συνετέλεσε η πολύ περισσότερο δυσανάλογη προς τους σκοπούς που υποτίθεται ότι θα εξυπηρετούσε σειρά ειδικών φορέων πολυδάπανων εξ αιτίας και πλεονάζοντος προσωπικού και υψηλών αμοιβών του. Στους φορείς αυτούς κατ'εξοχήν εκδηλώθηκαν οι παρεμβάσεις για εξυπηρέτηση στόχων άσχετων προς τον προορισμό τους. Άλλου είδους στοιχείο της επεκτάσεως αποτελούν οι χρεωκοπημένες επιχειρήσεις που υπήχθησαν στον ειδικό για τη διαχείριση και "εξυγίανσή" των Οργανισμό. Όλες οι επιχειρήσεις αυτές εξακολουθούν να μην

είναι υγιείς με τα ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια: πολλαπλασίασαν το συνολικό αρχικό έλλειμμα και λειτουργούν ως διαστρεβλωτικές παράγων των κανόνων του ανταγωνισμού εις βάρος υγιών ιδιωτικών επιχειρήσεων. Η μόνη λογική λύση, που βέβαια απαιτεί τόλμη, είναι για την περίπτωση η εκποίηση όλων των "προβληματικών" έστω και υπό δυσμενείς όρους και η κατέργηση και του οικείου Οργανισμού, χρεωκοπημένου τώρα κι αυτού.

Σε ακόμη πιο δύσλυτο πρόβλημα του δημόσιου τομέα έχει εξελιχθεί η κατάσταση των ασφαλιστικών οργανισμών. Το καθεστώς του που μπορεί να διεκδικήσει την πρώτη θέση στον κόσμο για τον βαθμό ανορθολογικότητάς του, έχει δημιουργήσει είδος κεκτημένων δικαιωμάτων από ρυθμίσεις παράλογες. Δεν είναι υπερβολικό να λεχθεί ότι η κατάσταση του ασφαλιστικού συστήματος έχει φτάσει σήμερα σε αδιέξοδο.

Τέλος οι συνεταιριστικοί φορείς - παράρτημα κατά ένα τρόπο του δημόσιου τομέα και τυπικά στο μέτρο που ελέγχονται απ' αυτόν, αλλά και ουσιαστικά επειδή μέσω αυτών εξυπηρετούνται άσχετοι προς τον προορισμό των σκοποί υπό την πίεση κυβερνητικών και γενικά πολιτικών παραγόντων - αποτελούν κι αυτοί πηγή ελλειμμάτων που έχουν ήδη δημιουργήσει σοβαρότατο πρόβλημα καλύψεώς των.

Οι επιπτώσεις από την κατάσταση του δημόσιου τομέα δεν περιορίζονται μόνον στη ζημιά που υφίσταται η οικονομία από τους πόρους που της αφαιρεί για άδυσανάλογες προς το κόστος αυτό υπηρεσίες. Η κακή ποιότητα της διοικήσεως που φυσικά είναι εμπόδιο και στην άσκηση της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής και από άποψη ορθών επιλογών και από άποψη εφαρμογής, επηρεάζει επιπλέον την όλη νοοτροπία που επικρατεί στον ιδιωτικό τομέα. Η ανεπάρκεια και η διαφθορά στον διοικητικό μηχανισμό μεταδίδεται στις συνήθειες των συναλλαγών, στις αντιδράσεις όλων των φορέων παραγωγικής δραστηριότητας, στη στάση καταναλωτών, κοινωνικών τάξεων και των εκπροσώπων των.

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής - που είναι βέβαια διεθνές, αλλά ως προς την έκτασή του η χώρα μας κατέχει πολύ υψηλή θέση στην κατά μέγεθος κατάταξη - τροφοδοτείται από τη νοοτροπία αυτή των φορολογουμένων, των οποίων η διάθεση παραβάσεως των

υποχρεώσεων έναντι του κράτους βρίσκει σοβαρό δικαιολογητικό την ανεπάρκεια των κρατικών υπηρεσιών και ειδικότερα τη στάση του φοροτεχνικού προσωπικού. Άμβλυνση της "συνειδήσεως του πολίτη" γενικότερα δε μπορεί παρά να συνεπάγεται ένα γραφειοκρατικό καθεστώς που ταπαιπωρεί το κοινό σε κάθε του προσφυγή σε όργανα του δημόσιου τομέα για εξυπηρέτησή του.

Μια άλλη εκδήλωση της νοοτροπίας που επικρατεί κατά τη διεξαγωγή όλων των συναλλαγών, εμπορικών, παροχής υπηρεσιών κάθε είδους, είναι η αντίληψη περί του "θεμιτού" κέρδους που τελικά συντελεί και σε επιτάχυνση του πληθωρισμού. Στα επαγγέλματα των τεχνιτών και στο μικροεμπόριο η τάση εξασφάλισης υπερβολικού κέρδους τροφοδοτείται κι από τις δυνατότητες που παρέχουν οι κλειστές αγορές. Άλλη χαρακτηριστική εκδήλωση των αντιλήψεων όσον αφορά το επιδιωκόμενο κέρδος είναι η αντίδραση στην περίπτωση αύξησεως του κόστους παραγωγής - της εργασίας ή άλλου συντελεστού - η οποία συνεπάγεται αναπροσαρμογή της τιμής: ο παραγωγός ή πωλητής που υφίσταται την αύξηση του κόστους προσθέτει και ποσοστό κέρδους πάνω σ'αυτή για τον υπολογισμό της τιμής του προσφερόμενου αγαθού.

Παράλληλα με τις παραπάνω αντιδράσεις που από την πλευρά της προσφοράς οδηγούν σε πληθωρικές πιέσεις ισχυρότερες από τις υπό συνθήκες ανταγωνιστικής ομαλής αγοράς, προς την ίδια κατεύθυνση επηρεάζει και η νοοτροπία μεγάλου τμήματος του καταναλωτικού κοινού, του οποίου η ζήτηση δεν λειτουργεί ως ανασχετικός παράγων υφωτικών τάσεων των τιμών. Στην ελληνική αγορά τα φαινόμενα ανελαστικότητας της ζήτησεως υπερβαίνουν τα όρια που από τη διεθνή εμπειρία είναι διαπιστωμένα.

Όταν η ελληνική οικονομία μεταμορφωθεί σε τμήμα της ενοποιημένης ευρωπαϊκής αγοράς θα έχει παύσει η παρέμβαση του δημόσιου τομέα να εκδηλώνεται με τον τρόπο που όπως αναφέρθηκε στα προηγούμενα επηρεάζει και τη νοοτροπία και αντιδράσεις μέσα στον ιδιωτικό τομέα. Υπό καθεστώς ελεύθερου ανταγωνισμού στη μεγάλη αυτή αγορά θα είναι υποχρεωμένη να προσαρμοστεί και η συμπεριφορά τόσο των φορέων της προσφοράς αγαθών και υπηρεσιών όσο και των καταναλωτών. Η διαδικασία όμως δε μπορεί παρά να είναι μακροχρόνια και το οικονομικό και κοινωνικό κόστος ως την ολοκλήρωσή της υψηλό.

4.3 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ - ΟΙ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Το πρόβλημα που αντιμετωπίζει σήμερα η Ελληνική Οικονομία παρουσιάζει μία ιδιαιτερότητα γιατί είναι το συσσωρευτικό αποτέλεσμα μίας σειράς δυσμενών καταστάσεων, από τις οποίες οι κυριότερες είναι οι ακόλουθες:

1) Μία έντονη διατάραξη της μακροοικονομικής ισορροπίας που οφείλεται τόσο στην υπερβολική αύξηση της συνολικής εγχώριας ζήτησης όσο και στον πολύ αργό ρυθμό ανάπτυξης του παραγωγικού δυναμικού της χώρας,

2) Μία διαταραχή στην χρηματοδοτική ικανότητα, κυρίως στον δημόσιο τομέα, του οποίου τα ελλείμματα και το συνολικό χρέος έχουν πάρει μεγάλες διαστάσεις που επιφέρουν αρνητικά αποτελέσματα στη νομισματική ισορροπία,

3) Μία καθυστέρηση της προσαρμογής της διάρθρωσης της οικονομίας, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τον ενσυγχρονισμό των θεσμών και των συνθηκών παραγωγής, τους όρους λειτουργίας της αγοράς προϊόντων και παραγωγικών συντελεστών, την αποτελεσματικότητα και παραγωγικότητα του διοικητικού μηχανισμού.

Αρνητικό ρόλο στις καταστάσεις αυτές παίζει και η συστηματική αύξηση των δημοσίων ελλειμμάτων, τη χαλαρότητα του διοικητικού μηχανισμού και την αύξηση των συνδικαλιστικών διεκδικήσεων.

ΟΙ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Οι προσπάθειες που έγιναν για την σταθεροποίηση της οικονομίας τη χρονική περίοδο 1985 - 1987 είχαν περιορισμένα αποτελέσματα και βραχυχρόνια. Ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας επιβραδύνεται από το 1989 και οι πληθωριστικές πιέσεις στο γενικό επίπεδο τιμών στο εσωτερικό αυξάνονται. Έτσι η Ελληνική Οικονομία στις αρχές της δεκαετίας του 1990 φαίνεται να μπαίνει σε μια φάση στασιμότητας, παρά το ότι οι προοπτικές για διεθνή οικονομική ανάπτυξη είναι εμφανείς.

Ο ρυθμός ανόδου του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) το 1989 περιορίστηκε σε 2,3^ο/ο από 4^ο/ο το 1988. Έτσι, για ένα ακόμη χρόνο - με εξαίρεση το 1988 - ο ρυθμός ανόδου της Ελληνικής οικονομίας ήταν σημαντικά χαμηλότερος από το μέσο ρυθμό ανόδου της Ε.Ο.Κ. Παράλληλα ο χαρακτήρας της οικονομίας μας είναι ακόμα καταναλωτικός. Ο πληθωρισμός το πρώτο τρίμηνο του 1990 έτρεχε με ετήσιο ρυθμό 16,7^ο/ο έναντι 13,7^ο/ο το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Η επιτάχυνση όμως αυτή προβλέπεται να συνεχισθεί, έτσι ώστε στο τέλος του έτους ο ρυθμός πληθωρισμού που περιμένουμε να είναι τουλάχιστον τετραπλάσιος του αντίστοιχου μέσου ρυθμού πληθωρισμού της Κοινότητας.

Το έλλειμμα του ευρύτερου δημόσιου τομέα, δηλαδή οι καθαρές δανειακές του ανάγκες, εκτιμάται ότι έφθασε το 1989 στο ποσό των 1.660 δισεκατομμυρίων δραχμών, δηλαδή στο 19,1^ο/ο του ΑΕΠ, ύψος πρωτοφανές για την Ελληνική εμπειρία σε ειρηνική περίοδο. Σημειώνουμε δε, ότι στο ποσό αυτό δεν συμπεριλαμβάνονται ούτε τα ελλείματα των προβληματικών επιχειρήσεων, που υπολογίζονται σε 28 δισεκατομμύρια δραχμές το 1989, ούτε τα ανοίγματα των υπερχρεωμένων επιχειρήσεων που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με το δημόσιο τομέα, ούτε οι υποχρεώσεις του δημοσίου που προέκυψαν από την πτώση των εγγυήσεων για δάνεια σε ιδιωτικούς φορείς εξαιτίας της αδυναμίας τους να εξοφλήσουν τις υποχρεώσεις τους.

Αποτέλεσμα της συνεχόμενης και μεγάλης αύξησης της ελ-

λειμματικότητας του δημοσίου τομέα τα τελευταία χρόνια ήταν η γρήγορη αύξηση του δημοσίου χρέους που από 26,8^ο/ο του ΑΕΠ το 1979 έφθασε στο 105^ο/ο του ΑΕΠ στο τέλος του 1989. Η κάλυψη του δημόσιου χρέους αντιπροσωπεύει το 36^ο/ο περίπου των συνολικών τρεχουσών δαπανών και το 44^ο/ο των αντίστοιχων εσόδων. Η ιδιαιτερότητα του Ελληνικού δημόσιου χρέους που επιδρά αρνητικά είναι η δυσμενή σύνθεση του. Οι δε υποχρεώσεις από το δημόσιο χρέος σε συνάλλαγμα φθάνει το 1/3 περίπου του συνόλου.

Οι προβλέψεις των διεθνών οργανισμών για την εξέλιξη της Ελληνικής οικονομίας τα αμέσως επόμενα χρόνια δεν είναι καθόλου ενθαρρυντικές, σε αντίθεση με τις άλλες χώρες της Ε.Ο.Κ. που προβλέπεται ότι θα είναι σε μιά περίοδο σταθερότητας οικονομικής προόδου. Οι ανατιμητικές τάσεις προβλέπεται να συνεχισθούν σε αντίθεση με το ρυθμό πληθωρισμού στην Κοινότητα, ο οποίος υπολογίζεται να φθάσει σε επίπεδα κάτω του 4^ο/ο. Η διατήρηση αυτή των έντονων πληθωριστικών πιέσεων συνδέεται στενά με την αντίστοιχη πρόβλεψη ότι το έλλειμμα του δημόσιου τομέα θα διατηρηθεί σε ψηλά επίπεδα, δηλαδή κοντά στο 20^ο/ο του ΑΕΠ. Σύμφωνα με τις ίδιες προβλέψεις για τις άλλες χώρες της Κοινότητας, το αντίστοιχο ποσοστό προβλέπεται να είναι μικρότερο από 1^ο/ο στην Ισπανία και την Ιρλανδία, 5^ο/ο στην Πορτογαλία και 9^ο/ο στην Ιταλία η οποία μάλιστα είχε για χρόνια πολύ ψηλό έλλειμμα.

4.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΟΠΙΩΣΗΣ

Είναι γεγονός ότι η δεκαετία του 1990 αποτελεί μια κρίσιμη περίοδο για την ελληνική οικονομία και τη χώρα γενικότερα γιατί στην περίοδο αυτή η Ελλάδα πρέπει να προωθήσει τη μακροοικονομική και διαρθρωτική προσαρμογή που απαιτείται για να επιτευχθούν οι βασικοί στόχοι της νομισματικής σταθερότητας και της οικονομικής ανάπτυξης στα πλαίσια της σταδιακής δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως συμφωνήθηκε στη σύνοδο κορυφής του Μάαστριχτ. Οι προϋποθέσεις για τη συμμετοχή των κρατών-μελών της Κοινότητας στην ένωση αυτή είναι αυστηρές και τα χρονικά περιθώρια περιορισμένα. Απαιτείται ευρύτατη προσαρμογή της οικονομίας και της οικονομικής πολιτικής. Θα χρειαστεί συνεπώς έντονη και συντονισμένη προσπάθεια, ώστε η Ελλάδα να μην βρεθεί στο περιθώριο της ενωμένης Ευρώπης.

Η νομισματική σταθερότητα και η οικονομική ανάπτυξη αποδείχθηκαν ανέφικτοι στόχοι της οικονομικής πολιτικής στη χώρα μας για σχετικά μακρά περίοδο. Έτσι, κύρια χαρακτηριστικά της προηγούμενης δεκαετίας ήταν ο υψηλός πληθωρισμός, ο οποίος διατηρήθηκε στο 19,4^ο/ο κατά μέσο όρο, και ο χαμηλός μέσος ρυθμός ανόδου του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, ο οποίος διαμορφώθηκε στο 1,7^ο/ο. Την ίδια περίοδο, η χώρα αντιμετώπισε σοβαρά προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών που την έφεραν στα πρόθυρα σοβαρής συναλλαγματικής κρίσης το 1985 και στο τέλος του 1989 και στις αρχές του 1990. Οι επιδόσεις αυτές της ελληνικής οικονομίας ήταν επακόλουθο, σε σημαντικό βαθμό, της οικονομικής πολιτικής που ασκήθηκε κατά το μεγαλύτερο τμήμα αυτής της περιόδου. Οι προσπάθειες που έγιναν κατά καιρούς, ιδιαίτερα κατά τη διετία εφαρμογής του σταθεροποιητικού προγράμματος 1986-1987, αποδείχθηκαν βραχύβιες - επειδή εγκαταλείφθηκαν πρόωγα - και ανεπαρκείς για την αντιμετώπιση των μεγάλων και αυξανόμενων οικονομικών ανισορροπιών. Οι ανισορροπίες αυτές ήταν κυρίως συνέπεια της επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής που ασκήθηκε και της μη αντιμετώπισης των διαρθρωτικών αδυναμιών της ελληνικής οικονομίας.

Αποτέλεσμα της οικονομικής πολιτικής αυτής της περιόδου ήταν η ελληνική οικονομία να αποκλίνει αντί να συγκλίνει προς τις επιδόσεις των κοινοτικών μας εταίρων. Επιπλέον, η πολιτική αυτή οδήγησε στη συσσώρευση υψηλών δημοσιονομικών ελλειμμάτων και στην αλματώδη άνοδο του χρέους του Δημοσίου, το οποίο το 1991 έφτασε το 98,3^ο/ο του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, από 32,8^ο/ο το 1981. Οι δαπάνες για τόκους απορρόφησαν το 42,6^ο/ο των φορολογικών εσόδων του Δημοσίου το 1991. Το υψηλό δημόσιο χρέος της χώρας αποτελεί μεγάλο εμπόδιο στις προσπάθειες για δημοσιονομική προσαρμογή, δυσχεραίνει την ανάπτυξη και σταθεροποίηση της οικονομίας και, επομένως, την έγκαιρη συμμετοχή της χώρας στην πορεία προς την οικονομική και νομισματική ένωση.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ δημιούργησε το αναγκαίο νομικό και θεσμικό πλαίσιο για τα επόμενα στάδια της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Προσδιόρισε, επίσης, το χρονοδιάγραμμα για τη μετάβαση στην πλήρη νομισματική ένωση, καθώς και τις προϋποθέσεις και διαδικασίες για τη συμμετοχή των κρατών-μελών σ' αυτή. Η πλήρης νομισματική ένωση, που θα χαρακτηρίζεται από ενιαίο νόμισμα και ενιαία νομισματική πολιτική, προβλέπεται να πραγματοποιηθεί το 1997, εφόσον η πλειοψηφία των κρατών-μελών πληροί ορισμένες προϋποθέσεις, ή το αργότερο την 1η Ιανουαρίου 1999, ανεξάρτητα από το εάν η πλειοψηφία των κρατών-μελών ικανοποιεί τα απαραίτητα κριτήρια. Επομένως, σε σχετικά σύντομο διάστημα πέντε περίπου ετών, η χώρα μας θα πρέπει να πληροί της απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη συμμετοχή της στη νομισματική ένωση. Η Ελλάδα αντιμετωπίζει μία πραγματική πρόκληση.

Η συμμετοχή στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης απαιτεί άμεση δραστηριοποίηση, επειδή η χώρα πρέπει να επιτύχει άλλους ενδιάμεσους στόχους πολύ πριν από το 1996. Όπως είναι γνωστό, η οικονομική και νομισματική ένωση θα επιτευχθεί βαθμιαία σε τρία στάδια. Το πρώτο στάδιο ήδη άρχισε τον Ιούλιο του 1990 και στο στάδιο αυτό πρέπει να ολοκληρωθεί η δημιουργία της ενιαίας αγοράς - συμπεριλαμβανομένης και της ενιαίας αγοράς χρήματος και κεφαλαίου - και όλα τα νομίσματα των κρατών-μελών της Κοινότητας πρέπει να συμμετάσχουν στο μηχανισμό

νισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ). Επομένως, η ένταξη της δραχμής στο ΕΝΣ και η πλήρης απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων αποτελούν άμεσες προτεραιότητες της οικονομικής πολιτικής.

Μετά την πρόσφατη ένταξη του πορτογαλικού νομίσματος στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών και τις πρόσφατες ρυθμίσεις άλλων χωρών-μελών που απελευθέρωσαν την κίνηση κεφαλαίων, η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα της Κοινότητας που δεν έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της και δεν συμμετέχει πλήρως στο πρώτο στάδιο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Η ταχεία αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, σε επίπεδο που προσεγγίζει τους ρυθμούς πληθωρισμού στα λοιπά κράτη-μέλη και η δραστηκή και μόνιμη μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για τη συμμετοχή. Είναι συνεπώς επιβεβλημένο να επιταχυνθεί η υλοποίηση του προγράμματος δημοσιονομικής εξυγίανσης και διαρθρωτικής προσαρμογής και, παράλληλα, να συνεχιστεί η εφαρμογή αντιπληθωριστικής νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής με συνέπεια και σταθερότητα.

Η διαμόρφωση των αναγκαίων συνθηκών για την ένταξη της δραχμής στο ΕΝΣ και η πλήρης απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων αποτελούν μόνο τα πρώτα βήματα στην πορεία προς τη νομισματική ένωση. Με την έναρξη του δεύτερου μεταβατικού σταδίου, τον Ιανουάριο του 1994, θα απαιτηθούν πρόσθετες σημαντικές προσαρμογές της οικονομικής πολιτικής, ενώ παράλληλα θα πρέπει να προωθηθούν θεσμικές αλλαγές που είναι απαραίτητες για τη μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα και την κοινή νομισματική πολιτική.

Ουσιαστική προϋπόθεση για τη συμμετοχή στην ευρωπαϊκή νομισματική ένωση είναι η επίτευξη υψηλού βαθμού σύγκλισης μεταξύ των οικονομιών των κρατών-μελών. Αυτή θα αξιολογηθεί σύμφωνα με τέσσερα αντικειμενικά κριτήρια που αφορούν τον 1) πληθωρισμό 2) το ύψος του δημόσιου ελλείμματος και του δημόσιου χρέους ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος 3) τα επίπεδα των μακροπρόθεσμων επιτοκίων καθώς και 4) τη διάρκεια και τις συνθήκες συμμετοχής του νομίσματος της κάθε

χώρας στο ΕΝΣ. Τα κριτήρια αυτά αφορούν βασικά τη νομισματική ή ονομαστική σύγκλιση των κρατών-μελών και η ικανοποίηση τους θα απαιτήσει τη συνεχή άσκηση αντιπληθωριστικής νομισματικής πολιτικής τα επόμενα έτη. Η ένταξη της δραχμής στο ΕΝΣ θα ενισχύσει την αποτελεσματικότητα της νομισματικής πολιτικής και θα επιταχύνει την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, επειδή το πλαίσιο χάραξης και άσκησης πολιτικής θα μεταβληθεί ριζικά, συμβάλλοντας στη δημιουργία συνθηκών νομισματικής σταθερότητας. Η μείωση όμως του πληθωρισμού και η διατήρησή του μέσα στα όρια που προβλέπουν τα κριτήρια σύγκλισης δεν μπορούν να επιτευχθούν απλώς και μόνο με την άσκηση νομισματικής πολιτικής στα πλαίσια του ΕΝΣ. Απαιτείται παράλληλα η άσκηση συνεπούς δημοσιονομικής πολιτικής ώστε να μειωθούν δραστηρικά τα δημοσιονομικά ελλείμματα και να περιοριστούν οι αρνητικές επιπτώσεις στα πραγματικά επιτόκια και την οικονομική δραστηριότητα, οι οποίες αναπόφευκτα θα προκύψουν εάν η δημοσιονομική πολιτική ευρίσκεται σε αντίθεση με την αντιπληθωριστική νομισματική πολιτική.

Η μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους επιβάλλεται, όχι μόνο επειδή με αυτό τον τρόπο θα ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα της νομισματικής πολιτικής και θα αποφευχθούν δυσμενείς επιδράσεις στην οικονομική δραστηριότητα κατά το μεταβατικό στάδιο. Αποτελεί και απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχή της χώρας στη νομισματική ένωση. Η νέα Συνθήκη εμπεριέχει αυστηρούς όρους δημοσιονομικής σύγκλισης, ώστε να αποκλειστούν από τη νομισματική ένωση κράτη-μέλη τα οποία χαρακτηρίζονται από υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα που ενδέχεται να θέσουν σε κίνδυνο τη νομισματική σταθερότητα της ένωσης. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι όροι ένταξης δεν ευνοούν κράτη-μέλη που καταβάλλουν προσπάθεια και σημειώνουν πρόοδο στο δημοσιονομικό τομέα.

4.5 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ - ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Για να μετάσχει και η Ελλάδα στην τρίτη φάση της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης, που αποφασίσθηκε στο Μάαστριχτ και θα αρχίσει την 1 Ιανουαρίου 1999 θα πρέπει:

1) Το ετήσιο ποσοστό πληθωρισμού της να μην είναι μεγαλύτερο από 1,5 ποσοστιαία μονάδα των τριών καλύτερων της Κοινότητας, δηλαδή κάπου γύρω στο 4-5^ο/ο, ενώ σήμερα είναι σχεδόν 18^ο/ο.

2) Το συνολικό δημοσιονομικό έλλειμμα μας δεν θα πρέπει να ξεπερνά το 3^ο/ο του ελάχιστου ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ), ενώ σήμερα ξεπερνά το 16^ο/ο (αν δεχθούμε τον στενότερο ορισμό του, αλλιώς εύκολα ξεπερνούμε το 20^ο/ο).

3) Το συνολικό δημόσιο χρέος θα πρέπει να είναι μικρότερο από το 60^ο/ο του ΑΕΠ, ενώ σήμερα είναι γύρω στο 140^ο/ο (αν υπολογίσουμε με βάση τον ευρύτερο δημόσιο τομέα) ή πάντως γύρω στο 100^ο/ο (αν περιορισθούμε στον στενότερο ορισμό της Κεντρικής Διοίκησης).

4) Τα ελληνικά επιτόκια χορηγήσεων δεν θα πρέπει να είναι υψηλότερα από δύο ποσοστιαίες μονάδες των τριών μικρότερων της Κοινότητας, δηλαδή γύρω στο 8^ο/ο, ενώ σήμερα είναι τουλάχιστον 21^ο/ο.

5) Τα δύο τελευταία χρόνια (δηλαδή, το 1997 και 1998) το νόμισμα της Ελλάδας δεν θα πρέπει να έχει υποτιμηθεί έναντι των άλλων νομισμάτων περισσότερο από 2,25^ο/ο, ενώ σήμερα η υποτίμηση της δραχμής μέσω της διολίσθησης υπερβαίνει κάθε χρόνο το 15^ο/ο.

Όλα αυτά για να γίνουν θα πρέπει να συνεχισθεί και να γίνει ακόμα πιο αυστηρή η πολιτική λιτότητας, που θα πρέπει να περιλάβει όλους τους Έλληνες, ώστε και τα ελλείμματα του Δημοσίου να περιορισθούν, και οι ανάγκες δανεισμού και χρέους να συρρικνωθούν και η εθνική αποταμίευση, που είναι ανάξια

λόγου σήμερα, να φθάσει γύρω στο 25^ο/ο, ώστε να επιτευχθεί εκσυγχρονισμός της οικονομίας και αύξηση του εθνικού εισοδήματος, και να αυξηθεί η διεθνής ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, πράγμα που σημαίνει χαμηλότερο κόστος παραγωγής, νέες τεχνολογίες, μοντέρνο μάνατζμεντ και αυξημένη παραγωγικότητα (άρα περισσότερη και πιο ευσυνειδήτη δουλειά από όλους).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΟΚ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

5.1 ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΤΙΜΟΛΗΨΙΑ

Ο πληθωρισμός φτάνοντας στο πενταπλάσιο του μέσου κοινοτικού όρου η Ελλάδα, όπως είναι φυσικό δεν διεκδικεί "δάφνες" στην ΕΟΚ, αφού οι υπόλοιποι έντεκα εταίροι μας γνωρίζουν αρκετά καλά τις αδυναμίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία.

Ο πληθωρισμός αναφέρουν οικονομολόγοι, και όχι μόνο, είναι συνάρτηση πολλών παραμέτρων, όπως για παράδειγμα, των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, των επιτοκίων, του εργατικού κόστους, της τιμής των εισαγομένων προϊόντων και άλλων ηχηρών βασικών οικονομικών μεγεθών. Πώς όμως καταρτίζεται ο δείκτης τιμών καταναλωτή και ποιά αγαθά απαρτίζουν το περίφημο "καλάθι της νοικοκυράς" που απασχολούν σε καθημερινή βάση τους πολίτες;

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΙ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ

Ο μέχρι τώρα καταρτιζόμενος δείκτης τιμών καταναλωτή από τις υπηρεσίες της ΕΣΥΕ έχει ως βάση το πρότυπο των καταναλωτικών δαπανών των αστικών νοικοκυριών της χώρας, όπως αυτές προκύπτουν από την έρευνα των οικογενειακών προϋπολογισμών που διενεργείται κάθε 5 με 6 χρόνια. Η τελευταία αναθεώρηση του δείκτη έγινε το 1989, έπειτα από διεξαγωγή πανελληνίας έρευνας σε 6.000 νοικοκυριά αστικών, ημιαστικών και αγροτικών νοικοκυριών, προκειμένου να βγει το προφίλ του σύγχρονου Έλληνα καταναλωτή.

Σύμφωνα με τους ισχύοντες συντελεστές στάθμισης μεγαλύτερη επίπτωση στον τιμαριθμό έχουν τα είδη διατροφής (συντελεστής 290 επί τοις χιλίοις, έναντι 324,4 επί τοις χιλίοις το 1982). Ακολουθούν τα είδη ένδυσης και υπόδησης με 124,5 επί τοις χιλίοις ήταν 128,3 οι μεταφορές - επικοινωνίες 136,6 από 130 και ο τομέας εκπαίδευσης - μόρφωσης - αναψυχής με 94,2 (ήταν 87,4).

Η ΤΙΜΟΛΗΨΙΑ

Πώς συγκεντρώνονται όμως τα στοιχεία από τις υπηρεσίες της ΕΣΥΕ; Για την τιμοληψία επελέγησαν αρχικά 18 πόλεις: Αθήνα, Πειραιάς, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο, Λάρισα, Βόλος, Κομοτηνή, Καβάλα, Κοζάνη, Έδεσσα, Ιωάννινα, Κέρκυρα, Καλαμάτα, Μυτιλήνη, Σέρρες, Τρίπολη και Χίος.

Από κάθε πόλη ανάλογα με τον πληθυσμό της, επελέγησαν καταστήματα αντιπροσωπευτικά της κατανάλωσης για κάθε περιχή. Κυρίως επελέγησαν σουπερμάρκετ και ειδικά μαγαζιά που προσφέρουν είδη ευρείας κατανάλωσης.

Οι τιμές συγκεντρώνονται από υπαλλήλους της ΕΣΥΕ, οι οποίοι επισκέπτονται κάθε εβδομάδα, κάθε δεκαπέντε ημέρες ή κάθε μήνα το ίδιο κατάστημα. Οι τιμές των εκπτώσεων και των προσφορών που χορηγούνται σε ορισμένες κατηγορίες πελατών δεν λαμβάνονται υπόψη. Λαμβάνονται υπόψη όμως και επηρεάζουν, όπως είναι φυσικό, το τελικό αποτέλεσμα οι τιμές των διαρκών εκπτώσεων στις αρχές του έτους και το καλοκαίρι.

Η συχνότητα τιμοληψίας διαφέρει από είδος σε είδος. Οι τιμές των φρούτων, φαριών και λαχανικών, για παράδειγμα, συλλέγονται κάθε εβδομάδα, ενώ των υπολοίπων αγαθών μια φορά το μήνα. Για όλα τα είδη που επελέγησαν στον δείκτη έχει καθορισθεί ο ειδικός προσδιορισμός, όλα δηλαδή τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν την ποιότητα, την εμπορική εμφάνιση και γενικά την ταυτότητα των αγαθών ώστε να είναι απολύτως συγκρίσιμες οι τιμές. Δεν μπαίνουν δηλαδή στο ίδιο καλάθι οι φακές χύμα και οι τυποποιημένες τύπου Αμερικής. Ο ειδικός προσδιορισμός εξάλλου δεν είναι ο ίδιος για όλη τη χώρα, αλλά καθορίζεται ανάλογα με τις τοπικές συνήθειες που αντιπροσωπεύει το συγκεκριμένο κατάστημα.

Ειδικά για τα ενοίκια των κατοικιών η τιμοληψία γίνεται σε τυχαίο δείγμα 800 ενοικιαζόμενων κατοικιών και οι τιμές συλλέγονται όταν ανανεώνονται τα συμβόλαια. Οπωσδήποτε όμως δύο φορές το χρόνο.

Το πόσο "μετράει" κάθε προϊόν στην τελική διαμόρφωση το τιμάρθιο είναι συνάρτηση του συντελεστή στάθμισης. Οι δαπάνες μιας τετραμελούς οικογένειας διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή της χώρας και από χρόνο σε χρόνο, καθώς νέα προϊόντα έρχονται να αντικαταστήσουν, άλλα που παλιότερα θεωρούνταν ως βασικά καταναλωτικά είδη. Το τυποποιημένο λάδι, για παράδειγμα, τείνει να "περιθωροποιήσει" το χύμα και οι συσκευασμένες τροφές εκείνες που τα παλιά χρόνια πουλιούνταν με την οκά. Ένα σύγχρονο νοικοκυριό δαπανά σήμερα μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματος του για να σπουδάσει ή να μορφώσει τα παιδιά (φροντιστήρια, μουσικές σπουδές) σε σύγκριση με το παρελθόν, ενώ ο κινηματογράφος, το θέατρο, το μέγαρο μουσικής έχουν εκτοπίσει το κουτσομπολιό της αυλής και τα πανηγύρια προηγούμενων ετών. Το πράσινο σαπούνι, επίσης που έφτιαχνε η γιαγιά στο χωριό από το λάδι - μούργα, έχει δώσει τη θέση του σε αφρόλουτρα, σαμπουάν και αρωματικά σαπούνια...

Από τη σύγκριση των οικογενειακών προϋπολογισμών προκύπτει ακόμη πως τα έξοδα μιας τετραμελούς οικογένειας για διατροφή, έχουν μειωθεί τα τελευταία χρόνια ως ποσοστό του εισοδήματος, αφού το 1988 μια οικογένεια του δείγματος της ΕΣΥΕ, δαπανούσε κάθε μήνα 41.200 δραχμές (29,9^ο/ο), έναντι 16.109 (33,9^ο/ο), το 1982, 3.204 δραχμών (35,7^ο/ο), το 1974 και 350 δραχμών (40,7^ο/ο) το 1957. Η τάση για μείωση της δαπάνης για διατροφή δείχνει και την οικονομική ευμάρεια μιας χώρας, αφού σύμφωνα πάντοτε με τους στατιστικούς "όσα περισσότερα δαπανώνται για την διατροφή ενός λαού, τόσο φτωχότερη είναι αυτή η χώρα...".

5.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΟΥ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΟΚ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΩΣ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

A. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1980

Η ραγδαία επιτάχυνση του ρυθμού του πληθωρισμού που χαρακτηρίσε τις εξελίξεις στις τιμές κατά τη διάρκεια του 1979 ανακόπηκε το 1980. Η άνοδος του δείκτη τιμών καταναλωτή, που είχε φτάσει το 24,8% μέσα στο 1979 από 11,5% το 1978, επιταχύνθηκε μόνο κατά 1,4 εκατοστιαίες μονάδες το 1980 και έφτασε το 26,2%. Ο στόχος όμως που είχε τεθεί στις αρχές του έτους για συγκράτηση της ανόδου των τιμών κοντά στο 15% μέσα στο 1980 δεν έγινε δυνατό να επιτευχθεί. Οι ανοδικές αυτές τάσεις στη διετία 1979-1980 είχαν ως αποτέλεσμα ο ρυθμός αύξησης των τιμών σε μέσα ετήσια επίπεδα να είναι σημαντικά μεγαλύτερος το 1980 (24,9%, έναντι 19% το 1979 και 12,5% το 1978). Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των τιμών κατά το 1980 ήταν ήδη υψηλός από την αρχή του έτους σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος 1979, κατά το οποίο ήταν χαμηλός στην αρχή και επιταχύνθηκε κατά τη διάρκεια του έτους.

Αποτέλεσμα των ανατιμητικών αυτών εξελίξεων κατά τα δύο τελευταία έτη ήταν να διπλασιαστεί ο ρυθμός του πληθωρισμού στην Ελλάδα σε σύγκριση με το 1978. Η σοβαρή αυτή επιδείνωση δεν ήταν όμως αποκλειστικά ελληνικό φαινόμενο. Η ίδια η μεγαλύτερη επιτάχυνση του πληθωρισμού παρατηρήθηκε σε πολλές χώρες του ΟΟΣΑ όπου ο ρυθμός αύξησης των τιμών από 7,9% το 1978 ανέβηκε στο 12,9% το 1980 και στις χώρες της ΕΟΚ από 7% σε 12,1% αντιστοιχα.

Στην Ελλάδα, ειδικότερα, ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των τιμών παρουσίασε σημαντικές διακυμάνσεις μέσα στο 1980. Έτσι έφτασε το 27% τον Ιούνιο, έναντι 23,2% το τελευταίο τρίμηνο του 1979, υποχώρησε αισθητά στους επόμενους τέσσερις μήνες, δηλαδή έως τον Οκτώβριο (24,2%), για να αυξηθεί όμως και πάλι στο 26,2% στους τελευταίους δύο μήνες του έτους. Ανάλογη, εξάλλου, ήταν και η εξέλιξη των τιμών στη χονδρική πώληση μέσα

στο επισκοπούμενο έτος. Στην περίπτωση αυτή, όμως, η επιτάχυνση του αυξητικού ρυθμού των τιμών ήταν κάπως εντονότερη, γεγονός το οποίο στο επίπεδο του καταναλωτή αντανακλάται στον υψηλότερο ρυθμό αυξήσεως των τιμών των αγαθών σε σύγκριση με τις τιμές των υπηρεσιών. Η ανάλυση του δείκτη τιμών καταναλωτή της ΕΣΥΕ σε αγαθά και υπηρεσίες αποκαλύπτει ότι το επίπεδο των τιμών των αγαθών αυξήθηκε το 1980 κατά 26,8^ο/ο και των υπηρεσιών κατά 19,5^ο/ο, έναντι αντίστοιχων αυξήσεων 19,6^ο/ο και 17,5^ο/ο το προηγούμενο έτος 1979.

Αναλυτικότερα παρατηρείται ότι, ενώ το 1979 η επιτάχυνση του αυξητικού ρυθμού των τιμών (από 12,5^ο/ο το 1978 σε 19^ο/ο) είχε προέλθει από μεγάλες ανατιμήσεις σε μικρό σχετικά αριθμό αγαθών και υπηρεσιών (μεταφορές-επικοινωνίες, στέγαση, ένδυση-υπόδηση, διατροφή), το 1980 εκδηλώθηκαν έντονες ανατιμητικές τάσεις σε όλα σχεδόν τα αγαθά και τις υπηρεσίες. Εξαίρεση αποτέλεσαν τα είδη ενδύσεως-υποδήσεως και οι υπηρεσίες μεταφορών-επικοινωνιών, στα οποία περιορίστηκε αισθητά ο υψηλός ρυθμός ανόδου των τιμών που είχε παρατηρηθεί το 1979. Η χαλάρωση του αυξητικού ρυθμού στην τελευταία περίπτωση οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην αναβολή ορισμένων αυξήσεων (κόμιστρα αστικών συγκοινωνιών, τηλεφωνικά τέλη κλπ.).

Όσο αφορά τους παράγοντες που προκάλεσαν την περαιτέρω επιτάχυνση του αυξητικού ρυθμού των τιμών το 1980, παρατηρούνται τα εξής:

Οι αυξήσεις στις τιμές των εισαγόμενων προϊόντων σε ξένο νόμισμα - και ιδιαίτερα του πετρελαίου - και των τιμών των γεωργικών προϊόντων που, σε συνδυασμό με την αύξηση των κερδών, υπήρξαν οι αποκλειστικοί σχεδόν συντελεστές της πληθωριστικής εξάρσεως του 1979, παρουσίασαν και κατά το 1980 αυξημένη συμβολή στην ενίσχυση του ανοδικού ρυθμού των τιμών. Ιδιαίτερα όμως επισημαίνεται η μεγαλύτερη κατά το περασμένο έτος 1980 συμβολή στην άνοδο του επιπέδου των τιμών, του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, καθώς και της μεταβολής της σταθμικής συναλλαγματικής αξίας της δραχμής, σε αντίθεση με το προηγούμενο έτος 1979, κατά το οποίο η συμβολή των δύο αυτών παραγόντων είχε μετριαστεί σημαντικά.

B. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1981

Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των τιμών καταναλωτή κατά τη διετία 1980-1981 διαμορφώθηκε στο 25^ο/ο, που είναι απο τους υψηλότερους ρυθμούς πληθωρισμού διεθνώς.

Πιο αναλυτικά, μετά την απότομη άνοδο που παρουσίασε το 1979 (από 11,5^ο/ο το τελευταίο τρίμηνο του 1978 σε 23,2^ο/ο το τελευταίο τρίμηνο του 1979) ο ρυθμός του πληθωρισμού επιταχύνθηκε περαιτέρω το 1980 για να φτάσει το 25,9^ο/ο το πρώτο τρίμηνο του 1981. Αμέσως μετά όμως εμφάνισε σημεία υποχώρησης, τα οποία έγιναν περισσότερο εμφανή το τελευταίο τρίμηνο του έτους. Έτσι, η άνοδος του δείκτη τιμών καταναλωτή περιορίστηκε σε 22,5^ο/ο μεταξύ αρχής και τέλους του 1981, έναντι 26,2^ο/ο το 1980. Η υποχώρηση του αυξητικού ρυθμού των τιμών κατά το 1981 εμφανίζεται κάπως μικρότερη (από 24,9^ο/ο το 1980 σε 24,5^ο/ο το 1981) αν συγκριθούν τα μέσα ετήσια επίπεδα του δείκτη, εκείδη η χαλάρωση της αυξητικής τάσης πραγματοποιήθηκε προς το τέλος του έτους.

Η μεγάλη άνοδος το 1979, η περαιτέρω επιτάχυνση το 1980 και τελικά η ελαφρά κάμψη του ρυθμού του πληθωρισμού το 1981 δείχνουν ότι οι διακυμάνσεις των τιμών στην ελληνική οικονομία, αν και σε σαφώς υψηλότερο επίπεδο, συμβάδισαν τα τελευταία αυτά χρόνια με αντίστοιχες διακυμάνσεις των τιμών στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ και ειδικότερα των χωρών της ΕΟΚ. Στις χώρες της ΕΟΚ, όπως άλλωστε και στην Ελλάδα, ενώ η αύξηση του ρυθμού του πληθωρισμού μεταξύ 1979 και 1980 ήταν σημαντική (από 9,1^ο/ο σε 12,3^ο/ο αντίστοιχα), η υποχώρηση που σημειώθηκε το 1981 ήταν σχετικά ασήμαντη (ρυθμός αύξησης 11,4^ο/ο) και οφείλεται κυρίως στην ανάσχεση των ανατιμητικών τάσεων στην Αγγλία. Διαπιστώνεται πράγματι ότι στις περισσότερες χώρες της Κοινότητας εμφανίστηκε επιτάχυνση μάλλον παρά επιβράδυνση του ρυθμού του πληθωρισμού κατά το περασμένο έτος.

Στην Ελλάδα ιδιαίτερα, η μείωση του ρυθμού ανόδου του δείκτη τιμών καταναλωτή κατά 3,7 εκατοστιαίες μονάδες μέσα

στο 1981, έναντι του 1980, εντοπίζεται ουσιαστικά στους τελευταίους δύο μήνες του έτους, κατά τους οποίους ο δείκτης αυξήθηκε μόνο κατά 4,3^ο/ο, έναντι ανόδου 6,8^ο/ο το ίδιο δίμηνο του 1980. Περισσότερο, επομένως, χαρακτηριστική της έντασης των πληθωριστικών πιέσεων κατά το 1981 είναι η άνοδος του μέσου ετήσιου επιπέδου των τιμών, η οποία, όπως αναφέρθηκε, δεν ήταν αισθητά χαμηλότερη από εκείνη του 1980.

Οι ανατιμητικές τάσεις το 1981 σε σύγκριση με το 1980 εκδηλώθηκαν κυρίως στα είδη διατροφής και κατά δεύτερο λόγο στα είδη ένδυσης-υπόδησης. Και στις δύο αυτές κατηγορίες αγαθών οι αυξήσεις που σημειώθηκαν στις τιμές τους το 1981 (30,1^ο/ο και 21,5^ο/ο αντίστοιχα) ήταν ουσιαστικά μεγαλύτερες έναντι του 1980 (27,6^ο/ο και 18,7^ο/ο αντίστοιχα). Αντίθετα, οι ανατιμήσεις σε όλες σχεδόν τις λοιπές κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών ήταν μικρότερες το 1981 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Γ. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1982

Μετά τη ραγδαία ύψωση του επιπέδου των τιμών που σημειώθηκε το 1979-1980 ως αποτέλεσμα κυρίως της δεύτερης πετρελαϊκής κρίσης της πενταετίας δημοσιονομικής πολιτικής και της πολιτικής εναρμόνισης των ελληνικών γεωργικών τιμών προς τις κοινοτικές, ο ρυθμός του πληθωρισμού άρχισε τους τελευταίους μήνες του 1981 να επιβραδύνεται. Η επιβράδυνση συνεχίστηκε το 1982 - με μία προσωρινή αναστροφή το δεύτερο τρίμηνο του έτους - με αποτέλεσμα να περιοριστεί κατά το έτος αυτό η αύξηση των τιμών καταναλωτή στο 21^ο/ο από 24,5^ο/ο το 1981 και 24,9^ο/ο το 1980. Η τάση επιβράδυνσης του αυξητικού ρυθμού ήταν περισσότερο έντονη στο επίπεδο των τιμών χονδρικής πώλησης (αύξηση 16^ο/ο το 1982, από 25,9^ο/ο το 1981 και 28,4^ο/ο το 1980), ενώ σημαντική ήταν επίσης η κάμψη του αυξητικού ρυθμού που σημειώθηκε στις τιμές των οικοδομικών υλικών (αύξηση στις 15,2^ο/ο, από 19,7^ο/ο το 1981 και 30,3^ο/ο το 1980).

Έτσι, με κάποια χρονική καθυστέρηση εκδηλώθηκε τελικά και στη χώρα μας η εξασθένηση του αυξητικού ρυθμού των τιμών, η οποία, στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ, είχε αρχίσει ήδη από τους πρώτους μήνες του 1981. Σχετικά παρατηρείται ότι στις χώρες του Οργανισμού, ο μέσος ρυθμός του πληθωρισμού, από 12,9^ο/ο που είχε φτάσει το έτος 1980, έπεσε στο 10,6^ο/ο το 1981 και εν συνεχεία στο 8^ο/ο το 1982, δηλαδή κοντά στο ποσοστό που κυμαινόταν πριν από την πληθωριστική έξαρση του 1979. Στην Ελλάδα, ο στόχος επαναφοράς του ρυθμού αύξησης των τιμών στα προς του 1979 επίπεδα (12,5^ο/ο) δεν κατέστη δυνατό να επιτευχθεί, πράγμα που έχει ως συνέπεια να εξακολουθεί να διευρύνεται η ποσοστιαία απόσταση μεταξύ μέσου ρυθμού πληθωρισμού στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ και ρυθμού πληθωρισμού στην Ελλάδα. Για να μειωθεί η απόσταση αυτή είναι απαραίτητο να ενταθεί η προσπάθεια αποδυνάμωσης των πληθωριστικών πιέσεων στη χώρα μας και η καταπολέμηση και εξασθένηση των πληθωριστικών προσδοκιών. Στην ενίσχυση αυτής ακριβώς της προσπάθειας αποβλέπει η εισοδηματική πολιτική και η πολιτική τιμών που ασκείται κατά το τρέχον έτος 1983.

Όπως αναφέρθηκε, ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση καταπολέμησης των πληθωριστικών πιέσεων έγινε το περασμένο έτος 1982, κατά το οποίο ο ρυθμός αύξησης των τιμών καταναλωτή μειώθηκε κατά 3,5 εκατοστιαίες μονάδες. Αξίζει να τονιστεί ότι η επιβράδυνση αυτή του αυξητικού ρυθμού προήλθε κατά κύριο λόγο από τη συγκράτηση της αυξητικής τάσης στις τιμές των ειδών διατροφής (αύξηση 21,1% το 1982, έναντι 30,1% το 1981), όπως ακριβώς η επιτάχυνση του ρυθμού του πληθωρισμού κατά τα δύο προηγούμενα χρόνια 1980 και 1981 είχε προέλθει κυρίως από τις έντονες ανατιμήσεις που είχαν σημειωθεί στα ίδια είδη. Αξιόλογη επίσης ήταν και η συμβολή, στην επιβράδυνση του αυξητικού ρυθμού του γενικού επιπέδου των τιμών, της χαλάρωσης της ανατιμητικής τάσης στις υπηρεσίες στέγασης (αύξηση 18,4% το 1982, έναντι 27,2% το 1981). Οι δύο αυτές κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών αντιπροσωπεύουν το μισό περίπου της μέσης συνολικής οικογενειακής δαπάνης, ενώ για τις χαμηλότερες εισοδηματικές τάξεις το ποσοστό αυτό είναι σημαντικά μεγαλύτερο. Κατά συνέπεια, η ουσιαστική μείωση του ρυθμού αύξησης των τιμών στα αγαθά και τις υπηρεσίες αυτές το 1982 υπήρξε ιδιαίτερα ευνοϊκή για τους χαμηλόμισθους εργαζόμενους, οι οποίοι ταυτόχρονα απόλαυσαν και υψηλότερες σχετικά εισοδηματικές αυξήσεις. Αντίθετα, αισθητά μεγαλύτερη αύξηση το 1982, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος 1981, παρατηρήθηκε στις τιμές των ειδών ένδυσης και υπόδησης (27,8%, έναντι 21,5% αντίστοιχα) και ελάχιστα μεγαλύτερη στις τιμές των υπηρεσιών μεταφορών και επικοινωνιών (αύξηση 15,3% το 1982, έναντι 13,7% το 1981). Στα λοιπά αγαθά και υπηρεσίες, οι αυξήσεις τιμών που σημειώθηκαν ήταν περίπου οι ίδιες με εκείνες του προηγούμενου έτους.

Συμπερασματικά θα μπορούσε να λεχθεί ότι κατά το 1982 εντάθηκαν οι πληθωριστικές πιέσεις που προέρχονται από την αύξηση του εργατικού κόστους και των έμμεσων φόρων, τις οποίες όμως αντιστάθμισαν, εν μέρει τουλάχιστο, η αποτελεσματικότερη εποπτεία της αγοράς και ο περιορισμός των κερδοσκοπικών και αδικαιολόγητων ανατιμήσεων στο επίπεδο κυρίως των μεσαζόντων. Το θετικό αυτό αποτέλεσμα είναι περισσότερο εμφανές όπως αναφέρθηκε ήδη στην περίπτωση των τιμών των γεωργικών προϊόντων, οι οποίες αυξήθηκαν με ταχύτερο ρυθμό στον παραγωγό από όσο

στον καταναλωτή. Μικρότερη, επίσης, συμβολή στην άνοδο του επιπέδου των τιμών το 1982 είχε και η εξασθένηση της έντασης του εισαγόμενου πληθωρισμού.

Δ. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1983

Ο δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε, σε μέσα επίπεδα, κατά 20,5% έναντι 21% το 1982 και 24,5% το 1981. Η επιβράδυνση αυτή οφείλεται κυρίως στη συγκράτηση της αυξητικής τάσης στις τιμές των ειδών διατροφής (18,1% το 1983, έναντι 21,1% το 1982 και 30,1% το 1981) που σημειώθηκε για δεύτερο κατά σειρά χρόνο και εκδηλώθηκε κυρίως στις τιμές των οπωροκηπευτικών, κρεάτων και γαλακτοκομικών προϊόντων. Χαράλωση της ανατιμητικής τάσης παρουσιάστηκε επίσης στις τιμές των ειδών ένδυσης-υπόδησης και των υπηρεσιών στέγασης. Αντίθετα, αισθητά μεγαλύτερη ήταν η άνοδος στις τιμές των συλλογικών υπηρεσιών λόγω της αναπροσαρμογής των τιμολογίων των οργανισμών κοινής ωφέλειας και δημόσιων επιχειρήσεων.

Επισημαίνεται επίσης ότι η διαφορά πληθωρισμού στην Ελλάδα σε σύγκριση με τις χώρες του ΟΟΣΑ ή της ΕΟΚ, ως σύνολο, διευρύνθηκε αφού η επιβράδυνση στις χώρες αυτές το 1983 ήταν περισσότερο ουσιαστική. Έτσι, ο μέσος ρυθμός ανόδου των τιμών καταναλωτή στις χώρες του ΟΟΣΑ περιορίστηκε από 7,8% το 1982 σε 5,3% το 1983, ενώ στις χώρες της ΕΟΚ ο ρυθμός πληθωρισμού έπεσε στο 7,3% από 9,8% το 1982.

Οι εξελίξεις που σημειώθηκαν τα τελευταία δύο χρόνια στην άνοδο του δείκτη τιμών καταναλωτή και η πραγματική έκταση και σημασία τους από μακροχρονιότερη σκοπιά θα πρέπει να εκτιμηθούν κάτω από το φως των παρακάτω παρατηρήσεων:

α) Το 1983 είναι ο πέμπτος χρόνος που ο ρυθμός ανόδου των τιμών παραμένει σταθερά σε επίπεδο υψηλότερο ή γύρω στο 20%. Αυτό σημαίνει ότι διατηρούνται αμείωτες οι βασικές πληθωριστικές πιέσεις, αν και μπορεί να διαφοροποιούνται οι πηγές από τις οποίες προέρχονται. Χαρακτηριστικό της εμμονής των πληθωριστικών τάσεων είναι το γεγονός ότι, παρά τη σοβαρή μείωση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας κατά το 1983, η άνοδος των τιμών μικρή μόνο υποχώρηση σημείωσε. Όπως φαίνεται, το αντιπληθωριστικό αποτέλεσμα αντισταθμίστηκε από τις επιδράσεις άλλων αυτόνομων ή ενδογενών πληθωριστικών παραγόντων.

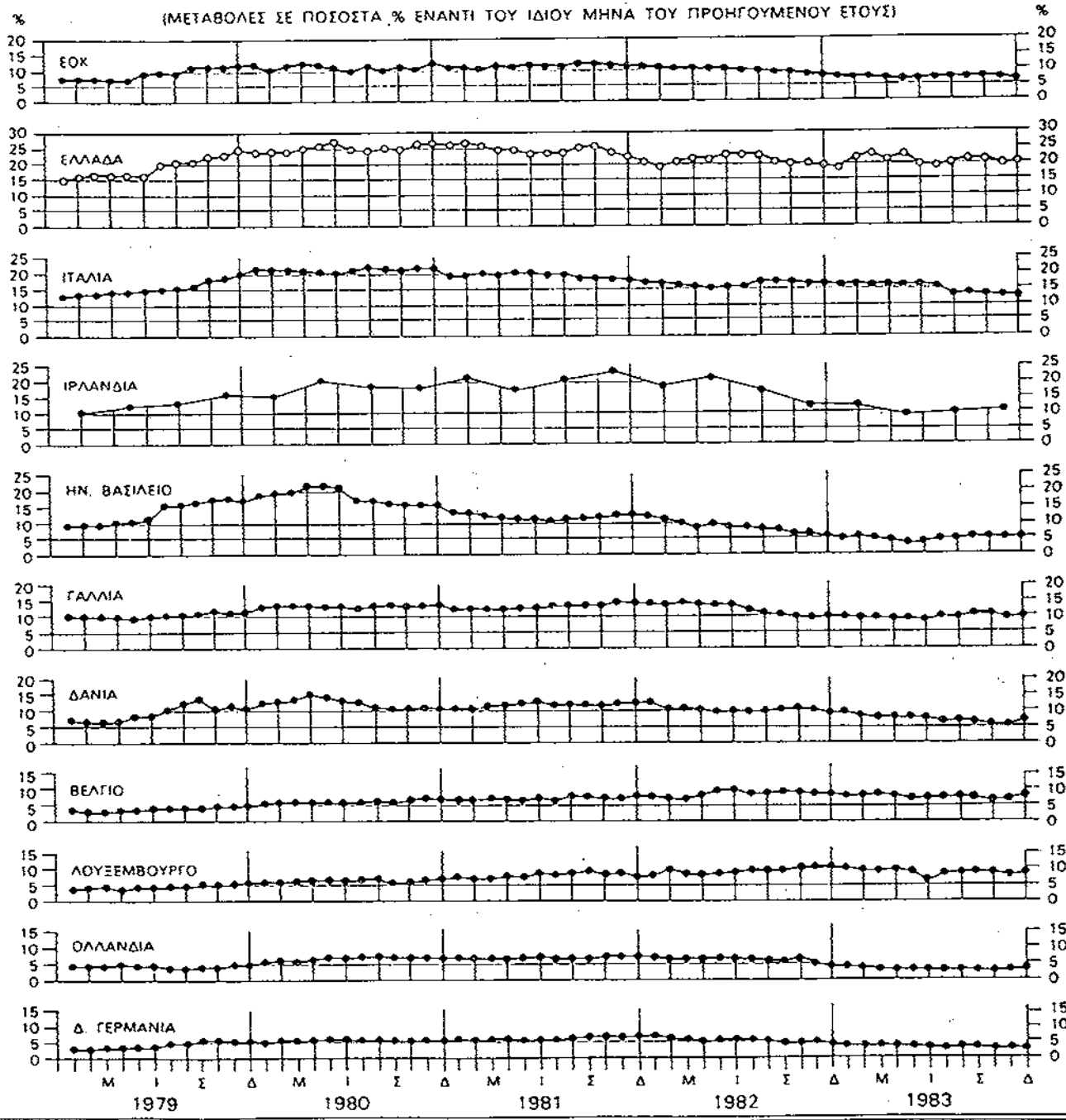
β) Η άνοδος της παραγωγικότητας, που είναι βασικός αποπληθωριστικός παράγοντας, δεν εμφανίζει ουσιαστική βελτίωση σε όλη αυτή την περίοδο, εξέλιξη που οφείλεται εν μέρει σε κυκλικά αίτια, αλλά ασφαλώς συνδέεται σε πολύ μεγάλο βαθμό με την επενδυτική χαλαρότητα και με τη βραδύτητα που πραγματοποιούνται οι αναγκαίες διαρθρωτικές, οργανωτικές και τεχνολογικές βελτιώσεις. Αυτό ισχύει για ολόκληρη την οικονομία και ιδιαίτερα το μεταποιητικό τομέα, αφορά όμως κατεξοχήν τις υπηρεσίες, μεταξύ των οποίων οι υπηρεσίες που προέρχονται από το Δημόσιο και άλλους δημόσιους φορείς κατέχουν κεντρική θέση. Στις περιπτώσεις αυτές οι αυξήσεις του λειτουργικού κόστους είναι βασική αιτία για τη διεύρυνση των ελλειμμάτων τους, η κάλυψη των οποίων αποτελεί κατά κανόνα αυτοτελή πληθωριστική πηγή. Όπως έχει τονιστεί σε προηγούμενη Έκθεση, η αύξηση της συμμετοχής των υπηρεσιών στο εθνικό εισόδημα, που παρατηρείται σχεδόν συνεχώς τα τελευταία χρόνια, εντείνει τις πληθωριστικές πιέσεις και επιτείνει την ακαμψία του πληθωρισμού.

γ) Ισχυρός πληθωριστικός παράγοντας κατά τα τελευταία χρόνια ήταν οι αυξήσεις στις τιμές παραγωγού στη γεωργία, που ήταν αποτέλεσμα της διαδικασίας προσέγγισής τους με τις αντίστοιχες της Κοινότητας, όπως και η μεταφορά επιδοτήσεων στις τιμές που επέβαλε η κοινή αγροτική πολιτική της ΕΟΚ. Ο πληθωριστικός όμως αυτός παράγοντας άρχισε ήδη από το 1982 να εξασθενίζει.

δ) Η αύξηση των κερδών αποτέλεσε επίσης ισχυρό πληθωριστικό παράγοντα στα προηγούμενα χρόνια με σημαντική συμβολή στον ετήσιο ρυθμό αύξησης των τιμών. Ιδιαίτερα υψηλά ήταν, και σε πολλές περιπτώσεις εξακολουθούν να είναι, τα περιθώρια κέρδους στη διακίνηση και την εμπορία των αγαθών, όπως και στην παροχή υπηρεσιών. Υπάρχουν εντούτοις ενδείξεις ότι οι πληθωριστικές πιέσεις από την πλευρά των κερδών έχουν σε κάποιο βαθμό μετριαστεί τα τελευταία δύο χρόνια, ως αποτέλεσμα της πολιτικής ελέγχου του κόστους παραγωγής και των τιμών στην αγορά, καθώς επίσης και της συστηματικής προσπάθειας που καταβάλλεται για την καταπολέμηση των αδικαιολόγητων και κερδοσκοπικών ανατιμήσεων σε είδη ευρείας λαϊκής κατανάλωσης και για τον έλεγχο των μονοπωλιακών και ολιγοπωλιακών καταστάσεων.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΕΙΚΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΟΚ

(ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΑ % ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΜΗΝΑ ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ)

Ε. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1984

Η επιβράδυνση του αυξητικού ρυθμού των τιμών, που άρχισε το 1982, συνεχίστηκε και το 1984. Αυτό διαπιστώνεται από την εξέλιξη του δείκτη τιμών καταναλωτή που αυξήθηκε το 1984 κατά 18,5^ο/ο, έναντι αύξησης 20,2^ο/ο το 1983, σημειώθηκε δηλαδή επιβράδυνση κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Ανάλογες εξελίξεις σημειώθηκαν και στις χώρες της ΕΟΚ, όπου ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού περιορίστηκε στο 6,1^ο/ο από 7,3^ο/ο το 1983. Ενώ στις χώρες του ΟΟΣΑ παρέμεινε στα επίπεδα του 1983 (5,3^ο/ο).

Χαμηλότεροι ρυθμοί ανόδου κατά 6 περίπου ποσοστιαίες μονάδες κατά μέσο όρο σημειώθηκαν στις τιμές των υπηρεσιών μεταφορών-επικοινωνιών, εκπαίδευσης-μόρφωσης-αναψυχής, υγείας-καθαριότητας και "λοιπών ειδών", καθώς και στις τιμές διαρκών καταναλωτικών αγαθών. Αντίθετα, επιτάχυνση παρατηρήθηκε στο ρυθμό αύξησης των τιμών των ειδών ένδυσης-υπόδησης και στις υπηρεσίες στέγασης, ενώ οι ρυθμοί μεταβολής των τιμών στα υπόλοιπα είδη, δηλαδή στα είδη διατροφής και στα είδη της κατηγορίας "ποτά-καπνός", διατηρήθηκαν περίπου αμετάβλητοι. Από την ανάλυση των προσδιοριστικών παραγόντων του πληθωρισμού από πλευράς κόστους, προκύπτει ότι υποχώρηση σημείωσε η επίδραση που άσκησαν τα περιθώρια κέρδους, η μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας και οι έμμεσοι φόροι, η οποία υπεραντιστάθμισε τις αυξητικές τάσεις που προήλθαν από το κόστος εργασίας και τις τιμές των γεωργικών προϊόντων.

ΕΠΙΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΠΥΘΜΟΣ ΑΥΞΙΜΙΕΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ
(Μεταβολή μέσων επιρροών σε ποσοστά %)

Έτη ή Τριμήνια	Ακρίτης τιμών καταναλωτή, ΕΣΥΕ					Ακρίτης τιμών χονδρικής πώλησης, ΕΣΥΕ					
	Επίβολο δαίκτης					Επίβολο δαίκτης					
	Αναπροσαρ. Διαρροή	Εξομολογ. συνθήκη	Επίσημη	Μεταπο- σέφ. ενο- κλιμακώδ.	Αυτή οργάνη και ομπρωτές	Προσέβαση εργασιών για επιπλέον χρησ. χρησ. χρησ.	Διόρθω- ση	Εργασ- μότητα πρωτό- τυπων	Επινοή- ματα πρωτό- τυπων		
1974	26,9	27,7	22,0	27,4	37,4	21,0	31,3	22,7	38,6	24,2	28,0
1975	13,4	11,8	11,2	11,7	19,6	14,5	8,3	8,9	8,1	3,0	11,6
1976	13,3	13,9	13,5	11,0	11,5	14,4	14,0	18,9	10,8	18,3	15,0
1977	12,2	14,0	12,8	11,8	7,5	11,9	13,7	14,1	12,5	19,9	12,1
1978	12,5	14,3	14,1	11,4	6,3	12,9	10,3	12,5	9,7	5,4	12,9
1979	19,0	18,8	22,4	19,4	24,5	15,0	21,0	21,0	20,2	25,7	20,0
1980	24,9	27,6	18,7	29,0	22,6	23,1	28,4	24,8	30,4	26,3	28,3
1981	24,5	30,1	21,5	27,2	13,7	22,1	25,9	25,1	24,2	25,1	31,0
1982	21,0	21,1	27,8	18,4	15,3	21,7	16,0	20,6	16,8	8,2	15,4
1983	20,2	18,0	22,3	13,7	21,0	24,3	19,8	15,5	20,8	19,6	21,2
1984	18,5	18,3	26,2	14,8	11,6	20,6	21,4	20,2	18,3	29,6	24,0
1981	25,9	29,0	19,5	34,6	16,2	25,0	30,2	23,9	29,9	26,7	39,0
1981	24,0	26,7	19,9	33,0	15,7	21,5	27,5	21,6	26,0	27,7	35,5
1981	24,1	32,9	22,3	22,5	11,7	20,2	24,3	27,3	20,2	28,0	28,7
1981	23,9	32,0	24,0	20,5	12,2	20,2	22,6	27,8	21,8	18,6	22,9
1982	20,3	20,0	27,2	20,6	17,1	19,2	15,8	20,2	16,2	9,3	15,6
1982	22,2	24,7	25,4	18,7	15,3	22,3	16,1	23,6	17,8	6,4	12,9
1982	21,8	21,9	29,9	17,8	15,3	21,1	16,1	22,7	17,2	6,5	14,9
1982	19,7	18,1	28,5	16,7	13,7	22,2	15,9	16,6	16,1	10,5	18,4
1983	20,9	19,8	28,7	13,9	20,5	22,0	21,4	17,1	21,0	18,6	27,4
1983	20,0	17,7	22,1	14,7	21,6	23,4	19,4	15,9	20,7	17,4	20,1
1983	19,8	17,2	17,1	13,7	20,5	26,4	17,5	12,8	20,7	16,3	15,7
1983	20,3	17,6	22,2	12,8	21,1	25,6	21,0	16,7	20,8	26,1	22,1
1984	18,9	17,1	26,2	11,4	11,6	24,4	19,6	17,7	19,1	26,0	18,4
1984	18,3	17,8	27,4	13,0	11,0	20,5	22,2	22,7	18,6	29,6	25,1
1984	18,7	19,8	27,8	16,7	11,8	17,4	23,0	22,6	18,2	34,0	27,1
1984	18,0	18,3	23,7	17,9	12,3	17,7	20,9	18,0	17,7	28,9	25,2

ΣΤ. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1985

Μετά από μια τριετία συνεχούς επιβράδυνσης των ανατιμητικών τάσεων, ο ρυθμός πληθωρισμού επιταχύνθηκε σημαντικά το 1985. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε μια από τις πιο κρίσιμες οικονομικές εξελίξεις στο επισκοπούμενο έτος. Η επίταση των πληθωριστικών πιέσεων συνδέεται άμεσα με τα ληφθέντα μέτρα σταθεροποίησης της οικονομίας του περασμένου Οκτωβρίου, τα οποία περιλάμβαναν εξυγιαντικού χαρακτήρα διοικητικές αποφάσεις αναπροσαρμογής των τιμών αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται από τους δημόσιους οργανισμούς και επιχειρήσεις και την εφάπαξ υποτίμηση της δραχμής. Για το λόγο αυτό οι αυξημένες πληθωριστικές πιέσεις προβλέπεται να είναι παροδικού χαρακτήρα.

Ο δείκτης τιμών καταναλωτή, σε μέσα επίπεδα, αυξήθηκε το 1985 κατά 19,3^ο/ο, έναντι αύξησης 18,5^ο/ο το 1984. Η μέση άνοδος του τιμαρθμού χονδρικής πώλησης όμως ήταν το 1985 λίγο χαμηλότερη, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (20,6^ο/ο έναντι 21,4^ο/ο το 1984). Η επιτάχυνση της αυξητικής τάσης των τιμών το 1985 γίνεται σαφέστερη αν συγκριθούν οι ανατιμητικές εξελίξεις κατά τη διάρκεια του έτους. Συγκεκριμένα, η άνοδος των δεικτών καταναλωτή και χονδρικής στη διάρκεια του 1985 έφτασε το 25^ο/ο και 28,2^ο/ο αντίστοιχα, έναντι ανόδου 18,1^ο/ο και 19,8^ο/ο το προηγούμενο έτος. Η παρατηρούμενη απόκλιση μεταξύ ανόδου των τιμών στη διάρκεια του έτους και της ανόδου των μέσων επιπέδου των τιμών οφείλεται στο ότι η έντονη αυξητική επίδραση στο εσωτερικό επίπεδο των τιμών εκδηλώθηκε κυρίως κατά το τελευταίο τετράμηνο του 1985. Πράγματι, στο οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου του έτους αυτού, ο δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε κατά 8,9^ο/ο, ενώ στο τετράμηνο Σεπτεμβρίου-Δεκεμβρίου η αύξηση ήταν σημαντικά μεγαλύτερη (14,8^ο/ο). Οι αντίστοιχες αυξήσεις το 1984 ήταν 9,2^ο/ο και 8,2^ο/ο. Παρόμοια ήταν και η εξέλιξη του τιμαρθμού χονδρικής πώλησης (αύξηση οκταμήνου 11,4^ο/ο και τελευταίου τετραμήνου κατά 15^ο/ο έναντι 13,5^ο/ο και 5,5^ο/ο αντίστοιχα το 1984). Οι βασικότεροι παράγοντες που προκάλεσαν την επιτάχυνση του ρυθμού του πληθωρισμού

το τελευταίο τετράμηνο του 1985 ήταν:

ι.) Η υποτίμηση της δραχμής στις 11 Οκτωβρίου, που απέβλεπε στην αποκατάσταση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων.

ιι.) Οι ανατιμήσεις των υγρών καυσίμων, που έγιναν στο τετράμηνο αυτό με σκοπό την κάλυψη του ελλείμματος του Λογαριασμού Πετρελαιοειδών, και

ιιι.) Η αναπροσαρμογή των τιμολογίων δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών, που άρχισε από τα μέσα Σεπτεμβρίου και ολοκληρώθηκε τον τελευταίο μήνα του έτους, η οποία εντάσσεται στην πολιτική περιορισμού των επιδοτήσεων και των διαχειριστικών ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα.

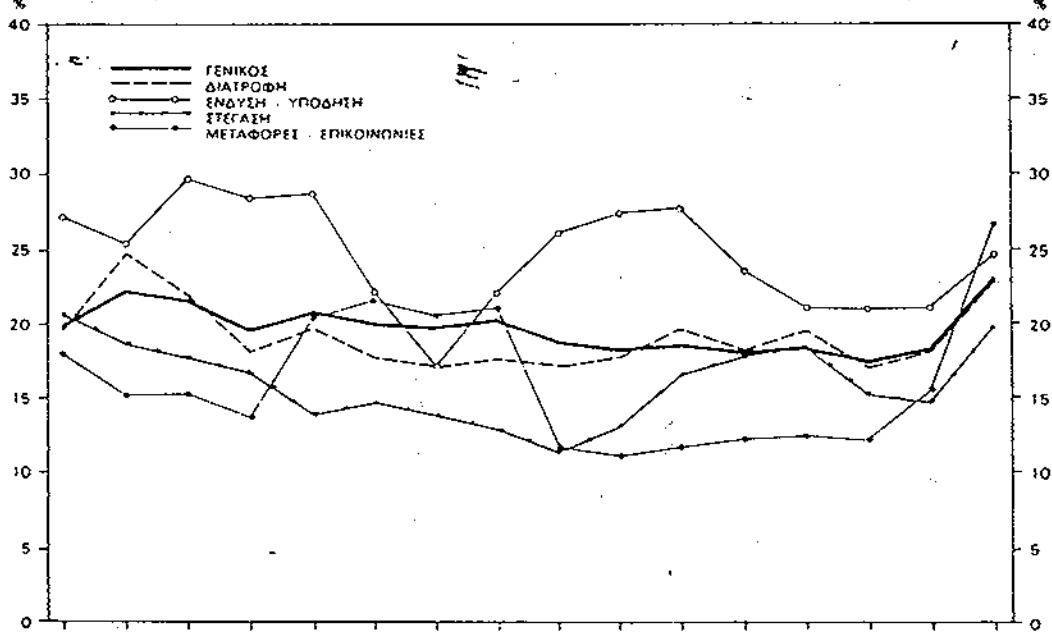
Σύμφωνα με εκτιμήσεις, η συμμετοχή των τριών αυτών παραγόντων στην επιτάχυνση του πληθωρισμού (6,9 εκατοστιαίες μονάδες) ήταν 25^ο/ο, 19^ο/ο και 17,5^ο/ο αντίστοιχα. Σημειώνεται ότι οι παράγοντες αυτοί θα εξακολουθήσουν να επηρεάζουν το δείκτη τιμών καταναλωτή και κατά τους πρώτους μήνες του 1986.

Οι κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών του δείκτη τιμών καταναλωτή που άσκησαν πιο έντονες πληθωριστικές πιέσεις μέσα στο 1985 και που αντιπροσωπεύουν το 67^ο/ο της οικογενειακής δαπάνης ήταν κατά σειρά μεγέθους οι εξής: Οι μεταφορές και επικοινωνίες (άνοδος του σχετικού ειδικού δείκτη κατά 32,8^ο/ο έναντι 12,3^ο/ο το 1984), η στέγαση (1985: 24,5^ο/ο, 1984: 18,0^ο/ο), τα διαρκή και άμεσης κατανάλωσης αγαθά (1985: 25,6^ο/ο, 1984: 20,1^ο/ο) και τα είδη διατροφής (1985: 23,8^ο/ο, 1984: 18,6^ο/ο).

Οι εξελίξεις στις τιμές κατά το 1985 διεύρυναν περισσότερο τη διαφορά στους ρυθμούς πληθωρισμού μεταξύ της Ελλάδος και των χωρών του ΟΟΣΑ ή της ΕΟΚ, όπου ο ρυθμός ανόδου των τιμών επιβραδύνθηκε. Συγκεκριμένα, ο μέσος ρυθμός ανόδου των τιμών καταναλωτή στις χώρες του ΟΟΣΑ από 5,3^ο/ο το 1984 έπεσε στο 4,6^ο/ο το 1985, ενώ στις χώρες της ΕΟΚ από 6,1^ο/ο το 1984 υποχώρησε στο 5,4^ο/ο το 1985.

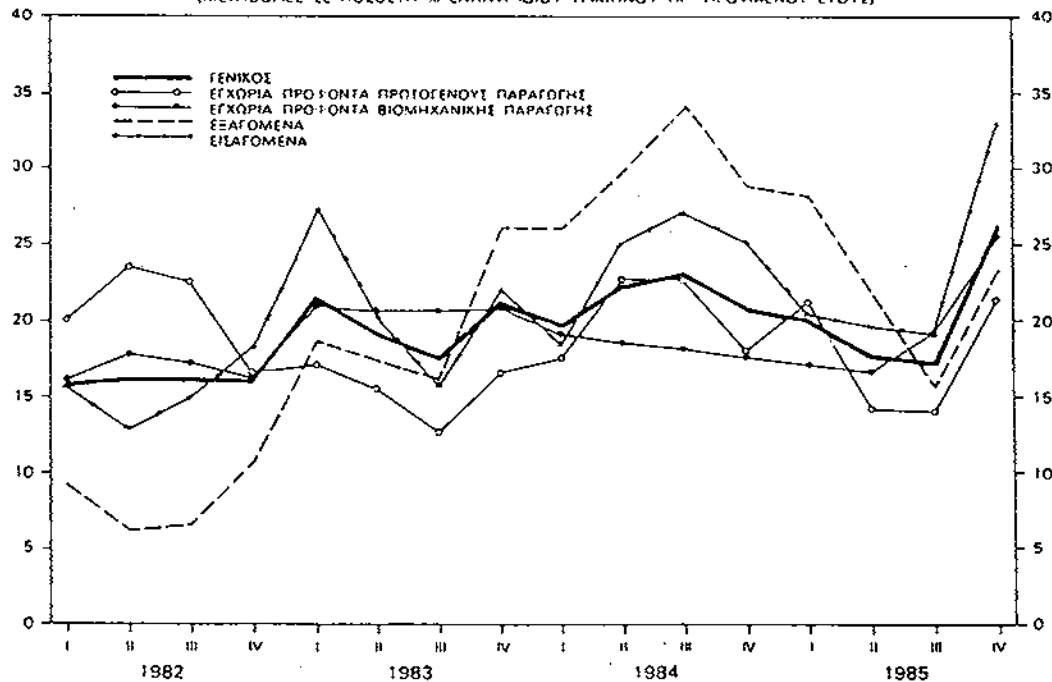
ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ (ΕΣΥΕ)

(ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΑ % ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΤΡΙΜΗΝΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ)

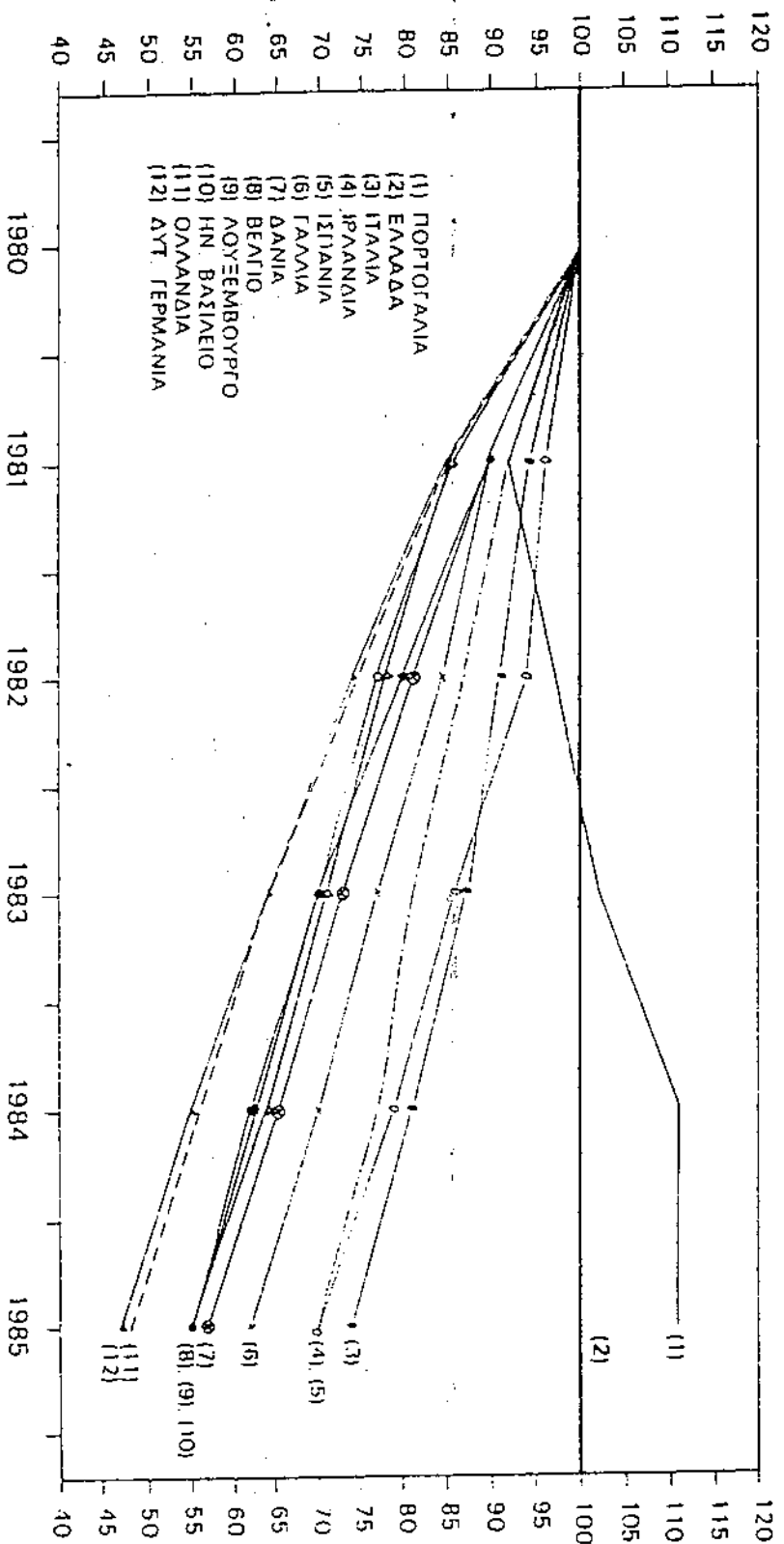

ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΧΟΝΔΡΙΚΗΣ ΠΩΛΗΣΗΣ (ΕΣΥΕ)

(ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΑ % ΕΝΑΝΤΙ ΙΔΙΟΥ ΤΡΙΜΗΝΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ)

ΑΠΟΚΛΙΣΗ ΔΕΙΚΤΗ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΟΚ ΑΠΟ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟ ΔΕΙΚΤΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ζ. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1986

Η άνοδος του δείκτη τιμών καταναλωτή μεταξύ αρχής και τέλους του 1986 περιορίστηκε σε 16,9% έναντι 25% το 1985. Αντίθετα, σε μέσα επίπεδα ο δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε περισσότερο το 1986 από ό,τι το προηγούμενο έτος (23% έναντι 19,3%). Αυτό οφείλεται στην έντονη ανατιμητική τάση που εκδηλώθηκε τους τελευταίους μήνες του 1985, μετά την αναπροσαρμογή των τιμών αγαθών και υπηρεσιών που περιλάμβανε το πρόγραμμα σταθεροποίησης της οικονομίας, με αποτέλεσμα ο δείκτης τιμών στην αρχή του 1986 να ευρίσκεται σε υψηλό επίπεδο. Στους αμέσως επόμενους μήνες, ο ρυθμός του πληθωρισμού επιταχύνθηκε περαιτέρω και έφτασε το 24,7% το πρώτο τρίμηνο του 1986. Στη συνέχεια όμως, οι ανατιμητικές τάσεις εμφάνισαν, σε σύγκριση με τα αντίστοιχα τρίμηνα του 1985, σημεία επιβράδυνσης τα οποία έγιναν περισσότερο αισθητά το τελευταίο τρίμηνο του έτους. Τελικά, μεταξύ αρχής και τέλους του έτους, ο ρυθμός πληθωρισμού περιορίστηκε σε ποσοστό που δεν απέχει αισθητά από το στόχο του 16% που είχε τεθεί στον πρόγραμμα σταθεροποίησης.

Αποφασιστικά συνέβαλε στην επιβράδυνση του ρυθμού του πληθωρισμού η συγκράτηση της αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στον αστικό τόμεα, που ήταν συνέπεια της αυστηρής εισοδηματικής πολιτικής που εφαρμόστηκε. Ευνοϊκά επίσης επέδρασε η μικρότερη, σε σύγκριση με το 1985 αύξηση των γεωργικών τιμών, τόσο σε επίπεδο παραγωγού όσο και σε επίπεδο τιμών καταναλωτή. Σημαντική εξάλλου ήταν και η υποχώρηση των πληθωριστικών επιδράσεων από πλευράς εισαγόμενων ειδών, εξαιτίας της μείωσης της τιμής των καυσίμων, της μικρότερης διολίσθησης της δραχμής και της πτώσης των διεθνών τιμών των πρώτων υλών. Τέλος, σταθεροποιητική επίδραση άσκησε και το πάγωμα των τιμών, που ίσχυσε από τις αρχές του περασμένου Νοεμβρίου μέχρι το τέλος Ιανουαρίου 1987, για την αντιμετώπιση ανατιμητικών τάσεων που παρατηρήθηκαν στην αγορά μετά το μήνα Αύγουστο και οι οποίες είχαν σχέση με την εισαγωγή του φόρου προστιθέμενης αξίας από την 1 Ιανουαρίου 1987.

Αντίθετα, η πολιτική απελευθέρωσης των τιμών από ελέγχους, που άρχισε το δεύτερο εξάμηνο του 1985 και συνεχίστηκε το 1986, επηρέασε αυξητικά το ρυθμό του πληθωρισμού μέσα στο έτος. Η πολιτική αυτή περιλάμβανε την κατάργηση των ελέγχων της Αγορανομικής Διάταξης 38/1984, σύμφωνα με την οποία επιχειρήσεις εισαγωγής, παραγωγής ή διακίνησης πολλών ειδών ήταν υποχρεωμένες να υποβάλλουν αναλυτικά κοστολόγια στο Υπουργείο Εμπορίου πριν από κάθε αύξηση τιμών.

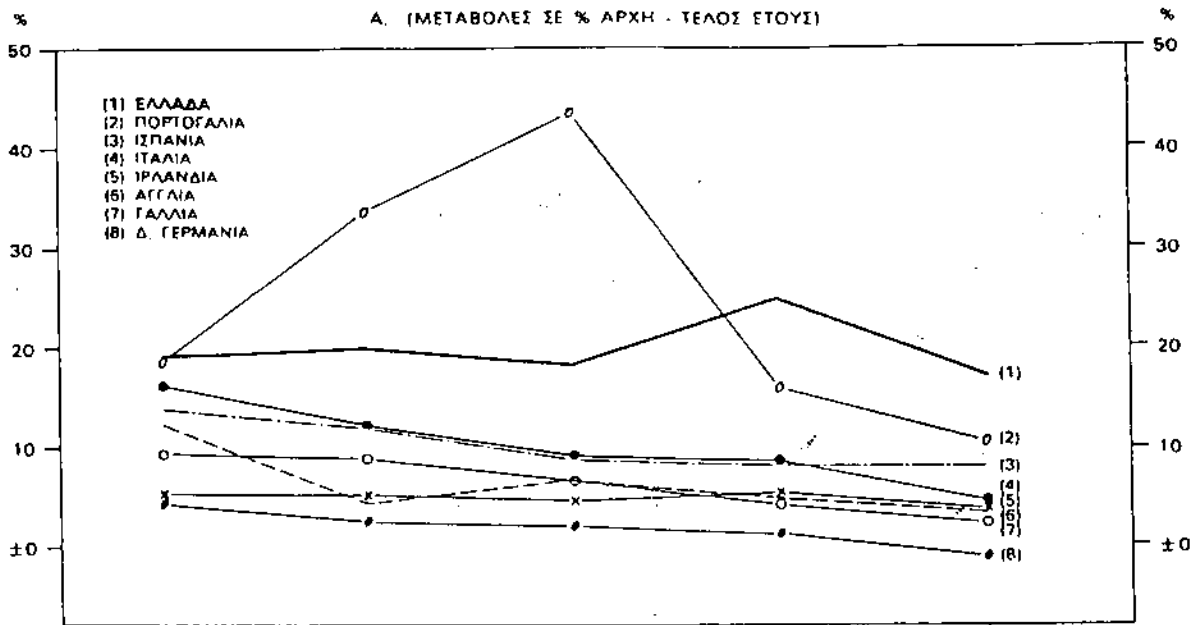
Αναλυτικά, η επιβράδυνση του αυξητικού ρυθμού των τιμών μέσα στο 1986 προήλθε κατά κύριο λόγο από τη συγκράτηση της αυξητικής τάσης στις τιμές των ειδών διατροφής (αύξηση 13,9^ο/ο το 1986, έναντι 23,8^ο/ο το 1985), που εκδηλώθηκε κυρίως στις τιμές των κρεάτων, γαλακτοκομικών προϊόντων, των ελαίων και λιπών. Αξιόλογη ήταν και η συμβολή στην επιβράδυνση του αυξητικού ρυθμού του γενικού επιπέδου των τιμών από τη χαλάρωση της ανατιμητικής τάσης στις υπηρεσίες στέγασης (αύξηση 14,1^ο/ο έναντι 24,5^ο/ο το 1985) και μεταφορών-επικοινωνιών (αύξηση 11,9^ο/ο το 1986, έναντι 32,8^ο/ο το 1985). Οι τρεις αυτές κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών αντιπροσωπεύουν το 60^ο/ο περίπου της μέσης συνολικής οικογενειακής δαπάνης. Μειωτικά επέδρασαν στη διαμόρφωση του ρυθμού ανόδου του γενικού επιπέδου των τιμών και οι υπόλοιπες κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών του δευτευτικού επιπέδου καταναλωτή, εκτός από τα είδη "ένδυσης-υπόδησης" και "υγείας-ατομικής καθαριότητας", οι τιμές των οποίων σημείωσαν ελαφρά μεγαλύτερη αύξηση μέσα στο 1986, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Τα σταθεροποιητικά μέτρα του Οκτωβρίου 1985 και η ευνοϊκή διεθνής συγκυρία οδήγησαν τελικά σε μείωση του ρυθμού πληθωρισμού κατά οκτώ περίπου εκατοστιαίες μονάδες μεταξύ αρχής και τέλους του 1986. Εντούτοις, ο ρυθμός του πληθωρισμού στην Ελλάδα εξακολουθεί να παραμένει από τους υψηλότερους των χωρών του ΟΟΣΑ και ο υψηλότερος στις χώρες της ΕΟΚ, η διαφορά δε σε μέσα ετήσια επίπεδα διευρύνθηκε κατά το 1986.

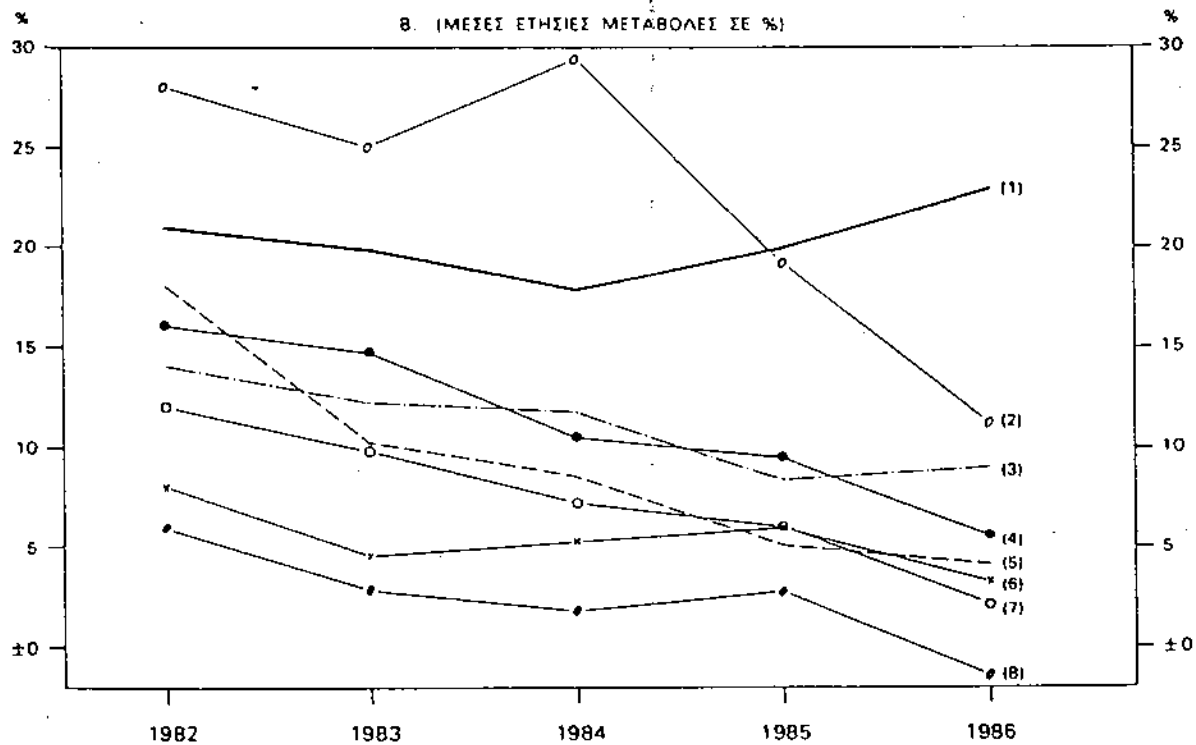
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΕΙΚΤΗ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΟΚ

Α. (ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΕ % ΑΡΧΗ - ΤΕΛΟΣ ΕΤΟΥΣ)

Β. (ΜΕΣΕΣ ΕΤΗΣΙΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΕ %)

Η. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1987

Η αποικλιμδίκωση του πληθωρισμού συνεχίστηκε και στο 1987. Η επιβράδυνση του πληθωρισμού μεταξύ αρχής και τέλους του 1987 ήταν σχετικά περιορισμένη, αλλά σε μέσα ετήσια επίπεδα ο ρυθμός ανόδου των τιμών παρουσίασε σημαντική κάμψη. Συγκεκριμένα, η αύξηση του δείκτη τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) μεταξύ αρχής και τέλους του 1987 περιορίστηκε στο 15,7^ο/ο, έναντι 16,9^ο/ο στο 1986 και 25^ο/ο στο 1985, ενώ σε μέσα επίπεδα η άνοδος του ΔΤΚ σημείωσε επιβράδυνση, από 23^ο/ο το 1986 σε 16,4^ο/ο το 1987. Ανάλογη ήταν η εξέλιξη των τιμών χονδρικής πώλησης, αλλά ο ρυθμός ανόδου τους διαμορφώθηκε σε σημαντικά χαμηλότερο επίπεδο. Μεταξύ αρχής και τέλους του έτους, ο δείκτης τιμών χονδρικής (ΔΤΧ) αυξήθηκε κατά 7,5^ο/ο, έναντι 8,5^ο/ο και 28,2^ο/ο κατά το 1986 και 1985 αντίστοιχα. Σε μέσα επίπεδα, ο αυξητικός ρυθμός του ΔΤΧ εμφάνισε μεγαλύτερη μείωση, από 17,9^ο/ο το 1986 σε 9,2^ο/ο το 1987.

Η σχετικά περιορισμένη επιβράδυνση του πληθωρισμού κατά τη διάρκεια του έτους οφείλεται στην επίδραση ειδικών έκτακτων παραγόντων, ιδιαίτερα στο πρώτο εξάμηνο, όπως η εισαγωγή του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) από Ι.Ι.1987, η άρση στο τέλος Ιανουαρίου 1987 του παγώματος των τιμών που ίσχυσε από τις αρχές του Νοεμβρίου 1986 και οι εξαιρετικά δυσμενείς καιρικές συνθήκες του Μάρτιο, που επηρέασαν ανοδικά τις τιμές των αγροτικών προϊόντων. Ειδικότερα, η αύξηση των καθαρών έμμεσων φόρων ανά μονάδα τελικής δαπάνης και ιδιαίτερα η εφαρμογή του ΦΠΑ εκτιμάται ότι συνέβαλαν στην επιτάχυνση του αυξητικού ρυθμού του ΔΤΚ κατά 3-4 ποσοστιαίες μονάδες περίπου. Η πτωτική τάση του πληθωρισμού ενισχύθηκε και έγινε εμφανέστερη στο δεύτερο εξάμηνο του έτους, στη διάρκεια του οποίου ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού διαμορφώθηκε, μετά από εποχική διόρθωση, στο 11,4^ο/ο, ενώ στο πρώτο εξάμηνο ο αντίστοιχος ρυθμός ήταν 20,2^ο/ο. Η εξασθένηση των πληθωριστικών πιέσεων συνεχίστηκε και στο πρώτο τρίμηνο του 1988, στο οποίο ο ΔΤΚ σημείωσε άνοδο κατά 2,4^ο/ο, έναντι 4,7^ο/ο στο αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους.

Από την πλευρά του κόστους, δύο κυρίως παράγοντες συνέβαλαν στην ανάσχεση των ανατιμητικών τάσεων στο 1987: (α) Η

συγκρατημένη άνοδος των τιμών των εισαγόμενων ειδών, σε σύγκριση με το 1986, που αντανάκλαζε τη σχετική σταθερότητα των διεθνών τιμών των πρώτων υλών και τη μικρότερη υποχώρηση της μέσης σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής, που ήταν 11^ο/ο το 1987 έναντι 22,2^ο/ο το 1986. (β) Η συμπίεση των περιθωρίων κέρδους το 1987, μετά τη μεγάλη διεύρυνση που είχαν σημειώσει το 1986, λόγω αυξημένου ανταγωνισμού από τα εισαγόμενα προϊόντα. Εξάλλου, η αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο μη γεωργικό τομέα παρέμεινε και το 1987 συγκρατημένη αν και ήταν λίγο μεγαλύτερη από ό,τι το 1986 (1987: 12^ο/ο, 1986: 11,2^ο/ο και 1985: 20,3^ο/ο).

Ειδικότερα, η σημαντική κατά 6,6 εκατοστιαίες μονάδες επιβράδυνση το 1987 του ρυθμού ανόδου του ΔTK, σε μέσα επίπεδα, οφείλεται στη συγκράτηση της αυξητικής τάσης των τιμών όλων των ομάδων αγαθών και υπηρεσιών, με εξαίρεση τα είδη της ομάδας "εκπαίδευση, μόρφωση, αναψυχή", οι τιμές των οποίων σημείωσαν ταχύτερη αύξηση (1987: 23,5^ο/ο, 1986: 21,9^ο/ο). Αξιοσημείωτη είναι η συγκράτηση των αυξητικών τάσεων στις τιμές των ειδών "διατροφής" (1987: 12,6^ο/ο, 1986: 20,3^ο/ο), κυρίως των δημητριακών, των γαλακτοκομικών προϊόντων και των κρεάτων. Σημαντικότερη ήταν η επιβράδυνση στις τιμές της ομάδας "μεταφορών και επικοινωνιών" (1987: 11,4^ο/ο, 1986: 26,7^ο/ο) που εκδηλώθηκε κυρίως στις τιμές καυσίμων και εισιτηρίων, ενώ ήταν μικρότερη στις τιμές της ομάδας "στέγαση" (1987: 14,6^ο/ο, 1986: 20,8^ο/ο).

Γενικότερα, παρατηρείται ότι, σε μέσα επίπεδα, η αύξηση των τιμών των υπηρεσιών το 1987 ήταν αρκετά μεγαλύτερη από εκείνη των αγαθών (19,1^ο/ο έναντι 15,5^ο/ο), ενώ το 1986 συνέβη το αντίθετο. Εξάλλου, διευρύνθηκε στο 1987 η απόκλιση μεταξύ της αύξησης των τιμών των ελεγχόμενων (12,5^ο/ο) και των μη ελεγχόμενων αγαθών και υπηρεσιών (17,8^ο/ο). Στο 1986 οι αντίστοιχες αυξήσεις των ελεγχόμενων και των μη ελεγχόμενων αγαθών και υπηρεσιών ήταν 20,4^ο/ο και 24^ο/ο. Επομένως, η επιβράδυνση του πληθωρισμού πραγματοποιήθηκε σε περίοδο, που συνεχίστηκε η εφαρμογή πολιτικής απελευθέρωσης των τιμών από ελέγχους.

Θ. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1988

Συνεχίστηκε και στο 1988 η επιβράδυνση του πληθωρισμού. Η επιβράδυνση αυτή άρχισε στις αρχές του 1986, μετά τα μέτρα σταθεροποίησης της οικονομίας του Οκτωβρίου του 1985. Συγκεκριμένα, η άνοδος των τιμών, όπως υπολογίζεται από τη μεταβολή στη διάρκεια του έτους του δείκτη τιμών καταναλωτή, έφτασε στο 25^ο/ο το 1985, και στα επόμενα τρία έτη μειώθηκε σταδιακά στο 16,9^ο/ο, 15,7^ο/ο και 14^ο/ο, αντίστοιχα. Σημειώνεται όμως ότι, αν ληφθούν υπόψη οι επιδράσεις που ασκήθηκαν στις τιμές από έκτακτους παράγοντες στη διετία 1987-88, δεν υποδηλώνεται εξασθένηση των πληθωριστικών πιέσεων. Αντίθετα, διαπιστώνεται ότι ανακόπηκε στο 1988 η πτωτική τάση του πληθωρισμού, αν δεν σημειώθηκε μικρή επιτάχυνση σε σχέση με το 1987. Έκτακτοι παράγοντες που επηρέασαν το επίπεδο των τιμών ήταν η εισαγωγή από Ι.Ι.1987 του φόρου προστιθέμενης αξίας και η λήξη του τριμήνου παγώματος των τιμών στις 3Ι.Ι.1987, που σε σημαντικό βαθμό συνέβαλαν αυξητικά στη διαμόρφωση του ρυθμού πληθωρισμού στη διάρκεια του 1987. Η καθαρή όμως επίδραση έκτακτων δυσμενών παραγόντων στη διαμόρφωση του πληθωρισμού στο 1988 ήταν κατά πολύ μικρότερη σε σύγκριση με εκείνη του 1987.

Σε μέσα ετήσια επίπεδα, ο ρυθμός ανόδου του δείκτη τιμών καταναλωτή επιβραδύνθηκε από 16,4^ο/ο το 1987 σε 13,5^ο/ο το 1988, ενώ ο ρυθμός του δείκτη τιμών χονδρικής επιταχύνθηκε από 9,8^ο/ο το 1987 σε 10,1^ο/ο το 1988. Η μικρότερη άνοδος των τιμών σε μέσα επίπεδα, σε σύγκριση με την αύξησή τους στη διάρκεια του 1988, εξηγείται από το γεγονός ότι οι ανατιμητικές τάσεις ήταν εντονότερες, τόσο στη χονδρική όσο και στη λιανική πώληση, στα τελευταία δύο τρίμηνα του έτους, με αποτέλεσμα να συμβάλλουν λιγότερο στην άνοδο των μέσων ετήσιων επιπέδων.

Η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου του δείκτη τιμών καταναλωτή κατά 1,7 εκατοστιαίες μονάδες μεταξύ αρχής και τέλους του 1988 οφείλεται στη συγκράτηση της αυξητικής τάσης των τιμών όλων των ομάδων αγαθών και υπηρεσιών, με εξαίρεση τις τι-

μές στις ομάδες "διατροφή" και "ποτά-καπνός", η αύξηση των οποίων επιταχύνθηκε από 11,1^ο/ο σε 14,6^ο/ο και από 17,9^ο/ο σε 36,2^ο/ο αντίστοιχα. Η επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών ειδών διατροφής οφείλεται στις αυξημένες τιμές των οπωρολαχανικών, λόγω μειωμένης προσφοράς μετά τον καύσωνα του περασμένου Ιουλίου, και στις μεγαλύτερες αυξήσεις των τιμών των κρεάτων, που οφείλεται στη μείωση των νομισματικών εξισωτικών ποσών και την παράλληλη σημαντική αύξηση των τιμών στις χώρες προέλευσης των εισαγωγών. Η μεγαλύτερη εξάλλου αύξηση των τιμών των ειδών της ομάδας "ποτά-καπνός" οφείλεται στη μεγάλη αύξηση της φορολογίας των τσιγάρων το 1988.

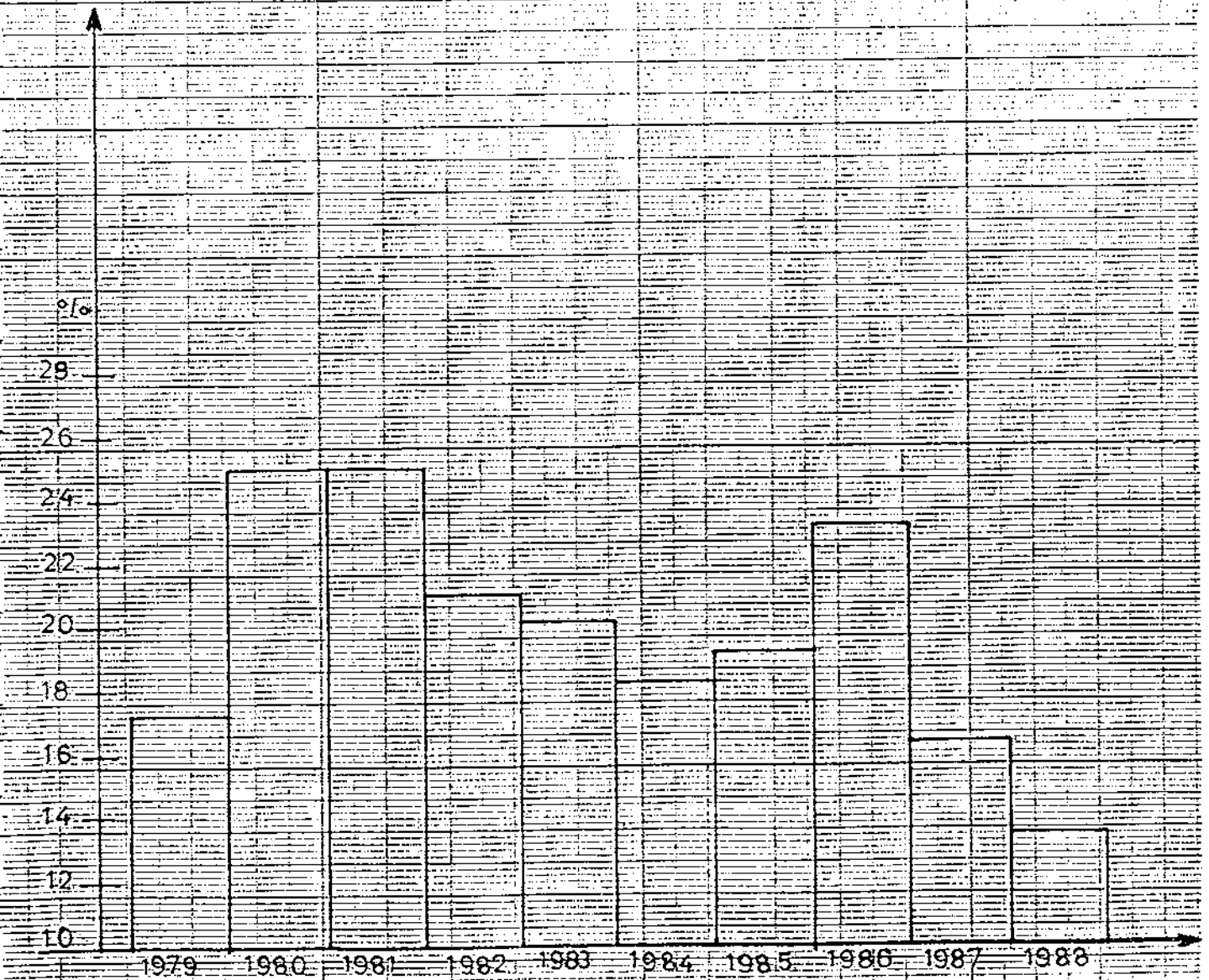
Σημαντική επιβράδυνση σημείωσαν οι τιμές των αγαθών και υπηρεσιών των ομάδων "υγεία-καθαριότητα" και "εκπαίδευση, μόρφωση, αναψυχή" (από 25,4^ο/ο σε 14^ο/ο και από 23,5^ο/ο σε 14,6^ο/ο αντίστοιχα. Συγκράτηση των αυξητικών τάσεων σημειώθηκε και στις τιμές των διαρκών καταναλωτικών αγαθών (από 16,5^ο/ο σε 9,6^ο/ο). Γενικότερα στο 1988 περιορίστηκε η απόκλιση μεταξύ αυξήσεων τιμών ελεγχόμενων (13,5^ο/ο) και μη ελεγχόμενων αγαθών και υπηρεσιών (14,2^ο/ο), ενώ οι αντίστοιχες αυξήσεις το 1987 ήταν 14,4^ο/ο και 16,3^ο/ο. Σε επίπεδο χονδρικής πώλησης, η κατά 4 εκατοστιαίες μονάδες επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών μεταξύ αρχής-τέλους 1987 και 1988 αντανακλά τη μεγαλύτερη αύξηση όλων των επιμέρους δεικτών, με εξαίρεση την κατηγορία των εισαγόμενων προϊόντων (από 10,7^ο/ο σε 9,1^ο/ο)

Από την ανάλυση της συμβολής στον πληθωρισμό των τιμών των παραγόντων κόστους, σε μέσα επίπεδα, παρατηρείται ότι το 1988 αυξήθηκε, σε σχέση με το προηγούμενο έτος, η επίδραση της ανόδου του εργατικού κόστους ανά μονάδα προϊόντος, λόγω της ελαστικότερης εισοδηματικής πολιτικής που εφαρμόστηκε. Συγκεκριμένα, η επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο μη γεωργικό τομέα (από 12,3^ο/ο σε 15^ο/ο) συνέβαλε κατά 0,8 περίπου της εκατοστιαίας μονάδας στο ρυθμό πληθωρισμού το 1988, σε σχέση με το 1987.

Οι εξελίξεις στις τιμές κατά το 1988 συνετέλεσαν στον περιορισμό της διαφοράς στους ρυθμούς πληθωρισμού μεταξύ της

Ελλάδος και των χωρών του ΟΟΣΑ και της ΕΟΚ, των οποίων ο πληθωρισμός επιταχύνθηκε ελαφρά. Συγκεκριμένα, ο μέσος ρυθμός ανόδου των τιμών καταναλωτή διαμορφώθηκε στις χώρες του ΟΟΣΑ από 3,2^ο/ο το 1987 σε 3,8^ο/ο το 1988, και στις χώρες της ΕΟΚ από 3,1^ο/ο το 1987 σε 3,4^ο/ο το 1988. Παρά τις εξελίξεις αυτές, ο ρυθμός πληθωρισμού στην Ελλάδα παραμένει σχεδόν τετραπλάσιος από εκείνον στις χώρες του ΟΟΣΑ και τις χώρες της ΕΟΚ.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ
με βάση 1982=100
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΕΝΑΝΤΙ
ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ

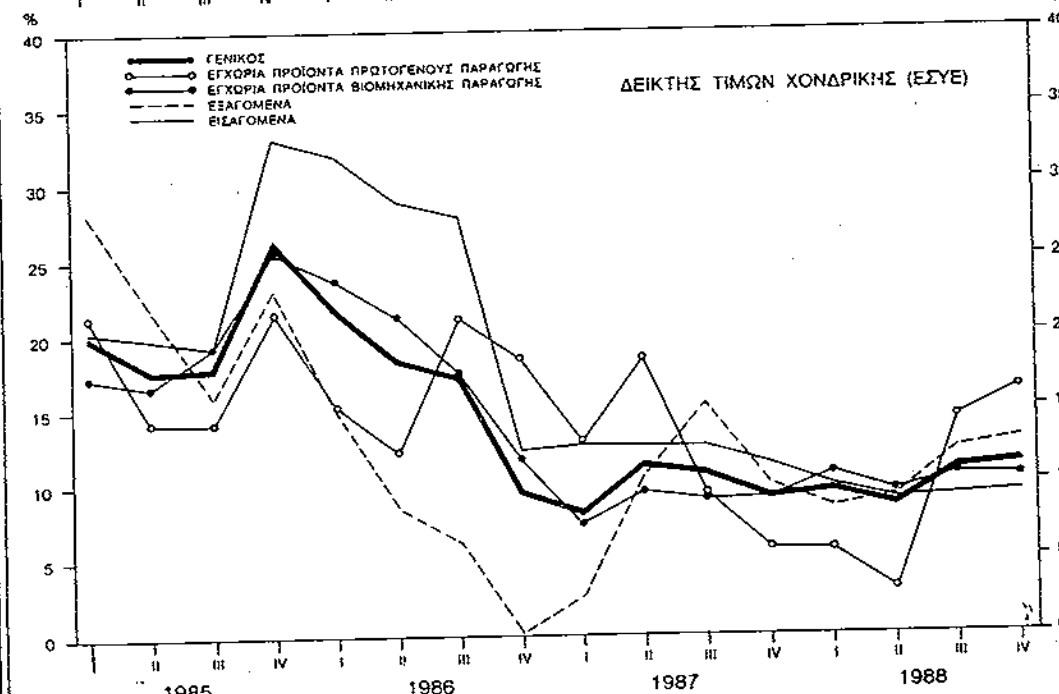
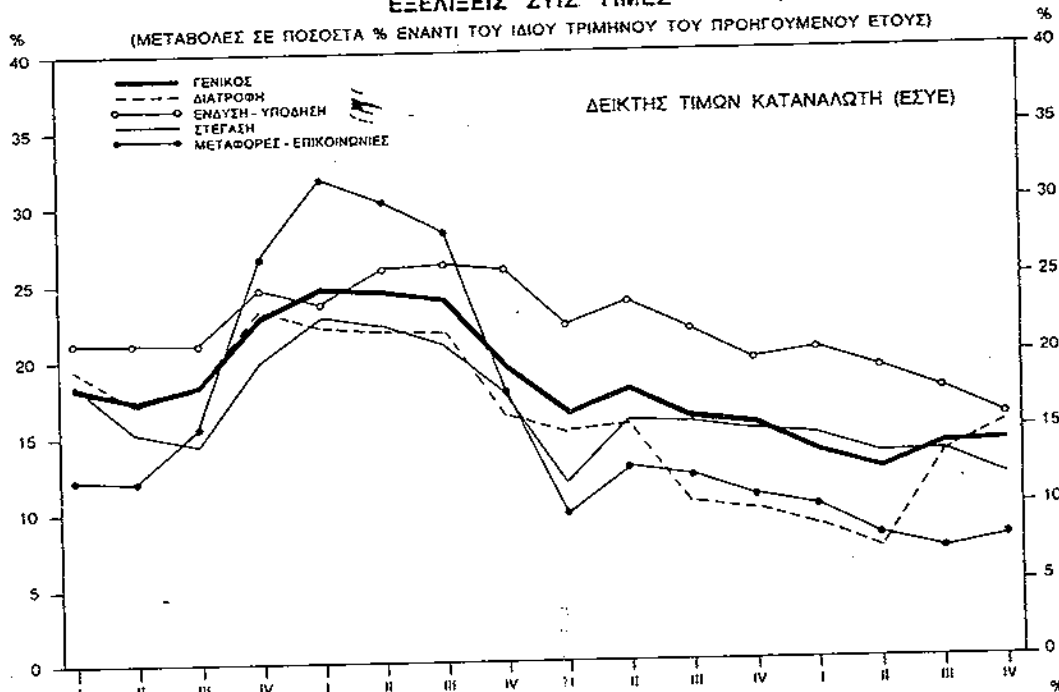
ΕΤΗΣΙΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

(Μεταβολή μέσων επιπέδων σε ποσοστά %)

Έτη ή τρίμηνα	Δείκτης τιμών καταναλωτή, ΕΣΥΕ					Δείκτης τιμών χονδρικής πώλησης, ΕΣΥΕ				
	Ειδικοί δείκτες					Σύνολο	Ειδικοί δείκτες			
	Διατροφή	Ένδυση, υπόδηση	Στέγαση	Μίσθω-ρες, επι-κοινωνίες	Λοιπά αγαθά και υπηρεσίες		Προϊόντα παραγωγής για Πρωτογενή	Προϊόντα εγχώριου παραγωγής για βιομηχανικά	Εξαγο-ρεύμενα προϊόντα	Εισαγό-μενα προϊόντα
1978	12,6	13,9	11,4	6,4	14,2	10,3	12,6	9,8	5,4	12,9
1979	19,0	22,3	19,5	24,4	14,9	21,2	21,0	22,3	25,7	20,0
1980	24,8	18,8	28,9	22,7	24,0	28,4	24,8	30,4	26,3	28,4
1981	24,5	21,6	27,1	13,6	24,4	25,9	25,1	24,2	25,1	31,0
1982	20,9	21,1	27,7	15,4	21,7	16,0	20,6	16,8	8,1	15,2
1983	20,2	18,0	22,3	20,9	24,4	19,8	15,5	20,8	19,6	21,4
1984	18,4	18,3	26,2	11,7	19,8	21,4	20,2	18,4	29,6	24,0
1985	19,3	19,5	22,1	16,8	19,7	20,6	17,7	19,7	22,1	23,3
1986	23,0	20,3	25,4	26,6	24,2	16,4	16,9	18,2	7,2	24,5
1987	16,4	12,6	21,7	11,4	20,4	9,8	11,4	8,7	9,5	12,3
1988	13,5	11,1	13,4	8,3	15,7	10,1	9,8	10,3	10,6	9,3
1985	α' 18,5 β' 17,3 γ' 18,2 δ' 23,0	21,2 21,1 21,1 24,7	18,5 15,2 14,6 19,9	12,4 12,2 15,6 26,7	18,7 18,8 19,5 21,7	20,1 17,7 17,8 26,3	21,3 14,2 14,0 21,6	17,2 16,6 19,2 25,5	28,1 21,9 15,9 23,1	20,3 19,9 19,2 33,0
1986	α' 24,7 β' 24,5 γ' 23,8 δ' 19,5	23,6 25,9 26,1 25,6	22,8 22,1 20,9 17,8	31,7 30,2 28,3 17,8	26,0 25,4 24,4 21,4	21,6 18,3 17,2 9,5	15,3 12,4 21,2 18,5	23,7 21,2 17,5 11,6	14,9 8,6 6,2 0,2	31,9 28,8 27,8 12,3
1987	α' 16,4 β' 17,8 γ' 16,0 δ' 15,4	22,2 23,4 21,9 19,8	11,7 15,9 15,7 15,1	9,8 12,8 12,3 10,8	19,6 20,3 20,6 20,9	8,1 11,3 10,6 9,1	12,8 18,4 9,3 5,8	7,3 9,5 8,8 8,9	2,6 10,4 15,3 9,9	12,7 12,6 12,5 11,4
1988	α' 13,6 β' 12,4 γ' 14,0 δ' 14,1	20,4 19,1 17,6 15,9	14,8 13,5 13,5 12,0	10,1 8,0 7,1 7,9	16,3 15,8 15,6 15,1	9,5 8,5 11,0 11,3	5,6 2,9 14,4 16,3	10,7 9,5 10,5 10,3	8,3 9,1 12,1 12,8	9,8 8,9 9,1 9,3

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ
ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ

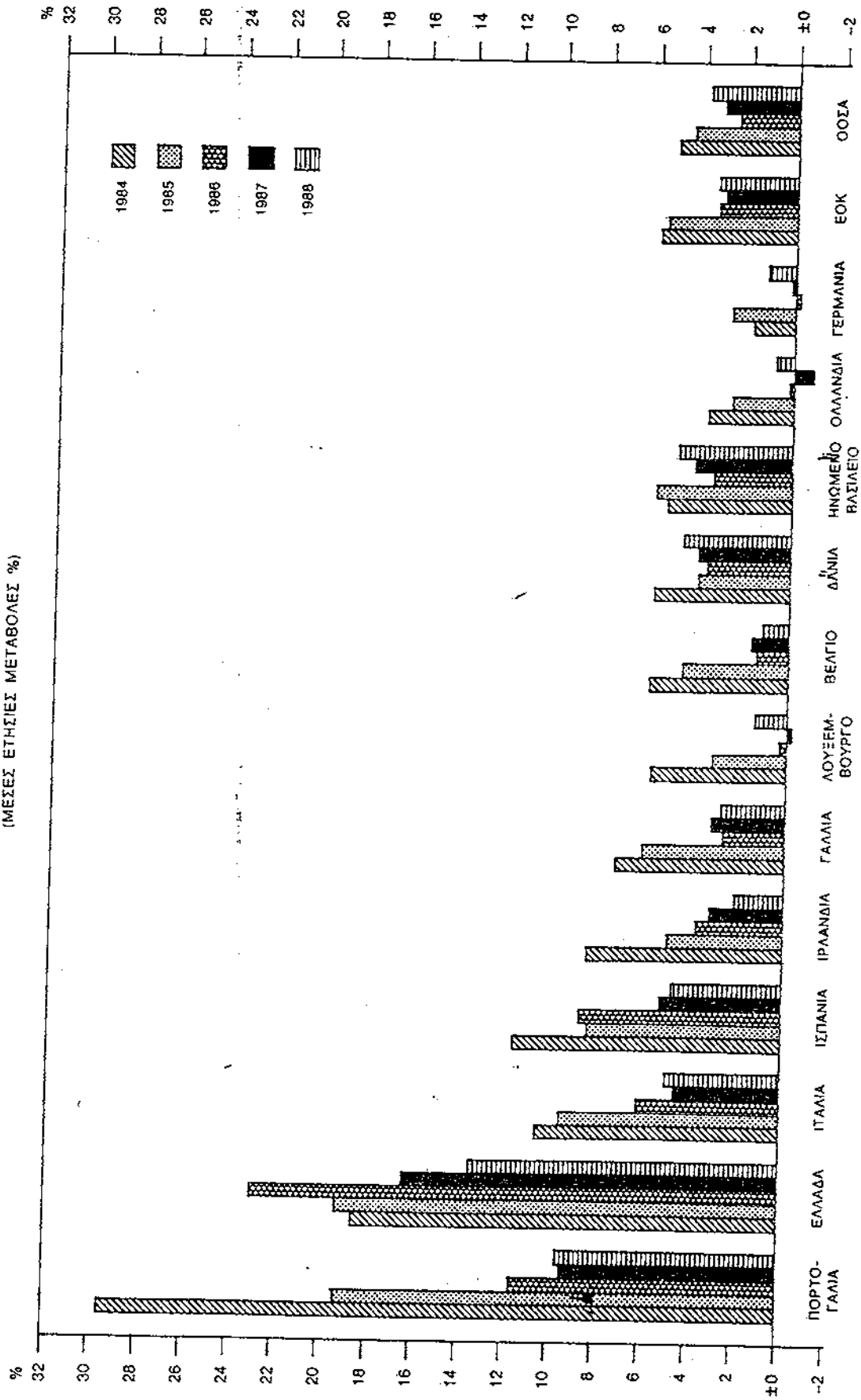
(ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΑ % ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΤΡΙΜΗΝΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ IV.2

ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΕΙΚΤΗ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ, ΟΟΣΙΑ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΟΚ

(ΜΕΣΕΣ ΕΤΗΣΙΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ %)

I. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1989

Η επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των τιμών σε δωδεκάμηνη βάση, η οποία άρχισε από το Φεβρουάριο του 1986, συνεχίστηκε, με μικρές διακυμάνσεις, στα επόμενα δύο έτη. Ο πληθωρισμός έφτασε στο χαμηλότερο επίπεδο τον Ιούνιο του 1988: (11,8^ο/ο). Υστερα όμως άρχισε να επιταχύνεται και με διακυμάνσεις ανήλθε τελικά σε 14,8^ο/ο το Δεκέμβριο του 1989, ενώ τον ίδιο μήνα του 1988 ήταν 14^ο/ο.

Αν συγκριθούν τα μέσα ετήσια επίπεδα του δείκτη τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ), η επιτάχυνση του αυξητικού ρυθμού των τιμών εμφανίζεται μικρότερη (από 13,5^ο/ο το 1988 σε 13,7^ο/ο το 1989) επειδή οι μεγαλύτερες αυξήσεις τιμών σημειώθηκαν τους δύο τελευταίους μήνες του 1989, κατά τους οποίους ο δείκτης αυξήθηκε 2,7^ο/ο έναντι ανόδου 1,8^ο/ο το ίδιο δίμηνο του 1988.

Αναλυτικά, επιτάχυνση των τιμών το 1989 σε σύγκριση με το 1988 εκδηλώθηκε κυρίως στα είδη διατροφής και κατά δεύτερο λόγο στα διαρκή αγαθά και είδη άμεσης κατανάλωσης. Και στις δύο αυτές ομάδες αγαθών, ιδιαίτερα στην πρώτη, οι αυξήσεις που σημειώθηκαν στις τιμές (18,2^ο/ο και 10,7^ο/ο) ήταν μεγαλύτερες έναντι του 1988 (11,1^ο/ο και 9,3^ο/ο αντίστοιχα). Ειδικότερα, η επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών ειδών διατροφής, που συνέβαλε στην επιτάχυνση του γενικού δείκτη κατά δύο εκατοστιαίες μονάδες περίπου, προήλθε από τις αυξημένες τιμές των κρεάτων, των φρούτων και λαχανικών, των γαλακτοκομικών προϊόντων και των ελαίων και λιπών, που οφείλονται στην ταχύτερη υποτίμηση της πράσινης δραχμής το 1989 και στη μεγαλύτερη αύξηση των απολαμβανόμενων από τους παραγωγούς τιμών τόσο στις χώρες της ΕΟΚ (9,2^ο/ο από 2,8^ο/ο το 1988) όσο και στην Ελλάδα (16,1^ο/ο από 13,7^ο/ο το 1988). Γενικότερα, όπως προκύπτει από την ανάλυση των σχετικών στοιχείων του δείκτη τιμών χονδρικής της ΕΣΥΕ, στην επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών των ειδών διατροφής συνετέλεσε και η μεγαλύτερη αύξηση τιμών των μεταποιημένων ειδών διατροφής (μέση αύξηση 14,2^ο/ο το 1989 έναντι 11,7^ο/ο το 1988).

Η επιτάχυνση, εξάλλου, του αυξητικού ρυθμού των τιμών της ομάδας διαρκών αγαθών και ειδών άμεσης κατανάλωσης, που ήταν μικρότερη, οφείλεται κυρίως σε μεγαλύτερες αυξήσεις των οικιακών ειδών άμεσης κατανάλωσης και ιδιαίτερα των ειδών καθαρισμού και συντήρησης, των οποίων ο ρυθμός ήταν σχεδόν διπλάσιος το 1989 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Οφείλεται επίσης σε μεγαλύτερες αυξήσεις τιμών της κατηγορίας επίπλων και καλυμμάτων δαπέδου, τις οποίες επηρέασαν οι ανατιμήσεις των αντίστοιχών εγχωρίως παραγόμενων και εισαγόμενων βιομηχανικών ειδών, καθώς και η αυξημένη ζήτησή τους.

Στις υπόλοιπες ομάδες αγαθών και υπηρεσιών οι ανατιμήσεις ήταν μικρότερες το 1989 από εκείνες του 1988. Η συγκράτηση όμως των ανατιμητικών τάσεων στις ομάδες αυτές δεν σημαίνει και αντίστοιχη εξασθένηση των πληθωριστικών πιέσεων. Σε σημαντικό βαθμό οφείλεται στην αναστολή αυξήσεων στις τιμές διοικητικά ελεγχόμενων αγαθών και υπηρεσιών, στα οποία συγκαταλέγονται και τα πετρελαιοειδή. Οι τιμές των πετρελαιοειδών, με εξαίρεση την τιμή της βενζίνης που αυξήθηκε κατά 17,5% στα μέσα Δεκεμβρίου, παρέμειναν αμετάβλητες το 1989, παρά το ότι κατά το έτος αυτό η υποτίμηση της δραχμής έναντι του δολαρίου ήταν μεγαλύτερη σε σύγκριση με το 1988 (12,7% έναντι 4,5%) και οι διεθνείς τιμές αργού πετρελαίου παρουσίασαν αύξηση 20% περίπου, ενώ κατά το 1988 είχαν μειωθεί κατά 20,5%. Επιτιμάται ότι η αναστολή αυξήσεων των διοικητικά ελεγχόμενων τιμών, σε συνδυασμό με τη μείωση του ρυθμού αύξησης των έμμεσων φόρων, συνέβαλαν στη συγκράτηση του πληθωρισμού το 1989 κατά 1,5 εκατοστιαίες μονάδες τουλάχιστον. Σχετική με τις προηγούμενες παρατηρήσεις είναι και η χαλάρωση των ανατιμητικών πιέσεων που σημειώθηκε στις τιμές των υπηρεσιών το 1989 σε σύγκριση με το 1988 (11,7% από 17%), και των ελεγχόμενων ειδών (10,0% από 13,9%). Αντίθετα, ο ρυθμός αύξησης των τιμών των αγαθών επιταχύνθηκε από 12,4% το 1988 σε 14,4% το 1989 και των μη ελεγχόμενων ειδών από 13,3% σε 15,3%.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η διατήρηση του πληθωρισμού σε υψηλά επίπεδα κατά το παρελθόν έτος οφείλεται κυρίως στις αυξήσεις των τιμών στα είδη διατροφής. Τα είδη αυτά αντιπροσωπεύουν το ένα τρίτο της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης των

νοικοκυριών και στις ανατιμήσεις τους οφείλεται το 40^ο/ο περίπου της αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών το 1989.

Όσον αφορά τη συμβολή των παραγόντων κόστους στον πληθωρισμό κατά το 1989, παρατηρείται ότι η πληθωριστική επίδραση που ασκήθηκε από την άνοδο του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος διατηρήθηκε στα ίδια περίπου επίπεδα με το 1988. Συγκεκριμένα, ο ρυθμός αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο μη γεωργικό τομέα της οικονομίας ελάχιστα επιταχύνθηκε μεταξύ 1988 και 1989 (από 15,9^ο/ο σε 16,1^ο/ο). Εξάλλου, η μεγαλύτερη αύξηση των τιμών των αγροτικών προϊόντων, που οφείλεται στον περιορισμό των νομισματικών εξισωτικών ποσών, σε συνδυασμό με τη σημαντική υποτίμηση της πράσινης ισοτιμίας της δραχμής, εκτιμάται ότι συνέβαλε κατά 0,3 εκατοστιαίας μονάδας. Τέλος, η επιτάχυνση των τιμών των εισαγόμενων ειδών, η οποία προήλθε, όπως αναφέρθηκε ήδη, κυρίως από τον υπερδιπλασιασμό του ανοδικού ρυθμού των τιμών των εξαγωγών στις χώρες προέλευσης των ελληνικών εισαγωγών, συνέβαλε κατά 0,5 της εκατοστιαίας μονάδας.

Κ. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1990

Ο πληθωρισμός παρουσίασε σημαντική επιτάχυνση το 1990. Το μέσο επίπεδο του δείκτη τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) αυξήθηκε κατά 20,4% (1989: 13,7%), ενώ στη διάρκεια του έτους ο ρυθμός αύξησης των τιμών έφτασε το 22,8%, έναντι 14,8% το 1989.

Η εξέλιξη αυτή των τιμών επηρεάστηκε σημαντικά από τα μέτρα οικονομικής πολιτικής που ελήφθησαν σε τρεις διαφορετικές περιόδους στη διάρκεια του 1990. Συγκεκριμένα, κατά το πρώτο τετράμηνο οι τιμές επηρεάστηκαν εν μέρει από τη δέσμη οικονομικών μέτρων της οικουμενικής κυβέρνησης, που η εφαρμογή τους άρχισε από τις αρχές Δεκεμβρίου του 1989 και ολοκληρώθηκε τον Ιανουάριο του 1990. Τα μέτρα αυτά αφορούσαν αυξήσεις τιμολογίων δημοσίων επιχειρήσεων (που είχαν ανασταλεί κατά την προηγούμενη προεκλογική περίοδο), της τιμής της βενζίνης και ορισμένων έμμεσων φόρων. Οι ανατιμητικές τάσεις στο τετράμηνο αυτό οφείλονταν επίσης στη σημαντική άνοδο των αμοιβών και του κόστους εργασίας, με αποτέλεσμα ο δωδεκάμηνος ρυθμός πληθωρισμού να φθάσει τον Απρίλιο του 1990 το 17,9%.

Η δεύτερη δέσμη μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης αποφασίστηκε στο τέλος Απριλίου 1990 και περιελάμβανε νέα αναπροσαρμογή των τιμολογίων των επιχειρήσεων του δημοσίου και των τιμών των καυσίμων καθώς και νέα αύξηση των έμμεσων φόρων (αύξηση του χαμηλού και του μεσαίου συντελεστή του φόρου προστιθέμενης αξίας κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες και της τιμής των τσιγάρων). Κυρίως λόγω των μέτρων αυτών, ο ρυθμός του πληθωρισμού σημείωσε περαιτέρω επιτάχυνση και έφτασε τον Ιούλιο στο 21,6% σε δωδεκάμηνη βάση.

Τέλος, η τρίτη δέσμη οικονομικών μέτρων περιελάμβανε δύο διαδοχικές αυξήσεις των τιμών των καυσίμων στις 27 Ιουλίου και στις 21 Αυγούστου. Μετά τα μέτρα αυτά, στο πεντάμηνο Αυγούστου-Δεκεμβρίου 1990 ο δείκτης τιμών καταναλωτή παρουσίασε αύξηση κατά 9,9% έναντι 8,9% στην ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους. Η επιτάχυνση αυτή κατά μία εκατοστιαία μονάδα οφείλετο εξ ολοκλήρου στις άμεσες επιπτώσεις των αυξήσεων των τιμών των καυσί-

μων. Οι έμμεσες επιπτώσεις, οι οποίες υπό κανονικές συνθήκες θα έπρεπε να υπερβούν τη μία εκατοστιαία μονάδα, φαίνεται ότι δεν μετακυλίσθησαν στις τελικές τιμές. Σε αυτό συνέβαλαν διάφοροι παράγοντες που είχαν ανασχετικές επιδράσεις στην ανοδική πορεία των τιμών κατά τους τελευταίους μήνες του έτους. Συγκεκριμένα, ο μηδενισμός της ΑΤΑ του δευτέρου τετραμήνου καθώς και η αφαίρεση από την τιμαριθμική αναπροσαρμογή των επιπτώσεων της αύξησης των τιμών των καυσίμων περιόρισαν τις πιέσεις στις τιμές από την πλευρά του κόστους. Περιορισμένες ήταν επίσης οι πιέσεις στις τιμές από πλευράς τιμών εισαγωγών, λόγω και της βραδείας διολίσθησης της δραχμής, ιδιαίτερα μεταξύ Μαΐου και Σεπτεμβρίου. Η σημαντική, εξάλλου, περικοπή της ΑΤΑ και οι διαδοχικές αναπροσαρμογές των έμμεσων φόρων και των τιμολογίων των επιχειρήσεων του δημοσίου περιόρισαν το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των εργαζομένων και συνέβαλαν στην άμβλυνση των πληθωριστικών πιέσεων από την πλευρά της ζήτησης.

Στην επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης του δείκτη τιμών καταναλωτή κατά 8 εκατοστιαίες μονάδες στη διάρκεια του 1990 (από 14,8^ο/ο το Δεκέμβριο του 1989 σε 22,8^ο/ο το Δεκέμβριο του 1990) συνέβαλαν οι ανατιμήσεις των υγρών καυσίμων, η ανάπροσαρμογή των τιμολογίων των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών, η αύξηση της έμμεσης φορολογίας, η ταχύτερη αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και η αύξηση των ενοικίων κυρίως λόγω της αναπροσαρμογής των αντικειμενικών αξιών.

Αναλυτικότερα, οι ομάδες αγαθών και υπηρεσιών του δείκτη τιμών καταναλωτή που εμφάνισαν τις εντονότερες ανατιμητικές τάσεις στη διάρκεια του 1990 ήταν κατά σειρά μεγέθους οι εξής: μεταφορών - επικοινωνιών (αύξηση τιμών κατά 32,2^ο/ο από 10,3^ο/ο το 1989), στέγαση (32,2^ο/ο από 12,4^ο/ο το 1989), υγείας-ατομικής καθαριότητας (20,9^ο/ο από 10,5^ο/ο το 1989) και ποτών-καπνού (26,4^ο/ο από 13,3^ο/ο το 1989).

Η επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης των τιμών ειδών διατροφής ήταν μικρότερη (αύξηση κατά 21^ο/ο έναντι 19,9^ο/ο το 1989) και οφειλόταν στις αυξημένες τιμές των οπωροκηπευτικών (λόγω μειωμένης προσφοράς, εξαιτίας τοπικών ζημιών από υψηλές θερμοκρασίες, και λόγω αυξημένης εξωτερικής ζήτησης κυρίως για νωπά φρούτα) και του ελαιολάδου (η τιμή παρέμβασης του οποίου

αναπροσαρμόστηκε σημαντικά, ενώ η εξωτερική ζήτηση ήταν αυξημένη). Οι μεγαλύτερες, σε σύγκριση με το 1989, αυξήσεις στις τιμές των οπωροκηπευτικών και του ελαιολάδου συνέβαλαν στην ταχύτερη αύξηση του γενικού δείκτη τιμών καταναλωτή κατά μία εκατοστιαία μονάδα μέσα στο 1990.

Οι εξελίξεις στις τιμές κατά το 1990 οδήγησαν στη διεύρυνση της διαφοράς των ρυθμών πληθωρισμού μεταξύ της Ελλάδος και των χωρών-μελών του ΟΟΣΑ και της ΕΟΚ, παρά το γεγονός ότι στις χώρες αυτές ο πληθωρισμός σημείωσε μικρή επιτάχυνση. Συγκεκριμένα, ο μέσος ρυθμός ανόδου των τιμών καταναλωτή αυξήθηκε στις χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ από 5% το 1989 σε 6,4% το 1990 και στις χώρες της ΕΟΚ από 5% το 1989 σε 5,7% το 1990. Κατά συνέπεια ο ρυθμός πληθωρισμού με βάση το δείκτη τιμών καταναλωτή ήταν στην Ελλάδα υπερτριπλάσιος του αντίστοιχου μέσου ρυθμού των χωρών-μελών του ΟΟΣΑ και της ΕΟΚ.

Α. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1991

Η αύξηση του δείκτη τιμών καταναλωτή μεταξύ αρχής και τέλους του 1991 περιορίστηκε σε 17,8^ο/ο έναντι 22,8^ο/ο το 1990. Σε μέσα ετήσια επίπεδα ο ρυθμός ανόδου των τιμών παρουσίασε μικρότερη επιβράδυνση από ό,τι στη διάρκεια του έτους και ήταν 18,9^ο/ο έναντι 20,4^ο/ο το 1990. Αυτό οφείλεται στην έντονη επιτάχυνση του πληθωρισμού κατά το τελευταίο τρίμηνο του 1990, μετά την ανατίμηση των υγρών καυσίμων και την αναπροσαρμογή των τιμολογίων δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών, βάσει του κυβερνητικού προγράμματος δημοσιονομικής εξυγίανσης, με αποτέλεσμα ο δείκτης τιμών στην αρχή του 1991 να ευρίσκεται σε υψηλό επίπεδο. Υστερα όμως ο ρυθμός αύξησης των τιμών εμφάνισε σημαντική επιβράδυνση. Τον Αύγουστο του 1991, ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού υποχώρησε στο 17,4^ο/ο. Στους επόμενους μήνες η πτωτική του τάση ανακόπηκε, αλλά μεταξύ αρχής και τέλους του έτους, ο πληθωρισμός περιορίστηκε σε ποσοστό που δεν απέχει σημαντικά από το στόχο του 17^ο/ο που είχε τεθεί στο πρόγραμμα σταθεροποίησης. Η ανακοπή της πτωτικής τάσης του πληθωρισμού μετά τον Αύγουστο του 1991 οφείλεται, σε σημαντικό βαθμό, στην επίδραση έκτακτων παραγόντων.

Αποφασιστικά συνέβαλε στην επιβράδυνση του πληθωρισμού, στη διάρκεια του 1991, η μείωση του ρυθμού αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στον αστικό τομέα κατά 5,8 εκατοστιαίες μονάδες, ως αποτέλεσμα αφενός της επιβράδυνσης του ρυθμού αύξησης των ονομαστικών αποδοχών και αφετέρου της αύξησης της παραγωγικότητας. Αξιόλογη συμβολή στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού το 1991 είχε και η μειωμένη επίδραση στις τιμές από την περιορισμένη αύξηση των έμμεσων φόρων, μετά τη μεγάλη αύξησή τους το 1990.

Αντίθετα, αυξητική ήταν η επίδραση της ανόδου των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων, παρά τη σχετική σταθερότητα των διεθνών τιμών. Το γεγονός αυτό αντανακλά τη μεγαλύτερη από ό,τι το 1990 διολίσθηση της μέσης σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής (11,2^ο/ο έναντι 9^ο/ο το 1990 σε μέσα επίπεδα).

Αναλυτικότερα, η κατά 5 εκατοστιαίες μονάδες επιβράδυνση του αυξητικού ρυθμού του δείκτη τιμών καταναλωτή στο δωδεκάμηνο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 1991 προήλθε από μικρότερες, σε σχέση με το αντίστοιχο δωδεκάμηνο του 1990, αυξήσεις στις τιμές όλων των επιμέρους ομάδων αγαθών και υπηρεσιών, με εξαίρεση την ομάδα "εκπαίδευση-μόρφωση-αναψυχή", της οποίας οι τιμές σημείωσαν ταχύτερη αύξηση (18,6^ο/ο έναντι 17,4^ο/ο το 1990). Στο ίδιο δωδεκάμηνο η αύξηση των τιμών των υπηρεσιών ήταν αρκετά μεγαλύτερη από εκείνη των αγαθών (21,8^ο/ο έναντι 16,5^ο/ο). Το ίδιο συνέβη και το 1990 (βλέπε το Διάγραμμα IV.2). Εξάλλου, η κάμψη των πληθωριστικών πιέσεων στη διάρκεια του 1991 εκδηλώθηκε εντονότερα στις τιμές των ελεγχόμενων αγαθών και υπηρεσιών (αύξηση 18,2^ο/ο έναντι 29,2^ο/ο το 1990) σε σύγκριση με τις τιμές των μη ελεγχόμενων αγαθών και υπηρεσιών (αύξηση 17,6^ο/ο έναντι 19,9^ο/ο το 1990). Η εξέλιξη αυτή μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι η επιβράδυνση του πληθωρισμού το 1991 πραγματοποιήθηκε σε περίοδο κατά την οποία συνεχιζόταν η πολιτική απελευθέρωσης των τιμών.

Συγκράτηση των πληθωριστικών πιέσεων σε μέσα επίπεδα, εκτός από την Ελλάδα, σημειώθηκε και στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ και της ΕΟΚ. Ο μέσος ρυθμός ανόδου των τιμών καταναλωτή στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ περιορίστηκε στο 5,2^ο/ο από 6,2^ο/ο το 1990, και στις χώρες της ΕΟΚ στο 5,1^ο/ο από 5,7^ο/ο το 1990. Αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων ήταν ο μέσος ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού, με βάση το δείκτη τιμών καταναλωτή, να παραμένει πέρσι στην Ελλάδα σχεδόν τετραπλάσιος από τον αντίστοιχο των χωρών μελών του ΟΟΣΑ και της ΕΟΚ.

Μ. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1992

Η υποχώρηση του πληθωρισμού που άρχισε τους πρώτους μήνες του 1991 συνεχίστηκε το 1992 - με μια σχετικώς ήπια αναστροφή στο τρίμηνο Αυγούστου-Οκτωβρίου - με αποτέλεσμα η αύξηση των τιμών καταναλωτή να περιοριστεί κατά τη διάρκεια του έτους, στο 14,4^ο/ο από 18^ο/ο το 1991 καθώς και 22,9^ο/ο το 1990. Την ίδια περίπου εξέλιξη παρουσίασε ο ρυθμός ανόδου των τιμών καταναλωτή σε μέσα ετήσια επίπεδα από 19,5^ο/ο το 1991 σε 15,8^ο/ο το 1992. Επομένως, παρατηρήθηκε τελικά επιβράδυνση του πληθωρισμού, αν και ήταν μικρότερη από την αναμενόμενη.

Η εξέλιξη του πληθωρισμού το 1992 επηρεάστηκε εν μέρει από ειδικούς παράγοντες. Από τη μια πλευρά, η υποχώρηση του πληθωρισμού το 1992 ήταν μικρότερη από ό,τι αναμενόταν, λόγω των φορολογικών μέτρων που έλαβε η Κυβέρνηση στις αρχές Αυγούστου (σημαντική αναπροσαρμογή των τιμών των καυσίμων, μεταβολή των συντελεστών του φόρου προστιθέμενης αξίας, επιβολή ειδικών φόρων στα οινοπνευματώδη ποτά και τα τσιγάρα), τα οποία κρίθηκαν αναγκαία για την κάλυψη της διαφαινόμενης απόκλισης των εσόδων από το επίπεδο που προβλεπόταν στον προϋπολογισμό του 1992. Από καθαρά στατική άποψη, η αυξητική επίπτωση από τα φορολογικά μέτρα του Αυγούστου υπολογίζεται σε 3 περίπου εκατοστιαίες μονάδες, που επιβάρυναν το ρυθμό αύξησης των τιμών καταναλωτή το 1992. Από την άλλη πλευρά, η επιβράδυνση που τελικά παρατηρήθηκε αντανάκλα τη μικρότερη, σε σύγκριση με το 1991, αύξηση των τιμών των οπωροκηπευτικών προϊόντων (λόγω των εξαιρετικά ευνοϊκών καιρικών συνθηκών που επικράτησαν κατά τη διάρκεια του έτους), η οποία μείωσε το ρυθμό αύξησης του δείκτη τιμών καταναλωτή κατά 2,7 εκατοστιαίες μονάδες. Σε μεγαλύτερο όμως βαθμό, η επιβράδυνση του πληθωρισμού ήταν αποτέλεσμα της εξασθένησης των πιέσεων που ασκούνται από βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες, τόσο από την πλευρά του κόστους όσο και από την πλευρά της ζήτησης. Επομένως, η επιβράδυνση του πληθωρισμού το 1992, όπως και το 1991, αντανάκλα τη διαμόρφωση μιας μονιμότερης τάσης αποκλιμάκωσής του, η οποία είναι ιδιαίτερα σημαντική αν ληφθεί υπόψη ότι σημειώθηκε σε περίοδο κατά

την οποία εφαρμοζόταν πολιτική απελευθέρωσης των τιμών. Οι ριζικές αλλαγές που έγιναν στο αγορανομικό καθεστώς οδήγησαν, αναπόφευκτα, σε βραχυχρόνια αύξηση των τιμών ορισμένων ειδών. Αυτό συμβαίνει συνήθως στις περιπτώσεις απελευθέρωσης των τιμών όταν δεν υπάρχουν επαρκείς ανταγωνιστικές συνθήκες, γεγονός που επηρεάζει επίσης τη διάρκεια της περιόδου αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού.

Ειδικότερα, από την πλευρά του κόστους, η επιβράδυνση στο ρυθμό αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, η οποία ήταν συνέπεια της περιοριστικής οικονομικής πολιτικής που εφαρμόστηκε, συνέβαλε σημαντικά στην υποχώρηση του πληθωρισμού. Ο ρυθμός αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο μη γεωργικό τομέα μειώθηκε από 19,2% το 1990 σε 13,6% το 1991 και 11,9% το 1992, σύμφωνα με εθνικολογιστικά στοιχεία και εκτιμήσεις του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας. Εξάλλου, η αντιπληθωριστική νομισματική και συναλλαγματική πολιτική περιόρισε τη δυνατότητα των επιχειρήσεων να ενδίδουν στις πιέσεις για αύξηση των χρηματικών μισθών και ημερομισθίων.

Ευνοϊκά επίσης επέδρασε η μικρότερη, σε σύγκριση με το 1991, αύξηση των αγροτικών τιμών, τόσο σε επίπεδο παραγωγού (4,0% έναντι 19,3% το 1991) όσο και σε επίπεδο τιμών καταναλωτή, η οποία οφείλεται στη διατήρηση της αγροτικής παραγωγής σε υψηλά επίπεδα και στη σημαντική επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών των οπωροκηπευτικών (6,4% έναντι 23,5% το 1991, σε μέσα επίπεδα).

Σημαντική, εξάλλου, ήταν και η υποχώρηση των πληθωριστικών επιδράσεων από πλευράς εισαγόμενων ειδών. Σύμφωνα με τον ειδικό δείκτη του τιμαρίθμου χονδρικής πώλησης της ΕΣΥΕ, ο ρυθμός αύξησης των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων μειώθηκε σε 12,6% το 1992, από 14,6% το 1991. Στην εξασθένηση των πληθωριστικών πιέσεων που προέρχονται από το εξωτερικό συνέβαλε όχι μόνο η κάμψη των διεθνών τιμών πρώτων υλών, αλλά και η μικρότερη, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, πτώση της μέσης σταθμικής συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός διολίσθησης της δραχμής το 1992 περιορίστηκε στο 8,3% από 11,2% το 1991.

Υπάρχουν, τέλος, σαφείς ενδείξεις ότι κατά το παρελθόν έτος ήταν εξασθενημένες οι πληθωριστικές πιέσεις και από την πλευρά ζήτησης. Στον περιορισμό της εγχώριας ζήτησης συνέβαλε η μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και η συγκράτηση της καταναλωτικής ζήτησης, που οφείλονται στην κάμψη του πραγματικού διαθέσιμου ιδιωτικού εισοδήματος. Η διατήρηση της εγχώριας ζήτησης σε χαμηλά επίπεδα φαίνεται ότι περιόρισε την ικανότητα πολλών επιχειρήσεων να μετακυλλουν την αύξηση του κόστους στις τιμές και έχει ίσως οδηγήσει σε συμπύεση των περιθωρίων κέρδους.

Η υποχώρηση του πληθωρισμού δεν ήταν συνεχής στη διάρκεια του 1992. Κατά το πρώτο τρίμηνο του έτους, υπό την επίδραση πρόσκαιρων παραγόντων (εφάπαξ αυξήσεις στα τιμολόγια των ΔΕΚΟ, αυξήσεις της έμμεσης φορολογίας στις τιμές της βενζίνης και των τσιγάρων), ο ρυθμός του πληθωρισμού σε δωδεκάμηνη βάση σταθεροποιήθηκε στο επίπεδο του Δεκεμβρίου του 1991, δηλαδή στο 18^ο/ο περίπου. Η πτωτική τάση του πληθωρισμού συνεχίστηκε στο τετράμηνο Απριλίου-Ιουλίου, με αποτέλεσμα η άνοδος του δείκτη τιμών καταναλωτή να περιοριστεί, μέσα στην περίοδο αυτή, στο 1,3^ο/ο έναντι αυξήσεως 5,6^ο/ο που είχε σημειώσει στην αντίστοιχη περίοδο του 1991. Σε δωδεκάμηνη βάση, η άνοδος του δείκτη τιμών καταναλωτή τον Ιούλιο του 1992 υποχώρησε σε 13,6^ο/ο. Η επιβράδυνση αυτή προήλθε κυρίως από την κάμψη, σε σύγκριση με το αντίστοιχο τετράμηνο του 1991, των τιμών των εποχικών φρούτων και λαχανικών και τη συγκράτηση των τιμών των διαρκών καταναλωτικών αγαθών.

Μετά τα φορολογικά μέτρα που έλαβε η Κυβέρνηση στις αρχές Αυγούστου, ο πληθωρισμός εμφάνισε ανοδική τάση. Μεταξύ Ιουλίου και Οκτωβρίου 1992, οι τιμές καταναλωτή αυξήθηκαν κατά 8,1^ο/ο, ενώ στην αντίστοιχη περίοδο του 1991 είχαν αυξηθεί κατά 5,9^ο/ο. Σε δωδεκάμηνη βάση, ο ρυθμός του πληθωρισμού επιταχύνθηκε κατά 2,3 εκατοστιαίες μονάδες και τον Οκτώβριο έφθασε στο 15,9^ο/ο. Κατά τους τελευταίους δύο μήνες του έτους, μετά την εξασθένηση της επίδρασης των οικονομικών μέτρων του Αυγούστου στις τιμές καταναλωτή, σημειώθηκε εκ νέου σημαντική αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, του οποίου ο ετήσιος ρυθμός διαμορφώθηκε τελικά

το Δεκέμβριο του 1992 στο 14,4^ο/ο, όπως ήδη αναφέρθηκε.

Οι πτωτικές τάσεις του ρυθμού αύξησης των τιμών στη διάρκεια του 1992, σε σύγκριση με το 1991, εκδηλώθηκαν κυρίως στα είδη των κατηγοριών "διατροφή" και "διαρκή αγαθά και είδη άμεσης κατανάλωσης". Οι τιμές στις δύο αυτές κατηγορίες αγαθών αυξήθηκαν στη διάρκεια του 1992 με ρυθμούς κάτω του 10^ο/ο (9,3^ο/ο και 9,1^ο/ο αντίστοιχα), που ήταν σημαντικά μικρότεροι από ό,τι το 1991 (20,2^ο/ο και 16,2^ο/ο αντίστοιχα). Μικρότερες ήταν επίσης οι ανατιμήσεις στη διάρκεια του 1992, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, στις υπόλοιπες κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών, με εξαίρεση τις κατηγορίες "μεταφορές-επικοινωνίες" (αύξηση 22,7^ο/ο έναντι 13,8^ο/ο το 1991) και "ποτά-καπνός" (στην οποία οι ανατιμήσεις έφθασαν το 24^ο/ο περίπου, όπως και το 1991). Η εξέλιξη των τιμών στις προηγούμενες δύο κατηγορίες επηρεάστηκε σημαντικά από τα φορολογικά μέτρα του Αυγούστου. Βεβαίως, από την επεξεργασία στοιχείων της ΕΣΥΕ προκύπτει ότι στην διάρκεια του 1992 η αύξηση των τιμών των υπηρεσιών (στις οποίες περιλαμβάνονται και οι τιμές των υπηρεσιών που παρέχονται από τις ΔΕΚΟ) ήταν αρκετά μεγαλύτερη από εκείνη των αγαθών (18,1^ο/ο έναντι 12,5^ο/ο). Το ίδιο είχε συμβεί και το 1991. Το φαινόμενο αυτό συνδέεται με το γεγονός ότι ο τομέας των υπηρεσιών είναι περισσότερο προστατευμένος από το διεθνή ανταγωνισμό. Έτσι, η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών μέσα στο 1992 προήλθε κατά τα τέσσερα πέμπτα περίπου από τις τιμές των αγαθών.

Εξασθένηση του ρυθμού αύξησης των τιμών σημειώθηκε και στις άλλες χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ. Συγκεκριμένα, ο μέσος ρυθμός ανόδου των τιμών καταναλωτή στις χώρες της Κοινότητας περιορίστηκε από 5,1^ο/ο το 1991 σε 4,3^ο/ο το 1992, ενώ το ίδιο συνέβη και στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ. Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών ήταν ο μέσος ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού (με βάση το δείκτη τιμών καταναλωτή) την Ελλάδα να παραμένει και κατά το 1992 σχεδόν τετραπλάσιος του αντίστοιχου μέσου ρυθμού των χωρών-μελών της Κοινότητας.

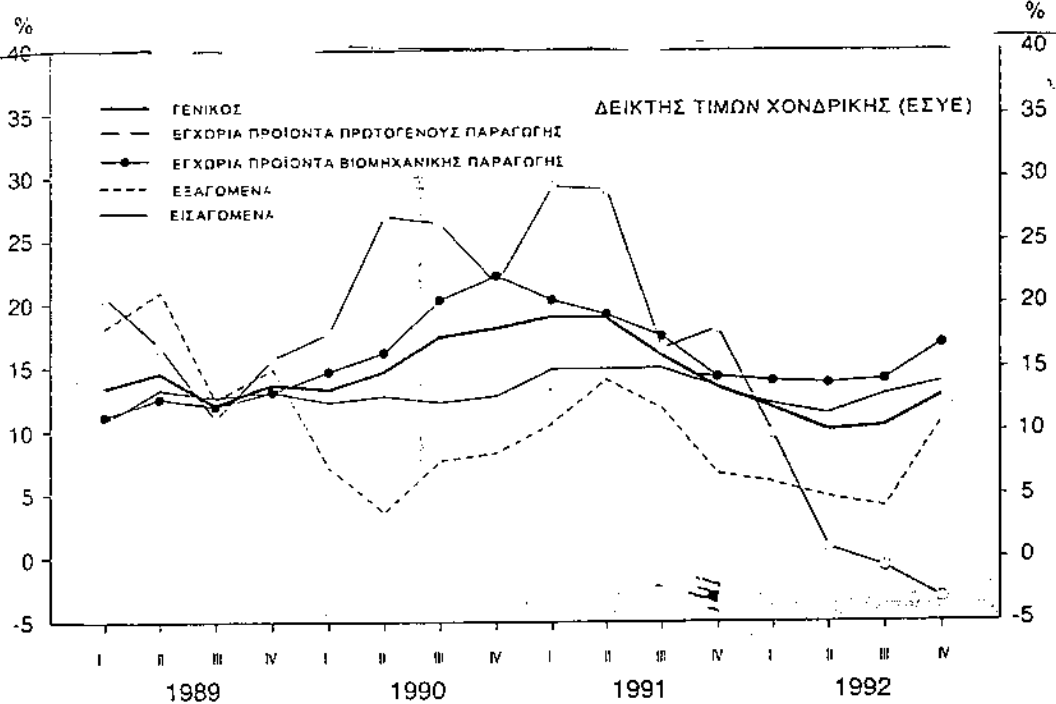
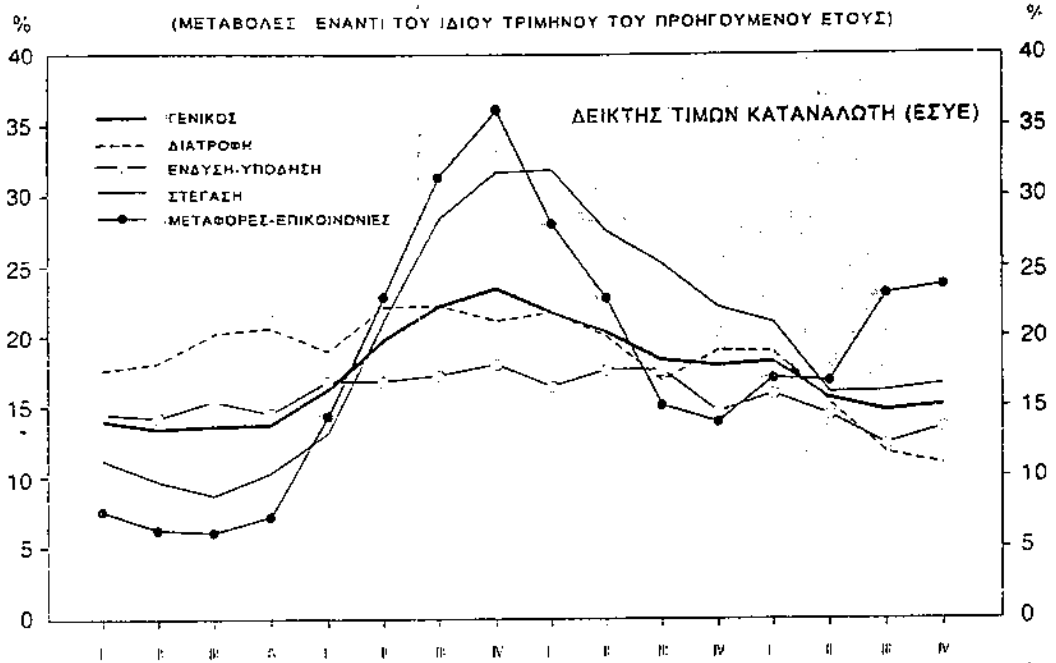
ΕΤΗΣΙΟΣ ΠΥΘΜΟΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ
(Μεταβολή μέσων επιπέδων σε ποσοστά %)

Έτη ή τρίμηνα	Δείκτης τιμών καταναλωτή, ΕΥΥΕ					Δείκτης τιμών χονδρικής πώλησης, ΕΥΥΕ				
	Ειδικοί δείκτες					Ειδικοί δείκτες				
	Διατροφή	Εξόχληση υπόδηση	Στέγηση	Μεταφο- πίε, κτι- κόσμητες	Λοιπά αγαθά και υπηρεσίες	Προϊόντα εργάσιμης κατασκευής για Προϊο- Υψη	Βιομη- χανικά	Εξοχή- μετα προϊόντα	Εισαγό- μετα προϊόντα	
1982	20,9	21,1	27,7	18,5	15,4	17,1	21,5	17,2	14,5	16,0
	1983	20,2	18,0	22,3	13,7	20,9	20,4	20,0	21,4	24,1
	1984	18,4	18,3	26,2	14,8	11,7	20,0	18,9	16,8	27,3
1985	19,3	19,5	22,1	17,0	16,8	20,2	20,1	18,6	19,9	23,9
	1986	23,0	20,3	25,4	20,8	26,6	16,8	11,4	1,8	25,5
	1987	16,4	12,6	21,7	14,6	11,4	9,8	8,7	9,5	24,1
1988	13,5	11,1	18,1	13,4	8,3	10,1	11,4	10,3	10,6	12,3
	1989	13,7	19,2	14,6	10,0	6,8	13,4	9,8	12,2	9,3
	1990	20,4	21,1	17,2	23,7	26,3	15,9	12,2	16,5	12,5
1991	19,5	19,3	16,5	26,4	19,4	16,7	23,0	18,4	6,7	12,5
	1992	15,8	14,1	14,0	17,3	20,3	11,3	17,7	10,7	14,6
	1989	14,0	17,6	14,5	11,2	7,6	13,4	20,6	11,2	18,1
1989		13,4	18,1	14,2	9,7	6,3	14,6	16,7	12,6	21,0
1989		13,6	20,2	15,4	8,7	6,1	12,1	11,0	12,0	12,5
1990	16,2	18,9	16,8	13,1	14,3	13,3	17,7	14,7	7,2	12,3
	1990	19,7	22,1	16,8	21,1	22,8	14,7	16,2	3,6	12,8
	1990	22,1	22,2	17,2	28,3	31,3	17,4	26,4	20,3	12,3
1991	23,4	21,1	18,0	31,7	36,1	18,1	21,6	22,2	8,3	12,8
	1991	21,7	21,7	16,4	31,9	28,0	19,0	29,3	20,3	10,6
	1991	20,3	20,0	17,6	27,5	22,7	18,9	29,1	19,2	14,1
1992	18,3	16,8	17,6	25,2	15,1	16,0	16,5	17,5	11,8	15,0
	1992	17,9	19,0	14,6	22,1	13,9	13,5	18,1	14,3	6,7
	1992	18,2	18,9	15,9	21,0	17,0	11,9	9,9	14,0	6,0
1992	15,6	15,3	14,4	16,0	16,8	10,1	0,8	13,8	4,8	11,4
	1992	14,7	11,7	12,3	16,1	23,1	10,4	-0,7	14,1	4,0
	1992	15,1	10,9	13,5	16,6	23,7	12,8	-3,1	16,9	10,8

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

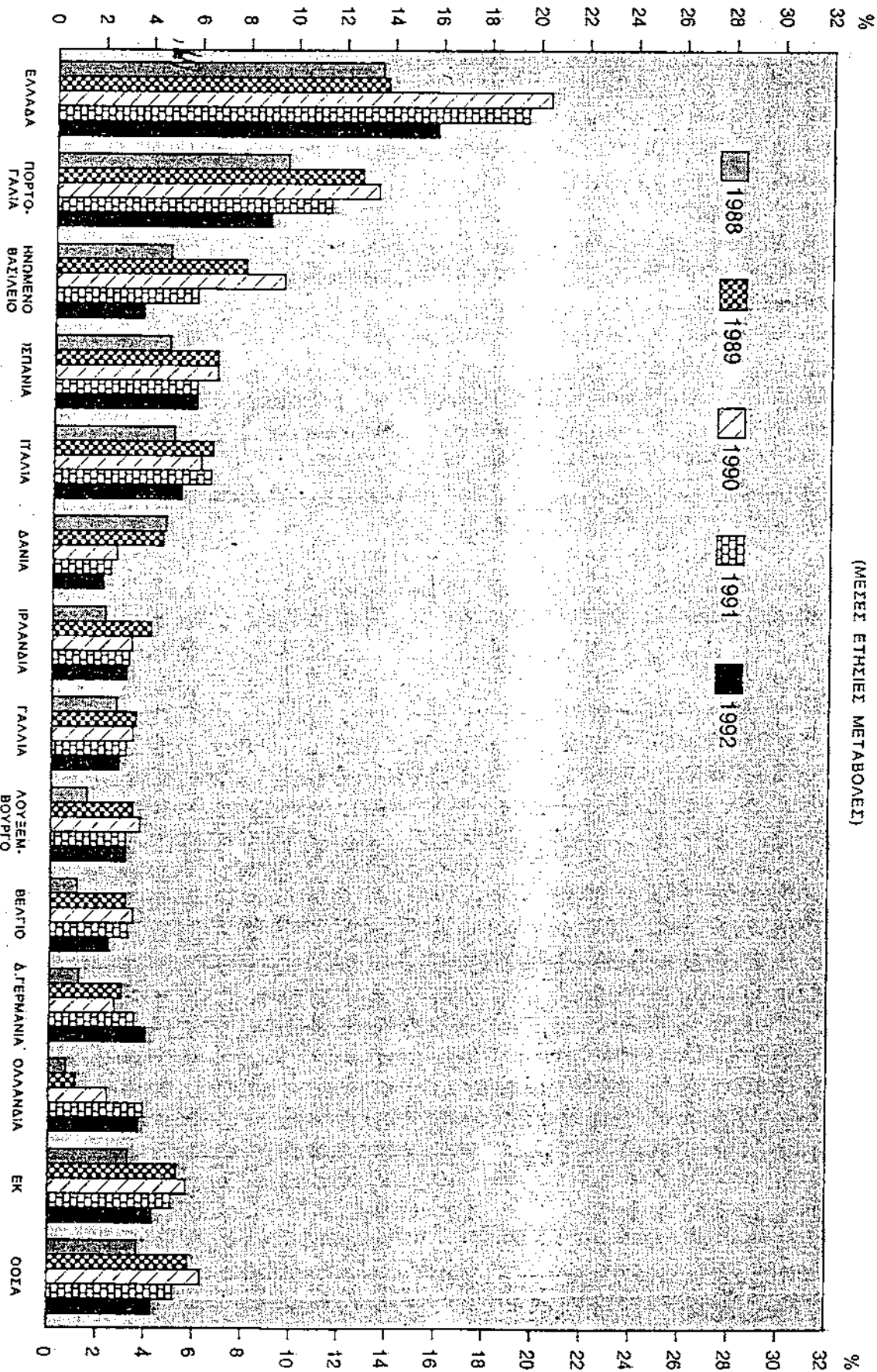
ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ

(ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΤΡΙΜΗΝΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ IV.4

ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΕΙΚΤΗ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ, ΟΟΣΑ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ
(ΜΕΞΕΙ ΕΤΗΡΕΙΕΙ ΜΕΤΑΒΟΛΕΙ)

ΧΩΡΕΣ	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Ολλανδία	7.0	6.3	5.3	2.8	2.1	2.2	0.3	-0.2	1.0	1.6	2.3	3.3
Γαλλία	13.3	13.0	11.5	9.7	7.7	5.8	2.7	3.2	2.7	3.5	3.0	3.1
Ιταλία	20.5	18.0	17.1	14.9	12.0	9.0	6.3	5.3	5.7	6.3	6.2	6.7
Βέλγιο	6.2	8.7	7.9	7.0	5.9	6.0	0.8	1.7	1.3	3.2	2.9	2.8
Γερμανία	5.8	6.4	5.3	3.3	2.7	2.0	-0.5	0.6	1.3	3.1	2.7	3.8
Ελλάδα	22.0	22.5	20.7	18.1	17.9	18.2	22.3	15.7	14.2	15.2	19.7	18.5
Ιρλανδία	18.6	19.6	14.9	9.2	7.4	5.0	4.6	2.9	2.5	3.7	1.7	3.2
Λουξεμβούργο	7.5	8.6	10.6	8.3	6.5	4.3	1.7	1.8	2.7	3.3	4.2	3.2
Πορτογαλία	21.5	20.2	20.2	26.0	28.4	19.3	13.8	10.0	10.0	12.1	12.7	12.0
Ισπανία	16.5	14.4	14.5	12.3	10.9	8.2	8.6	5.7	5.0	6.6	6.5	6.3
Μ.Βρετανία	16.3	11.2	8.7	4.9	5.0	5.3	4.3	4.3	5.1	5.9	5.3	7.2
Δανία	10.7	12.0	10.3	6.7	6.4	4.3	2.9	4.6	4.0	5.0	2.1	2.4
Μ.Ο. ΕΟΚ	12.9	11.7	10.4	8.1	6.9	5.5	3.3	3.3	3.5	4.6	4.3	5.0

5.3. Η ΑΠΟΚΛΙΜΑΚΩΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Η σταθεροποίηση της οικονομίας εξακολουθεί να αποτελεί τον πρωταρχικό στόχο της οικονομικής πολιτικής. Όμως τα μέτρα που εφαρμόζονται για τον σκοπό αυτό έχουν ορισμένες σοβαρές παρενέργειες, οι οποίες συντήρουν την ύφεση της οικονομίας και δημιουργούν έντονες κοινωνικές τριβές.

Επιβάλλεται λοιπόν, συνεχής παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας της σταθεροποιητικής πολιτικής, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα έγκαιρης παρεμβάσεως των οικονομικών αρχών για να εξασφαλίσει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Μία τέτοια παρακολούθηση πρέπει να αφορά τόσο στο εσωτερικό επίπεδο των τιμών όσο και στο ισοζύγιο πληρωμών, διότι και στις δύο αυτές κατευθύνσεις μπορούν να βρουν διέξοδο οι πληθωριστικές τάσεις.

Ως προς τις τιμές, περιορίστηκε η άνοδος των τιμών κατά 4,6 εκατοστιαίες μονάδες, για την τριετία 1990-1992. Διπλάσια αποκλιμάκωση του πληθωρισμού είχε παρατηρηθεί κατά την τριετία 1986-1988 συνεπεία της πολιτικής σταθεροποίησης που εφαρμόστηκε τότε, η οποία όμως δεν συνεχίστηκε, αφού όπως είδαμε, το 1990 το επίπεδο των τιμών ανήλθε και πάλι.

Αν συγκρίνουμε τιμώριεμο στην Ελλάδα με την πορεία των τιμωρίεμων άλλων χωρών της Κοινότητας θα δούμε ότι ο λόγος της ποσοστιαίας άνοδου των τιμών στην Ελλάδα προς την αντίστοιχη των χωρών της Κοινότητας μειώθηκε. Όμως η απόσταση που χωρίζει τους δύο ρευμούς πληθωρισμού εξακολουθεί να είναι μεγάλη. Με βάση τη σχέση των δύο τιμωρίεμων (Ελλάδος και Κοινότητας), που αντιστοιχεί στο 1991, η σχέση τους το 1992 αυξήθηκε κατά 10,9%, που υποδηλώνει, ως ένα βαθμό, ότι μειώθηκε η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων ως προς τα ευρωπαϊκά, για την αντιστάθμιση της οποίας, στο ίδιο χρονικό διάστημα, αυξήθηκε η τιμή της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Μονάδας, σε δραχμές, κατά 9,4%.

Ως προς τις πληθωριστικές πιέσεις που εκδηλώθηκαν στις εξωτερικές συναλλαγές, οι εξελίξεις το 1992 δεν ήταν, εκ πρώτης όψεως τόσο ευνοϊκές όσο εκείνες των τιμών. Κατά το ενδεκάμηνο Ιανουαρίου - Νοεμβρίου του έτους αυτού, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, που εκφράζει το αποτέλεσμα των συναλλαγών σε αγαθά και υπηρεσίες, ήταν κατά 69,2% μεγαλύτερο το έλλειμμα του 1991, ενώ το τελευταίο ήταν κατά 19,0% μικρότερο εκείνου του 1990.

Όμως για μία πιο αξιόπιστη απεικόνιση των πληθωριστικών πιέσεων στο ισοζύγιο πληρωμών πρέπει να αφαιρεθούν από το σκέλος των εισπράξεων οι καθαρές μεταβιβάσεις της Κοινότητας. Και χωρίς το ποσό αυτό η εξέλιξη δεν παρουσιάζει ουσιαστική αλλαγή. Συγκεκριμένα, το διορθωμένο έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, το ενδεκάμηνο του 1992, ήταν κατά 14,3% μεγαλύτερο από το έλλειμα του 1991, ενώ το τελευταίο ήταν κατά 7,5% μικρότερο εκείνου του 1990.

Η ένταση των πληθωριστικών πιέσεων που φαίνεται ότι σημειώθηκε το 1992 προέρχεται από μεταβολές τόσο του εμπορικού ισοζυγίου, όσο και του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, που συνδέονται με τη διαμόρφωση των μεγεθών της προσφοράς και της ζήτησης στην ελληνική αγορά.

Εντούτοις, σοβαρές επιδράσεις είναι πιθανό να ασκήθηκαν από τη διεθνή ύφεση, αλλά κυρίως από τη νομισματική κρίση που εκδηλώθηκε από τα μέσα του 1992, σε ορισμένες ευρωπαϊκές οικονομίες.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι το κατά το μήνα Νοέμβριο, οπότε είχε πλέον επικρατήσει κάποια καλύτερη κατάσταση, το έλλειμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, μειώθηκε κατά 31,7%, σε σχέση με το Νοέμβριο του 1991. Από την παρατήρηση αυτή μπορεί να συναχθεί ότι στην πραγματικότητα, η αύξηση των πληθωριστικών πιέσεων στο ισοζύγιο πληρωμών πρέπει να ήταν το 1992 μικρότερη από εκείνη του ελλείματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Αρα προκύπτει ότι οι ανισορροπίες που χαρακτήριζαν μέχρι τώρα την Ελληνική Οικονομία άρχισαν να περιορίζονται. Η φάση αυτή αποκλιμακώσεως του πληθωρισμού αναμένεται να συνεχιστεί το 1993. Αλλά και στο ισοζύγιο πληρωμών οι πιέσεις θα περιορισθούν και αυτές σημαντικά για λόγους τόσο εσωτερικούς, όσο και εξωτερικούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο

Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

6.1. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΣΤΟΧΟΙ

Με τα σημερινά δεδομένα εξαιτίας των συμφερόντων της χώρας μας στον ευρωπαϊκό χώρο, το πρόγραμμα σταθεροποίησης και ανάπτυξης θα πρέπει να έχει τις ακόλουθες κατευθύνσεις:

1. Εξυγίανση του δημόσιου τομέα. Η εξυγίανση των οικονομικών του ευρύτερου δημόσιου τομέα είναι αντικειμενικός στόχος πολύ μεγάλης σημασίας. Πρέπει όμως να γίνει το ταχύτερο δυνατό σε όλους του τομείς που επηρεάζουν τη διαμόρφωση του δημοσιονομικού ελλείματος, τον προϋπολογισμό των δημοσίων επενδύσεων, τους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης και πρόνοιας, τις δημόσιες επιχειρήσεις και τις προβληματικές.
2. Αποκατάσταση ισορροπίας στο ισοζύγιο πληρωμών. Το έλλειμα του ισοζυγίου πληρωμών θα πρέπει να περιοριστεί. Αυτό σημαίνει ότι το εξωτερικό χρέος της χώρας είναι απαραίτητο να μειωθεί. Ο περιορισμός του ελλείματος στο επίπεδο αυτό έχει ως προϋπόθεση τη μείωση του ρυθμού ανόδου των εισαγωγών, που παρατηρείται τελευταία, την αύξηση του ρυθμού ανόδου των εξαγωγών.
3. Μείωση του πληθωρισμού. Βασική προϋπόθεση για την επιτυχία του προγράμματος σταθεροποίησης και ανάπτυξης, είναι η ουσιαστική επιβράδυνση των ανατιμητικών τάσεων ώστε ο ρυθμός πληθωρισμού να αρχίσει να μειώνεται σταδιακά με στόχο να φθάσει σε μονοψήφιο αριθμό κοντά στον μέσο όρο πληθωρισμού της κοινότητας. Η αποδυνάμωση των πληθωριστικών πιέσεων θα πρέπει να γίνει συντονισμένη με τη βαθμιαία απελευθέρωση της αγοράς και χωρίς επεμβάσεις στην διαμόρφωση των τιμών οι οποίες τιμές θα πρέπει πλέον να διαμορφώνονται από τις πραγματικές συνθήκες προσφοράς και ζήτησης.
4. Διοικητική μεταρρύθμιση. Οι παραπάνω σκοποί έχουν μικρές πιθανότητες να πραγματοποιηθούν αν δεν αντιμετωπιστεί άμεσα και αποτελεσματικά το πρόβλημα της χαμηλής αποδοτικότητας της λειτουργίας του δημόσιου τομέα της χώρας. Πρώτη λοιπόν προτεραιότητα έχει η επιδίωξη της αναδιοργάνωσης της δημόσιας διοίκησης, η κατάλληλη

στελέχωση της και η απλούστευση και αυτοματοποίηση των διαδικασιών της.

5. Βελτίωση της διάρθρωσης και της αποτελεσματικότητας της οικονομίας. Παράλληλα με τους παραπάνω στόχους θα πρέπει να επιτευχθεί, με ταχύ ρυθμό, αναβάθμιση του τεχνολογικού επιπέδου και ο εκσυγχρονισμός των βεσμών, της δομής και των συνθηκών λειτουργίας της οικονομίας.

6.2. ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Τα κύρια μέτρα για την καταπολέμηση του πληθωρισμού θα μπορούσαμε να τα κατατάξουμε σε τέσσερις βασικές κατηγορίες:

6.2.1. ΣΥΣΤΑΛΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ: είναι η συσταλτική δημοσιονομική και νομισματική πολιτική, που είναι και ο κλασικός τρόπος καταπολέμησης του πληθωρισμού. Αυτό σημαίνει ότι η μείωση των δημοσίων δαπανών ή η αύξηση των φόρων θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της συνολικής ζήτησης αφού η συνολική ζήτηση αποτελείται από την κατανάλωση, την επένδυση και τις δημόσιες δαπάνες, δηλαδή έχουμε τη σχέση:

$$\Sigma Z = K + E + \Delta.$$

Συγκεκριμένα με την αύξηση των φόρων η κατανάλωση θα μειωθεί, με αποτέλεσμα τα πληθωριστικά φαινόμενα της οικονομίας να περιοριστούν. Επίσης, με τη μείωση των δημοσίων δαπανών η συνολική ζήτηση πρόκειται να μειωθεί.

Από την άλλη μεριά, ο πληθωρισμός της προσφοράς του χρήματος μπορεί να μειώσει τη συνολική ζήτηση, μειώνοντας την ιδιωτική κατανάλωση και επένδυση. Χρησιμοποιώντας τα μέσα της νομισματικής πολιτικής, που η κεντρική τράπεζα διαθέτει (ανοιχτή αγορά, προεξοφλητικό επιτόκιο, επιτόκιο, παροστό υποχρεωτικών διαθεσίμων, δημόσιες καταθέσεις) η

ποσότητα της εγχώριας κυκλοφορίας του χρήματος μειώνεται με συσταλτικά αποτελέσματα στην συνολική ζήτηση.

Προσφέροντας κρατικές ομολογίες στην ανοιχτή αγορά αποκτά χρήμα, προκαλώντας έτσι κατάργηση του οικείου χρήματος ίσης χρηματικής αξίας με την αντίστοιχη των ομολογιών. Αυξάνοντας το προεξοφλητικό επιτόκιο, δυσχεραίνει όλα και περισσότερο τη δανειοληπτική ικανότητα των εμπορικών τραπεζών. Αυξάνοντας το επιτόκιο δανεισμού αποθαρρύνει όλα και περισσότερο τις ιδιωτικές επενδύσεις, αφού το κόστος δανεισμού αυξάνει. Τέλος, μεταφέροντας τις δημόσιες καταθέσεις από τις εμπορικές τράπεζες στην κεντρική, μειώνεται μία ακόμα πηγή αύξησης της προσφοράς χρήματος.

6.2.2. ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ είναι η εισοδηματική πολιτική της κυβέρνησης: Με την συμπίεση των εισοδημάτων των διαφόρων εισοδηματικών τάξεων που ελέγχονται από το κράτος (μισθοί, κέρδη ελεύθερων επαγγελματιών, συνταξιούχοι), η συνολική ζήτηση στην οικονομία μειώνεται.

Συνεπώς θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι δύο πρώτες κατηγορίες μέτρων αντιμετώπισης του πληθωρισμού σχετίζονται άμεσα με την πλευρά της συνολικής ζήτησης της οικονομίας. Μετατοπίζουν την καμπύλη συνολικής ζήτησης της οικονομίας προς τα κάτω και αριστερά, η οποία τώρα θα τέμνει την καμπύλη συνολικής προσφοράς σε ένα χαμηλότερο σημείο της.

6.2.3. ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΤΡΙΤΗ είναι η αύξηση της προσφοράς, δηλαδή του παραγόμενου προϊόντος της οικονομίας. Η αύξηση αυτή της προσφοράς είναι δυνατό να επιτευχθεί με διάφορους τρόπους. Ας αναφέρουμε μερικούς από αυτούς.

1. Αύξηση της παραγωγικότητας. Αυτή μπορεί να επιτευχθεί με την εισαγωγή βελτιωμένων μεθόδων παραγωγής τόσο στις καλλιέργειες όσο και στην βιομηχανία, καθώς επίσης, με την εξειδίκευση των εργαζομένων. Με την αύξηση της παραγωγικότητας η συνολική παραγωγή αυξάνει, κρατώντας αμετάβλητους όλους τους άλλους συντελεστές. Αυξάνει δηλαδή αυτόματα το προϊόν κατά απασχολούμενο.
2. Η συγκράτηση του κόστους της παραγωγής σε χαμηλά επίπεδα. Με τον έλεγχο των ημερομισθίων των εργατών, τον έλεγχο των επιβαρύνσεων από τους τόκους καθώς και στις τιμές των πρώτων υλών είναι δυνατόν να συγκρατηθεί το κόστος παραγωγής και συνεπώς να μη περιορισθεί η προσφορά ή ακόμα και να αυξηθεί.
3. Η μείωση της πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας των μη ανταγωνιστικών επιχειρήσεων. Επειδή τα μονοπώλια και τα ολιγοπώλια δεν παράγουν το κοινωνικό αποδοτικό προϊόν, είναι δυνατόν ο κρατικός τομέας να επέμβει με διάφορους τρόπους (π.χ. καθορισμός μέγιστης τιμής) αναγκάζοντας έμμεσα τις επιχειρήσεις αυτές να αυξήσουν το παραγόμενο προϊόν τους.

6.2.4. ΑΜΕΣΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ είναι ο άμεσος έλεγχος των τιμών των προϊόντων. Με την απαγόρευση της ελεύθερης αύξησης των τιμών των προϊόντων, όπως αυτές τείνουν να διαμορφώνονται στην αγορά. Ο έλεγχος αυτός αναστέλλει άμεσα την αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών.

Όμως το μέτρο αυτό μπορεί να οδηγήσει σε όχι άριστη κατανομή των παραγωγικών πόρων με την παρέμβαση του στον μηχανισμό αγοράς. Έτσι βλέπουμε τις επιχειρήσεις που αντιλαμβάνονται ότι το μέτρο αυτό είναι πρόσκαιρο, να συσσωρεύουν αποθέματα με την προσδοκία ότι με την άρση του μέτρου θα τα πουλήσουν ακριβότερα ενώ τους καταναλωτές να αποσπαστούν όσο πιο πολλά αγαθά μπορούν αφού γνωρίζουν ότι οι τιμές αυτές θα αυξηθούν στο μέλλον. Έτσι μπορεί να δημιουργηθούν η λεγόμενη μαύρη αγορά.

6.3. ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ανάλογα με τις παρούσες συνθήκες της Ελληνικής οικονομίας, η οικονομική πολιτική πρέπει να έχει δύο βασικές κατευθύνσεις. Πρώτον, μέτρα μακροοικονομικής πολιτικής που να αποβλέπουν στην άμεση σταθεροποίηση και ανάκαμψη της οικονομίας και δεύτερον, μέτρα που να αναφέρονται σε διαφθωτικές μεταβολές και προσαρμογές μικροοικονομικού χαρακτήρα.

6.3.1. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

6.3.1.1. Δημοσιονομική πολιτική

Η δημοσιονομική πολιτική θα πρέπει να αναλάβει το κύριο βάρος της αντιμετώπισης των μακροοικονομικών προβλημάτων, αφού ο δημόσιος τομέας αποτελεί την κύρια πηγή της αποσταθεροποίησης. Κεντρικός στόχος θα είναι η μείωση του πρωτογενούς ελλείματος του ευρύτερου δημοσίου τομέα, με την περιστολή των δαπανών και την αύξηση και αναδιάρθρωση των εσόδων. Με τον τρόπο αυτό όχι μόνο θα ελεγχθεί η συνολική ζήτηση αλλά και θα αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά τα προβλήματα της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας που έχουν πάρει μεγάλες διαστάσεις την τελευταία περίοδο με σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στην κατανομή των φορολογικών βαρών και τη λειτουργία της οικονομίας.

Η δημοσιονομική πολιτική πρέπει να καλύπτει τον κρατικό προϋπολογισμό, τους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης, τις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς και τις προβληματικές επιχειρήσεις, που εμφανίζονται ως οι κύριοι ελλειμματικοί τομείς.

6.3.1.2. ΜΕΤΡΑ ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

1. Οι δαπάνες για μισθούς και συντάξεις δεν θα πρέπει να αυξάνονται με ρυθμό ταχύτερο από την άνοδο των τιμών.

2. Οι δαπάνες για καταναλωτικά αγαθά θα πρέπει να αυξάνονται με ρυθμό χαμηλότερο από τον ρυθμό πληθωρισμού.
3. Οι δαπάνες για επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις θα πρέπει να μειωθούν σημαντικά.
4. Η παροχή κρατικών εγγυήσεων θα πρέπει να περιοριστεί στο ελάχιστο δυνατό και να γίνουν αυστηρότεροι οι όροι παροχής τους.
5. Η επιβάρυνση από το δημόσιο χρέος είναι ιδιαίτερα μεγάλη (το 1/3 περίπου των τακτικών δαπανών) λόγω της αύξησής του αλλά και της αύξησης των επιτοκίων.

6.3.1.3. ΜΕΤΡΑ ΑΥΞΗΣΗΣ - ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ

Σε αντίθεση με τις δημόσιες δαπάνες τα δημόσια έσοδα , σαν ποσοστό του ΑΕΠ, έχουν το χαμηλότερο ποσοστό στην Κοινότητα.

Η περιορισμένη αποτελεσματικότητα του Ελληνικού φορολογικού συστήματος, παρά τους σχετικά ψηλούς φορολογικούς συντελεστές, αιτιολογείται από το σχετικά μεγάλο μέγεθος της παρασικονομίας (που σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις υπολογίζεται ότι αντιπροσωπεύει ποσοστό 30 -35% του ΑΕΠ), στις σημαντικές φοροαλλαγές και στην εκτεταμένη φοροδιαφυγή.

Η αλλαγή του φορολογικού συστήματος πρέπει να έχει ως βάση την αρχή της ισότητας των πολιτών στα φορολογικά βάρη, ανάλογα με τις οικονομικές του δυνατότητες. Η αρχή αυτή έχει καταπατηθεί κυρίως με την παροχή πολλών απαλλαγών υπέρ ορισμένων τάξεων ή κατηγοριών εισοδημάτων. Απαραίτητο, λοιπόν, είναι η άμεση αποκατάσταση αυτής της αρχής.

6.3.1.4. Οι Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης

Η μεγάλη αύξηση των ελλειψμάτων των κυριότερων ασφαλιστικών οργανισμών (ΙΚΑ, ΝΑΤ, ΤΕΒΕ κλπ.) αποτελεί έναν παράγοντα που βάζει σε μεγαλύτερο κίνδυνο την σταθεροποίηση της οικονομίας, την κοινωνική συνοχή και την ανάπτυξη. Η κατάσταση είναι κρίσιμη και επιβάλλεται η λήψη τολμηρών μέτρων, η αποτελεσματικότητα των οποίων προϋποθέτει σωστό προγραμματισμό, συνεργασία των κοινωνικών εταίρων και πολιτική και κοινωνική συνεργασία.

Σε μεγάλο βαθμό, το πρόβλημα οφείλεται στην προσπάθεια εφαρμογής κοινωνικής πολιτικής η οποία είχε μεγάλη ελαστικότητα στις προϋποθέσεις για απονομή των προνομίων. Αρα πρέπει να διακωρίσουμε την κοινωνική πρόνοια που εφαρμόζεται από το κράτος, από το ασφαλιστικό σύστημα, όπου θα πρέπει να τηρείται η αντιστοιχεία εισφορών - παροχών. Αλλα σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει το ασφαλιστικό μας σύστημα είναι η εισφοροδιαφυγή και οι καυστερημένες εισφορές.

Πρέπει να ληφθούν λοιπόν, τα απαραίτητα μέτρα για την αντιμετώπιση της εκτεταμένης φοροδιαφυγής κυρίως χρησιμοποιώντας τη μηχανοργάνωση των ασφαλιστικών οργανισμών και τη βασισαία αλλαγή του συστήματος της είσπραξης των εισφορών. Επίσης θα πρέπει να εισπραχθούν άμεσα οι καυστερημένες εισφορές καθώς σε περιόδους έντονων πληθωριστικών πιέσεων κάνουν ένα σημαντικό μέρος από την πραγματική τους αξία.

6.3.1.5. Οι Δημόσιες Επιχειρήσεις

Σημαντικό τμήμα του ευρύτερου δημοσίου τομέα αποτελούν οι δημόσιες επιχειρήσεις με ουσιαστική συμμετοχή στην αναπτυξιακή διαδικασία αλλά και με μεγάλη συμβολή στην κατάσταση που βρίσκεται σήμερα η οικονομία μας και στην αύξηση των πληθωριστικών πιέσεων.

Ο τομέας αυτός αποτελείται από μονοπώλια τα οποία προσφέρουν υπηρεσίες που δημιουργούν οι κοινωνικές ωφέλειες και οι εξωτερικοί παράγοντες άλλων οικονομιών. Για τους λόγους αυτούς δικαιολογείται η κρατική παρέμβαση η οποία όμως δεν

πρέπει να ταυτίζεται και με την αποκλειστική παραγωγή από το κράτος των αγαθών και υπηρεσιών αυτών.

Όπως ακριβώς συμβαίνει και με τον υπόλοιπο δημόσιο τομέα, οι περισσότερες δημόσιες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν προβλήματα ελλείματος στην οικονομική διαχείριση τους αλλά και σημαντικές αδυναμίες στην παραγωγική τους διαδικασία και στην ποιότητα των υπηρεσιών και αγαθών που προσφέρουν. Η διαίωγηση των προβλημάτων αυτών, επιτυγχάνεται να καλύπτεται από τη δυνατότητα που έχουν της αναπροσαρμογής των τιμολογίων τους, σε άμεση σύνδεση με την ανελαστικότητα της ζήτησης των αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρουν αλλά και από την έλλειψη ανταγωνισμού λόγω του μονοπωλιακού τους χαρακτήρα.

Στο πρόγραμμα για την σταθεροποίηση και ανάπτυξη της οικονομίας μας, είναι ανάγκη και απαραίτητη η μείωση των ελλειμάτων τους, ο εκσυγχρονισμός της λειτουργίας τους και η βελτίωση της ποιότητας των αγαθών και υπηρεσιών που παρέχουν. Ιδιαίτερο σημείο που πρέπει να λάβουμε υπόψη μας για την εξυγίανση τους είναι οι σχέσεις του κράτους με τις δημόσιες επιχειρήσεις, οι οποίες πρέπει να αποδεσμευτούν από τις υπέρπαραρρομές τους.

Γενικές αρχές θα πρέπει να καθορίζουν τις τιμές των τιμολογίων τους έτσι ώστε να μην ενισχύουν τις πληθωριστικές τάσεις αλλά να παίρνουν και αυτές μέρος στην συνολική προσπάθεια για την αποδυνάμωσή του. Οι γενικές αρχές θα πρέπει να προσαρμόζονται σε κάθε επιχείρηση ανάλογα με τις ιδιομορφίες της.

Η πρώτη γενική αρχή είναι ότι οι τιμές θα πρέπει να καλύπτουν το μέσο συνολικό κόστος παραγωγής, στο οποίο περιλαμβάνεται και μία λογική απόδοση του κεφαλαίου που έχει επενδυθεί.

Η δεύτερη γενική αρχή είναι θα πρέπει να εξασφαλίζεται η διαφάνεια στις διαδικασίες ανατιμολόγησης έτσι ώστε να αποκλείονται παρεκλίσεις από την παραπάνω αρχή. Στις περιπτώσεις όμως που για κοινωνικούς λόγους αποφασίζονται τέτοιες αποκλίσεις το κόστος θα πρέπει να αναλαμβάνεται από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Σε περιπτώσεις υπηρεσιών που μπορούν να παραχθούν και από άλλες ιδιωτικές επιχειρήσεις, ο ανταγωνισμός είναι επιθυμητός.

6.3.1.6. Οι Προβληματικές Επιχειρήσεις

Παρά τις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί από το 1983 με την δημιουργία του Οργανισμού Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΟΑΕ), για την αντιμετώπιση του σοβαρού θέματος των προβληματικών και υπερχρεωμένων επιχειρήσεων, τα αποτελέσματα δεν είναι ενθαρρυντικά.

Οι ζημιές του οργανισμού αυτού στο τέλος του 1989 ξεπέρασαν τα 170 δισεκατομμύρια δραχμές. Το πρόβλημα όμως έγινε όμως μεγαλύτερο γιατί στις γνωστές προβληματικές επιχειρήσεις προστέθηκε και ένας μεγάλος αριθμός υπερχρεωμένων επιχειρήσεων του δημοσίου τομέα που αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα στην ουσία.

Οι επιπτώσεις από το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα αρνητικές. Όχι μόνο επιβαρύνεται σημαντικά η οικονομία με την αντισοικονομική χρησιμοποίηση παραγωγικών πόρων και τη διεύρυνση των ελλειμάτων του ευρύτερου δημοσίου τομέα αλλά και προκαλούνται σοβαρές παρενέργειες που επηρεάζουν αρνητικά τον υπόλοιπο παραγωγικό μηχανισμό αλλά και την εξέλιξη του τιμαρίθμου.

6.4. Επίλογος - Ανακεφαλαίωση

Ο πληθωρισμός είναι μία συνεχής άνοδος των τιμών. Τον διακρίνουμε σε πληθωρισμό ζήτησης και πληθωρισμό κόστους. Ο πρώτος προκαλείται από συνεχή αύξηση της ενεργής ζήτησης και τερματίζεται εφόσον δεν τροφοδοτείται με νέες αυξήσεις της ποσότητας του χρήματος.

Ο πληθωρισμός κόστους σφείλεται στην ολιγοπωλιακή μορφή της αγοράς των αγαθών και προκαλεί ύψωση των τιμών και αύξηση ανεργίας και είναι πιο οδυνηρός από τον πληθωρισμό ζήτησης.

Τα αποτελέσματα της συνεχής ανόδου των τιμών εξαιτίας του πληθωρισμού δηλαδή το "κόστος" του πληθωρισμού είναι τα εξής:

ε
ε
ε
ε
ε

1. Μία αμεταίρετη αναδιανομή εισοδήματος και πλούτου στις διάφορες ομάδες ατόμων.
2. Η εξασθένιση του ισοζυγίου πληρωμών.
3. Η κατανομή των συντελεστών παραγωγής δεν είναι άριστη.
4. Η δημιουργία προϋποθέσεων που οδηγεί σε κατάσταση μεγάλου πληθωρισμού δηλαδή υπερπληθωρισμός.

Τα μέτρα που πρέπει να πάρει η κυβέρνηση για την αναχαίτηση του πληθωρισμού είναι τα νομισματικά και τα δημοσιονομικά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΑΘΗΝΑ 1982
Θ. Γεωργακόπουλος, Θ. Λιανός, Θ. Μπένος, Γ. Τσεκούρας.
2. ΑΡΧΕΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΑΘΗΝΑ 1987
Α. Κιντής, Ε. Πουρναράκης.
3. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ
Θ. Μπένος, Πειραιάς 1988
4. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
Θ. Μπένος, Θ. Λιανός, ΑΘΗΝΑ 1979
5. ΘΕΩΡΙΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ
Παναγιώτη Γ. Κορλιρά, Εκδόσεις Gutenberg, ΑΘΗΝΑ 1979
6. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
Γκαμαλέτσου Θ., Εκδόσεις Κοραμπερόπουλος, Πειραιάς 1981
7. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
Ε. Πουρναράκη, Εκδόσεις Παπαζήση, ΑΘΗΝΑ 1980
8. ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
(Ετη 1980-1992) Αθήνα, Τράπεζα της Ελλάδος
9. Περιοδικό ΕΠΙΛΟΓΗ - Απρίλιος 1993
10. Περιοδικό ΕΠΙΛΟΓΗ - Ετήσια Έκδοση 1989
11. Περιοδικό ΑΓΟΡΑ - Ιούνιος 1993
12. Περιοδικό ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ - Δεκέμβριος 1991

